

Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų bendrai finansuojamas projektas
Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-03-0001
„Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas“

PRADINIO UGDYMO MUZIKOS BENDROSIOS PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO REKOMENDACIJOS

Įgyvendinimo rekomendacijas rengė: dr. E. Velička, dr. A. Girdzijauskas, I. Bertulienė, V. Šaulienė,
U. Vaiginis

TURINYS

1. Muzikos dalyko naujo turinio mokymo rekomendacijos	2
1.1. Metodinių rekomendacijų paskirtis	2
2. Aukštesnių pasiekimų ugdymas	18
3. Tarpdalykinių temų integravimas. Dalykų dermė	20
4. Kalbinių gebėjimų ugdymas	30
5. Siūlymai mokytojų nuožiūra skirstomų iki 30 procentų pamokų	38
6. Veiklų planavimo ir kompetencijų ugdymo pavyzdžiai	40
7. Skaitmeninės mokymo priemonės, skirtos Muzikos bendrajai programai įgyvendinti	43
8. Literatūros ir šaltinių sąrašas	48
9. Užduočių ar mokinių darbų, iliustruojančių pasiekimų lygius, pavyzdžiai	49

1. Muzikos dalyko naujo turinio mokymo rekomendacijos

1.1. Metodinių rekomendacijų paskirtis

Muzikos dalyko turinys atnaujintas vadovaujantis [Bendrujų programų atnaujinimo gairėmis](#), patvirtintomis Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. lapkričio 18 d. įsakymu Nr. V-1317 „Dėl Bendrųjų programų atnaujinimo gairių patvirtinimo“, [Bendrujų programų atnaujinimo vadovu](#), [Kompetencijų ir vaiko raidos aprašais](#).

Muzikos dalyko bendroji programa yra orientuota į praktiniu patyrimu grįstą muzikinio ugdymo filosofiją, kuri postuluoja, kad visavertis muzikinis ugdymas turi apimti ir muzikos mokymąsi, o ne vien mokymąsi apie muziką. Ši filosofija teigia, kad mokinių muzikavimas ir muzikinė kūryba – būtini visavertio muzikinio ugdymo komponentai, padedantys mokiniams muziką patirti „iš vidaus“ ir ugdyti muzikos mėgėją (Elliott, 1995). Atsižvelgiant į šį paradigmą muzikos filosofijos posūkį, formuluojami muzikinio ugdymo tikslai ir uždaviniai bei keturios pasiekimų sritys: Muzikavimas (dainavimas, grojimas) (A); Muzikos kūryba (improvizavimas, komponavimas, aranžavimas) (B); Muzikos pažinimas ir vertinimas (C); Muzikinės kultūros kontekstai ir jungtys (D) bei kiekvieno koncentro mokinių muzikinių pasiekimų raida pagal šias sritis.

1 lentelė. Programos turinio naujovės. Esminiai pradinio ugdymo Muzikos bendrosios programos pokyčiai

2008 metų programa	Ko siekiama?	2022 metų programa
Programa orientuota į kompetencijų plėtotę ir ugdymą.	<i>Tikimasi labiau į kompetencijas orientuoto, aktyvaus, kūrybiško ugdymo(si) proceso.</i>	Pasiekimų sritys pakoreguotos remiantis kompetencijų aprašais.
Vertybinės nuostatos orientuotos į gebėjimų prasmingumą ir svarbą kiekvienam asmeniškai, pozityvius santykius su kitais.	<i>Tikimasi, jog stiprės dalyko suvokimas kas skatins mokinių motyvaciją mokytis muzikos, atsakomybės, pakantumo aplinkai.</i>	Vertybinės nuostatos orientuotos į prigimtinių vaikų muzikalumo puoselėjimą, jų muzikinės raiškos gebėjimų lavinimą, kūrybinių galių atskleidimą. Tai leis mokiniams muzikos kūrinius ir muzikavimo procedūras patirti gyvai, „iš vidaus“ kiekvienam asmeniškai, skatinti savivertę, savizną ir asmenybės ūgtį.
Pasiekimų sritys: • Muzikinė raiška. • Muzikos klausymasis, apibūdinimas ir vertinimas. • Muzika socialinėje kultūrinėje aplinkoje.	<i>Tikimasi aukštesnių mokinių pasiekimų, nuoseklesnio ir gilesnio mokymosi proceso, dermės su pagrindiniu ugdymu.</i>	Pasiekimų sritys: Muzikavimas (dainavimas, grojimas) (A) . Muzikos kūryba (improvizavimas, komponavimas, aranžavimas) (B) . Muzikos pažinimas ir vertinimas (C) . Muzikinės kultūros kontekstai ir jungtys (D) . Sritis viena kitą papildo ir siejasi tarpusavyje. Kiekvieno koncentro pasiekimai suformuluoti atsižvelgiant į mokinių raidos ir amžiaus tarpsnių ypatumus bei anksčiau įgytą mokymosi patirtį. Šios pasiekimų sritys reprezentuoja šias muzikinės veiklos rūšis: muzikos kūrimą, muzikos atlikimą, muzikos

2008 metų programa	Ko siekiama?	2022 metų programa
		vertinimą, muzikos klausymąsi. Sritys viena kitą papildo ir siejasi tarpusavyje.
Mokymosi turinys (turinio apimtis) pateiktas koncentrams (1–2, 3–4 kl.), pateikti privalomi muzikos kūriniai.	<i>Tikimasi kūrybiškesnio, sąmoningesnio muzikos mylėtojo ugdymo, informatyvaus mokinių mąstymo ugdymo.</i>	Mokymosi turinys pateiktas koncentrams (1–2, 3–4 kl.). Ugdomąją veiklą per muzikos pamoką organizuoti taip, kad klasė taptų besimokančiųjų bendruomene. Literatūra ir mokymo(si) metodai pateikiami BP įgyvendinimo rekomendacijose: • rekomenduojamų skaitmeninių pavyzdžių su muzikinės kultūros kontekstais įvairovė (įvairių šalių, kultūrų, žemynų dainos, naujai išmoktais muzikinės kalboselementais ir struktūromis su garso įrašu). • Muzikos klausymo strategijų pavyzdžiai. • Naujų metodų ir įrankių, mokiniams leidžiančių pažinti platesnius muzikinės kultūros kontekstus, geriau įvertinti savos muzikinės kultūros savitumą ir unikalumą, įvairovė.
Išskirti mokinių pasiekimų trijų lygių požymiai , juose išskirta žinios ir supratimas, gebėjimai, nuostatos.	<i>Tikimasi, jog bus sąmoningai ugdomi ir vertinami visi mokinių gebėjimai.</i>	Išskiriami mokinių pasiekimų keturių lygių požymiai , akcentuojami aukštesni mokinių pasiekimai. Vertinti kiekvieno mokinio individualią pažangą, kuri skatintų mokinių motyvaciją, nurodant, kas tobulintina, ką būtina pataisyti.

Pradinėje ugdymo pakopoje didžiausias dėmesys turėtų būti skiriamas prigimtinio vaikų muzikalumo puoselėjimui, jų muzikinės raiškos gebėjimų lavinimui, kūrybinių galių atskleidimui.

Metodinių rekomendacijų paskirtis – padėti mokytojams įsisavinti Muzikos dalyko turinį ir patarti, kaip galima būtų jį įgyvendinti. Strateginiai atnaujintų Bendrųjų programų uždaviniai – tai į mokinių kompetencijų plėtotę orientuotas ugdymas. Išskiriamos šios bendrosios kompetencijos:

1. Pažinimo kompetencija. Atnaujintame Muzikos turinyje ji glaudžiai siejasi su praktiniu ir patirtiniu žinių įgijimu.

2. Kūrybiškumo kompetencija. Ji skleidžiasi per visas tris veiklos kryptis ir aprėpia tiek muzikos raiškos bei kūrybos, tiek ir muzikos supratimo, pažinimo, vertinimo gebėjimus ir pasiekimus.

3. Pilietiškumo kompetencija. Muzikos pamokose ji ugdoma per nacionalinės ir kitų tautų kultūros bei jos įvairovės pažinimą, istorinio ir kultūrinio paveldo bei tapatumo supratimą ir puoselėjimą, mokiniams dalyvaujant mokyklos, bendruomenės, nacionaliniuose bei tarptautiniuose renginiuose, šventėse, meninėse ir pilietinėse akcijose.

4. Kultūrinė kompetencija. Ji ugdoma ir kaip muzikos pažinimas per atlikimą ir kūrybą, ir kaip gebėjimas orientotis įvairiuose muzikinės kultūros kontekstuose, apimančiuose būtinią muzikavimą,

etninės muzikos tradicijas, nacionalinės muzikos paveldą, Europos ir pasaulio muzikos reiškinius, kaip kultūrinės ir estetinės patirties poreikis.

5. **Komunikavimo kompetencija.** Ji yra viena pamatinių muzikinės kūrybos sąlygų ir apima visas tris muzikinės veiklos kryptis, skatindama mokinius ne tik muzikuoti ir kurti bet ir svarstant bei vertinant muzikos patirtį, muzikinius įspūdžius, išsakant savo meninius poreikius.

6. **Socialinės, emocinės ir sveikos gyvensenos kompetencija,** kuri ugdoma ne tik per dalyko turinį, bet drauge muzikuojant, diskutuojant, sprendžiant kūrybines problemas. Drauge muzikuodami, diskutuodami, sprenddami kūrybines problemas, mokiniai mokosi bendrauti ir bendradarbiauti, ugdosi empatiškumo gebėjimus.

7. **Skaitmeninė kompetencija** – tai mokinių gebėjimas pažinti ir valdyti skaitmenines technologijas, kaip muzikos kūrimo, atlikimo ir pažinimo priemonės. Tai išmaniųjų technologijų panaudojimas muzikos raiškai, kūrybiniais sumanymams, komunikavimui. Naudodami šiuolaikines technologijas, mokiniai turi galimybes susipažinti su naujausiais pasaulio, Europos ir Lietuvos muzikiniais pasiekimais.

Mokinių skaitmeninės kompetencijos ugdymas apima visas muzikinės veiklos rūšis: muzikos kūrimą, muzikavimą ir muzikos reiškinių bei kultūrinių kontekstų pažinimą. Pažindami muzikos reiškinius ir kontekstus, jie mokosi saugiai ieškoti reikiamos garsinės, tekstinės, vaizdinės informacijos muzikos klausymosi platformose ir socialiniuose tinkluose, kritiškai ją vertinti.

Mokymo metodai ir būdai

Pradinėje ugdymo pakopoje didžiausias dėmesys turėtų būti skiriamas prigimtinio vaikų muzikalumo puoselėjimui, jų muzikinės raiškos gebėjimų lavinimui, kūrybinių galių atskleidimui. Pasitelkiami įvairūs (daugiausia aktyvūs) muzikinės veiklos būdai ir metodai: **dainavimas** (visa klase, grupėmis ir pavieniui), **grojimas** melodiniais ir ritminiais muzikos instrumentais (pvz., mokyklinė dėdelė, skambančios lazdos, virtuali klaviatūra ir kt.), **muzikinė kūryba** (improvizavimas, kūrybos bandymai), aktyvūs muzikiniai žaidimai (pvz., delnų žaidimai, pirštų žaidimai, kūno perkusijos užduotys koordinacijai ir ritmo pojūčiui lavinti, judėjimas erdvėje pagal skambančią muziką). **Muzikos klausymasis** (iš įrašų, ir gyvai), atsižvelgiant į šio amžiaus vaikų psichologinės raidos ypatumus, organizuojamas kaip aktyvi, mokinių įtraukianti veikla; naudojamas raiškus judesys skambančios muzikos savybėms perteikti (pvz., plaštakos ar rankos judesiu rodyti melodijos judėjimo kryptį, judesiais imituoti grojimą įvairiais muzikos instrumentais; judesiais ar kūno perkusija perteikti muzikos ritmą, metrą, tempo pokyčius). Muzikos kalbos elementų ir struktūrų mokomasi per praktinį patyrimą – aktyvų muzikavimą, improvizavimą, kūrybą. Mokantis **natų rašybos** pradmenų remiamasi principu „nuo garso – prie ženklų“ (t. y. iš pradžių vaikai mokosi išgirsti, pakartoti, atpažinti, atlikti ir tik po to ši patirtis formalizuojama muzikos rašto priemonėmis). Pradinėse klasėse, ypač 1–2 kl., naudotina supaprastinta natų rašyba (pvz., ritmo žymėjimas natomis be penklinės, nesudėtingų melodijų užrašymas dviejose linijose vietoje penklinės, natų–gaidų aukščiui žymėti).

2 lentelė. Muzikinių veiklų įgyvendinimo būdai

Veiklos	Veiklos įgyvendinimo būdai
Muzikos klausymasis	• Plaštakos ar rankos judesiu rodyti melodijos judėjimo kryptį. • Judesiais imituoti grojimą įvairiais muzikos instrumentais. • Judesiais ar kūno perkusija perteikti muzikos ritmą, metrą, tempo pokyčius. • Kūno kalba perteikti muzikos dinamikos skalę. • Muzikos įspūdį ir patyrimą išreikštų įvairiais būdais: plastišku ir raiškiu judesiu, vizualiai (spalva ar linija), žodiniu apibūdinimu.
Natų rašyba	• Vaikai naujoviškai mokosi išgirsti, pakartoti, atpažinti, atlikti ir tik po to ši patirtis formalizuojama muzikos rašto priemonėmis. • Pasitelkiami naujausios technologijos ir kompiuterinės programos (Sibelius,

Veiklos	Veiklos įgyvendinimo būdai
	Finale ir t. t.) naujai, patraukliai ir suprantamai parodyti natų, dinamikos ir kitų muzikinių žymėjimų svarbą ir galimybes.
Dainavimas (visa klase, grupėmis ir pavieniui)	• Muzikuodami drauge ir po vieną susipažintų su įvairiais vokaliniais ir instrumentiniais garso išgavimo būdais. • Eksperimentavimas garsais skatina mokinius tyrinėti skambančių daiktų akustines savybes, ieškoti įvairesnių muzikavimo priemonių, skatina bendravimą ir bendradarbiavimą, padeda lavinti mokinių tembrinę klausą, formuoti tembro sampratą. Eksperimentuoti tikslinga ne vienskambančiais daiktais bet ir balsu bei kūno perkusijos priemonėmis.
Muzikinė kūryba	• Improvizavimas, kūrybos bandymai, aktyvūs muzikiniai žaidimai (pvz., delnų žaidimai, pirštų žaidimai, kūno perkusijos užduotys koordinacijai ir ritmo pojūčiui lavinti, judėjimas erdvėje pagal skambančią muziką). • Šiuolaikiškas mokymas(is) pirmiausia iš klausos, laikantis principo, „nuo garso – prie ženklų“, skatintų fiksuoti, užrašyti savo kūrybą naujausiose technologinėse laikmenose.
Grojimas	• Melodiniais ir ritminiais muzikos instrumentais (pvz., mokyklinė dėdėlė, skambančios lazdos, virtuali klaviatūra, kt.).

Rekomendacijos pradinio ugdymo muzikos mokytojams

Pradinėje mokykloje siekiama, kad mokiniai:

- puoselėtų savo įgimtą muzikalumą, ugdytųsi muzikavimo, kūrybos ir muzikos supratimo gebėjimus;
- muzikuodami drauge ir po vieną susipažintų su įvairiais vokaliniais ir instrumentiniais garso išgavimo būdais;
- išbandytų įvairias muzikinės raiškos priemones, nagrinėtų muzikinės kalbos savybes, įgytų muzikinio raštingumo pradmenis;
- susipažintų su muzikos reiškinių, muzikos žanrų ir formų įvairove, mokytųsi juos vertinti;
- muzikos įspūdį ir patyrimą išreikštų įvairiais būdais: plastišku ir raiškiu judesiu, vizualiai (spalva ar linija), žodiniu apibūdinimu;
- dalyvautų klasės ir mokyklos, šeimos ir bendruomenės muzikiniame gyvenime.

Atsižvelgiant į pradinių klasių mokinių raidos ypatumus, Muzikos dalyko turinį ir pasiekimų aprašus, veiklos ir metodai metodinėse rekomendacijose dėstomi dviejų klasių koncentrais.

1–2 klasės

Muzikavimas (dainavimas, grojimas) (A)

Muzikavimas – svarbi muzikinio ugdymo sritis, ji ypač reikšminga pradiniam muzikos mokymosi etape. Muzikavimą sudaro dainavimas (visa klase, grupėmis, po vieną; *a cappella* ir su instrumentų pritarimu), grojimas mokykliniais muzikos instrumentais (perkusiniais, melodiniais, harmoniniais) ir ansamblinio muzikavimo praktika (kai dalis klasės vaikų dainuoja, kiti jiems pritaria instrumentais).

Dainavimo įgūdžių lavinimas. Pradiniam muzikinio ugdymo etape didžiausias dėmesys turėtų būti skiriamas taisyklingo kvėpavimo, intonavimo, artikuliacijos įgūdžių lavinimui. Taisyklingo kvėpavimo įgūdžiams lavinti pasitelkiami įvairūs žaidimai (gėlės žiedo uostymas, žvakės pūtimas; žaidimai poromis: pvz., pompa ir pripučiamas žaislas). Taisyklingo dainavimo pradmenims formuoti ir įgūdžiams lavinti pasitelkiamas įvairus repertuaras (lietuvių ir kitų Lietuvos ir pasaulio tautų folkloras, autorinės dainos vaikams). Rekomenduojama remtis ne tik įvairių žanrų vaikų dainomis (apie gyvūnus,

dainuojamaisiais pasakų intarpais, kalendorine tautosaka) bet ir smulkiąja tautosaka (paukščių ir gamtos garsų mėgdžiojimais, patarlėmis ir mįslėmis, skaičiuotėmis, greitakalbėmis) – ritmo pojūčiui, diktacijai, melodinei improvizacijai. Dalį klasės dainuojamojo repertuaro rekomenduojama formuoti iš lietuvių ir kitų tautų folkloro.

Grojimas mokykliniais muzikos instrumentais. Rekomenduojama jau nuo pirmos klasės mokytis groti mokykliniais muzikos instrumentais – ne vien ritminiais, bet ir melodiniais. Grojimas mokykline dėdele ar klaviatūra (realia ar virtualia) lavina smulkiąją pirštų motoriką, todėl turi teigiamos įtakos jų kognityvinei raidai. Grojimas dėdele lavina kvėpavimo įgūdžius, lavina pirštų jautrumą (sanderus skylių dengimas). Instrumentinį muzikavimą pravartu sieti su natų rašto elementų mokymusi: tai įprasmina natų mokymąsi (vaikai mokosi natų raštą taikyti praktiškai).

Muzikos kūryba (improvizavimas, komponavimas, aranžavimas) (B)

Kūryba – viena svarbiausių muzikinės veiklos rūšių pamokoje; ji padeda mokiniams pažinti kūrybos procesus iš vidaus, praktiškai pritaikyti ir panaudoti įgytas žinias. Šioje muzikos dalyko programoje kūryba yra išskirta į atskirą pasiekimų sritį. Muzikinė kūryba apima tris muzikinės veiklos rūšis: improvizavimą; komponavimą, aranžavimą. Komponavimo ir aranžavimo mokymasis glaudžiai siejasi su natų rašto pagrindais ir elementariomis muzikos teorijos žiniomis.

Solfedžiavimas ir natų rašto mokymasis. Pradinio ugdymo pakopoje muzikos garsų savybių (ritmo verčių ir jų santykių, gaidų aukščio skirtumų) mokomasi pirmiausia iš klausos, laikantis principo, „nuo garso – prie ženklo“. Natų rašto rekomenduojama mokytis naudojant simbolius ar sutartinius ženklus (pvz., dideli ir maži kvadratai vietoje ketvirtinių natų) ir supaprastintą, adaptuotą natų rašybą (pvz., dvi natų linijos vietoje įprastos penklinės; natų galvutės be kotelių; natų ritmo ženklai be penklinės, skiemeniniai natų pavadinimai, kt.). Naudotinos priemonės: solfedžiavimas iš klausos pagal rankų ženklus, „pirštų penklinės“ metodas (rodant natos vietą „pirštų penklinėje“), grojimas muzikos instrumentu (dėdele, klaviatūra, Orfo instrumentais, skambančiomis lazdomis). Pratyboms, žaidimams ir muzikavimui pasitelkiami nesudėtingi melodiniai ir ritminiai dariniai (solfedžiavimui ir ritmavimui), trumpos dainų melodijos, smulkiosios tautosakos pavyzdžiai (ritmo žaidimams, melodinėms improvizacijoms).

Improvizavimu yra vadinamas muzikos kūrimas atlikimo metu, iš anksto nepasiruošus, spontaniškai. Improvizavimo pradinėje mokykloje tikslai – skatinti mokinius išbandyti įvairius garso išgavimo būdus, ieškoti įvairių garsinės raiškos būdų, mokytis generuoti glaustas muzikines idėjas (pvz., ritminius ir (ar) melodinius motyvus ar trumpas frazes). Improvizavimo mokymas pradinėje mokykloje apima įvairius būdus ir metodus: (a) eksperimentavimą garsais, (b) į procesą organizuotą improvizavimą, (c) į rezultatą orientuotą improvizavimą (Girdzijauskienė, 2003). Mokantis improvizuoti pravartu pasitelkti balsą, judesį, kūno perkusiją, klasėje turimus muzikos instrumentus ar parankinius skambančius daiktus (akmenukus, lazdeles, popierių, liniuotę, plunksnakočio dangtelį ir kt.). 1–2 klasių mokiniams tinkamiausi šie improvizavimo mokymo metodai:

- **Eksperimentavimas garsais.** Mokiniai skatinami išmėginti įvairius garso išgavimo būdus: mušimą, braukimą, pūtimą, kratymą. Jie skatinami ieškoti įvairių parankinių daiktų, kuriais galima išgauti skirtingo pobūdžio garsus (pvz., šlaminti popieriaus lapą; mušti ritmą akmenukais; skambinti prie stalo prispausta liniuote; skambinti raktų ryšuliu; skudučiuoti, pučiant orą į rašiklio kamštelį ar tuščią vandens buteliuką). Eksperimentavimas garsais skatina mokinius tyrinėti skambančių daiktų akustines savybes, ieškoti įvairesnių muzikavimo priemonių, padeda lavinti mokinių tembrinę klausą, formuoti tembro sampratą. Eksperimentuoti tikslinga ne vien skambančiais daiktais, bet ir balsu bei kūno perkusijos priemonėmis. Eksperimentavimas garsais leidžia pažinti pagrindines keturias garso savybes: trukmę (ilgi ir trumpi garsai), stiprį (garsūs ir tylūs garsai), aukštį (aukšti ir žemi garsai) ir tembrą (skardūs, duslūs ir kt.).

- **Muzikinis pokalbis.** Tai į muzikavimo procesą orientuotas improvizavimo būdas. Mokiniai mokosi dalyvauti garsų pokalbyje, t. y. į mokytojo (ar klasės draugo) muzikinę frazę–klausimą spontaniškai pateikti frazę–atsakymą. Muzikinis pokalbis gali būti atliekamas balsu ar pasirinktais muzikos instrumentais. Tai gali būti ritminis pokalbis (mokinys ritmo fraze atsako į mokytojo pateiktą ritmo frazę), ar melodinis pokalbis (į mokytojo pateiktą melodinį motyvą ar frazę mokinys atsako melodiniu motyvu ar fraze). Muzikinių pokalbių pradėti mokytis galima nuo paprasčiausių mėgdžiojimo pratimų (kai mokinys

ar jų grupė iš paskos kartoja mokytojo atliekamas frazes), pamažu pereinant nuo frazių kartojimo prie originalių frazių kūrimo.

- *Naudotini ir kiti tikslingi improvizavimo būdai ir metodai*: (a) pasirinktos nuotaikos perteikimas muzikos garsais; (b) pasirinktų spalvų (kvapų, skonių) perteikimas muzikos garsais; (c) pateikto paveikslo (tapybos, grafikos, nuotraukos ir kt.) įgarsinimas; (d) reagavimas garsais į mokytojo atliekamus judesius ir kt.

- *Ritmo arba melodinių darinių (motyvų, frazių) improvizavimas*. Mokantis improvizuoto muzikinius darinius siekiama tam tikro meninio rezultato. Improvizacija gali būti vokalinė (balsu) ar instrumentinė (pasirinktu muzikos instrumentu); ji gali būti ritminė (ritmo darinio ar frazės improvizavimas) ar melodinė (melodinio motyvo ar frazės improvizavimas). Ritminė improvizacija turėtų remtis aiškia ritmo pulsacija ir pasirinktu metru (dvejiniu arba trejiniu), melodinė – pasirinkta derme (mažorine, minorine ar kt.).

Komponavimas – tai sąmoningas muzikos kūrimas, kuriuo siekiama sukurti lig tol neegzistavusį muzikinį produktą (melodiją ar ritmo piešinį, nedidelės apimties dainą ar instrumentinį kūrinėlį). Komponavimo muzikos pamokoje tikslas – padėti mokiniams susipažinti su muzikinės kalbos elementais ir struktūromis, praktiškai išbandyti jų įvairius jų derinius ir komponavimo galimybes, patirti kūrybos džiaugsmą, pasidžiaugti gautu rezultatu. Mokyti komponuoti galima pavieniui ar nedidelėmis grupėmis. Komponuodami grupėse, vaikai mokosi bendradarbiauti, stipresnieji padeda silpnesniesiems. Sukurta kompozicija gali būti įsimenama ar įrašoma (diktofonu, mobiliuoju telefonu), užrašoma simboliais ar įprastiniu natų raštu. 1–2 klasėse mokiniams pateikiamos tokios komponavimo užduotys, kurios atitinka šio amžiaus vaikų išgales ir supratimą. Šių užduočių esmė – komponavimas pagal pateiktą sąlygą. Pirmaisiais ir antraisiais mokymosi metais rekomenduojamos tokios komponavimo užduotys:

- *Ritmo dėlionė*. Užduoties esmė – sukurti nedidelės apimties ritmo kūrinėlį iš pateiktų/pasirinktų ritmo kortelių. Mokiniais siūloma sukurti 4-ių taktų ritminę kompoziciją, sudėliojant ją iš pateiktų ritmo kortelių. Sukurtą kompoziciją mokinys atlieka skanduodamas sutartus skiemenis arba pritaikydamas kūno perkusijos priemones.

- *Ritminio piešinio pritaikymas mįslei ar patarlei*. Ritmo piešinį, galima sudėlioti iš paruoštų ritmo kortelių, atlikti naudojant sutartus skiemenis (tam ir ti-ti) ar judesius. Pvz., mįslės „Juodas nedažytas, margas nerašytas“ (ats.: genys) ritmą galima sudėlioti tokiu būdu: ti-ti ti-ti / tam tam / ti-ti ti-ti / tam tam.

- *Žaidimai dermės garsais*. Tai užduočių grupė, apimanti dermės garsų kombinatorinių galimybių tyrinėjimą. Pirmoje ir antroje klasėje apsiribojama trumpais melodiniais dariniais, sudarytais iš 2–3 skirtingų gaidų (pvz., sol-mi, re-mi-sol ar pan.). Taikomos įvairios užduotys: darinio garsus išdėstyti įvairia eilės tvarka (pvz., tris skirtingas gaidas išdėstyti šešiais nepasikartojančiais būdais); siūlomus darinius perskaityti (perrašyti, pagroti) nuo pradžios ir nuo pabaigos (simetrija, klausimo-atsakymo struktūros pažinimas), melodinius darinius pritaikyti tam tikrai nuotakai.

- *Melodijos sukūrimas pagal pateiktą ritmą*. Pateiktam ritmo piešiniui (tai gali būti ir mįslės ar patarlės ritmas) pritaikomi pasirinkti dermės garsai (pvz., sol-mi, re-mi-sol, kt.). Sukurtą melodiją mokytojui padedant mokiniai solfedžiuoja, groja melodiniu instrumentu, dainuoja su žodžiais.

Aranžavimu yra vadinamas žinomo kūrinio pritaikymas kitokiam atlikimui. 1–2 klasių vaikams tinkamos šios aranžavimo idėjos: (a) judesių pritaikymas dainai; (b) paprasto ritminio pritarimo (reguliaraus pulso ar paprasto ritminio ostinato) pritaikymas dainai ar klausomam muzikos kūriniui; (c) kūno perkusijos judesių pritarimas dainai ar instrumentinei melodijai. Aranžuojant praktiškai pritaikomi komponavimo įgūdžiai.

Muzikos reiškinių ir kontekstų pažinimas (C)

Ši muzikinio ugdymo sritis apima muzikos klausymą (gyvai ir iš įrašų), klausomų ir atliekamų kūrinių nagrinėjimą įvairiais aspektais (muzikinės kalbos ir formos ypatybių pažinimą, meninio įspūdžio aptarimą, kūrinių ir muzikos reiškinių kontekstų pažinimą).

Klausydamiesi muzikos ir mokydamiesi ją pažinti, 1–2 kl. mokiniai susipažįsta su muzikos žanrų įvairove (pvz., klasikinė, populiarioji, liaudies, bažnytinė muzika), įvairiais muzikos stiliais, muzikos atlikėjais (solistas, choras, orkestras ansamblis), asmenybėmis (pvz., Čiurlionis, Vivaldis, Bachas).

Muzikos klausymasis – iš esmės kontempliatyvi (t. y. fiziškai pasyvi) veikla, todėl dėl jos pobūdžio ir pradinio mokyklinio amžiaus vaikų psichologinės raidos ypatumų pradinių klasių muzikos pamokose, organizuojant muzikos klausymąsi, gali kilti tam tikrų sunkumų. Jiems įveikti, sėkmingai ugdomajai veiklai organizuoti taikytini aktyvieji muzikos klausymosi metodai:

- judėjimas erdvėje pagal skambančią muziką (pagal mokytojo nurodytą sąlygą reaguojant į muzikos savybes);
- dailėsraiškos priemonių naudojimas (skambančios muzikos vaizdavimas spalvomis, linijomis);
- klausomos muzikos apibūdinimas ir vertinimas, diskusijos. Svarbios sėkmingo muzikos klausymosi sąlygos: (a) tinkami geros kokybės muzikos įrašai; (b) tinkamos kokybės ir galingumo garso atkūrimo aparatūra; (c) pedagogo dalykinis pasirengimas.

Judesio panaudojimas. Pradinio ugdymo koncentro muzikos pamokose tikslinga daugiau dėmesio skiriama judesiui. Įrodyta, kad judėjimas pagal muziką (pvz., klausomos muzikos savybių vaizdavimas išraiškingu judesiu, judėjimas erdvėje, koordinuotas judėjimas poroje) ne tik lavina vaikų kinestezinį intelektą, kūno bei erdvės pojūtį, koordinaciją, bet ir jų empatiją, t. p. daro reikšmingą įtaką muzikalumo raidai. Atlikdami judesio užduotis su muzika ir pagal ją, mokiniai mokosi bendrauti, bendradarbiauti, jausti vienas kita. Taip ugdoma jų empatija, pastabumas, emocinis intelektas. Pradinėje mokykloje naudotini šie su judesio taikymu susiję metodai:

- Kūno perkusijos pratimai ir žaidimai (lavinamieji pratimai ir žaidimai, kūno perkusijos pritarimai dainoms, kūno perkusijos pritarimai skambančiai muzikai), atliekami pavieniui, po du ar grupelėmis.
- Muzikos savybių (pvz., melodijos krypties) perteikimas išraiškingu judesiu.
- Judėjimas porose skambant muzikai (pvz., žaidimas „veidrodis“; kai antrasis vaikas imituoja pirmojo atliekamus judesius).
- Judesiai, vaizduojantys grojimą įsivaizduojamais muzikos instrumentais (muzikos klausymasis, instrumentų pažinimas).
- Judesiai, atskleidžiantys klausomo kūrinio formą, parodantys dalių kontrastus (pvz., trijų dalių ABA forma, Rondo forma – ABACA. ir kt.).

Muzikinės kultūros kontekstai ir jungtys (D)

Šios srities pasiekimai apima Lietuvos ir pasaulio muzikinio kultūrinio konteksto pažinimą: muzikos reiškinių bei jų kontekstų (sociokultūrinių, istorinių) nagrinėjimą, savitumų analizę ir tarpusavio ryšių bei jungčių paiešką. Mokiniai skatinami tyrinėti, atpažinti, lyginti ir vertinti pasaulio muzikinių kultūrų reiškinius, stebėti muzikinį gyvenimą ir ieškoti sąsajų su asmenine patirtimi bei pasirinkimais. Muzikinė kultūra ir jos kontekstai bei jungtys suvokiami ir per mokinių dalyvavimą muzikiniame kultūriniame gyvenime ir vertinimą asmeninės patirties kontekste.

3 lentelė. Mokymosi turinio pokyčiai. Įgyvendinimo galimybės.

MOKYMOSI TURINIO POKYČIAI ĮGYVENDINIMO GALIMYBĖS		
1–2 klasės		
Sritis	Tema	Patarimai mokytojui
Muzikavimas (dainavimas, grojimas)	Dainavimo įgūdžių lavinimas	Pradiniame muzikinio ugdymo etape didžiausias dėmesys turėtų būti skiriamas taisyklingo kvėpavimo, intonavimo, artikuliacijos įgūdžių lavinimui. Taisyklingo kvėpavimo įgūdžiams lavinti pasitelkiami įvairūs žaidimai (gėlės žiedo uostymas, žvakės pūtimas; žaidimai poromis, pvz., pompa ir pripučiamas žaislas). Taisyklingo dainavimo pradmenims formuoti ir įgūdžiams lavinti pasitelkiamas įvairus repertuaras (lietuvių ir kitų Lietuvos ir pasaulio tautų folkloras, autorinės dainos vaikams). Rekomenduojama remtis ne tik įvairių žanrų vaikų dainomis (apie gyvūnus, dainuojamaisiais pasakų

MOKYMOSI TURINIO POKYČIAI ĮGYVENDINIMO GALIMYBĖS		
1–2 klasės		
Sritis	Tema	Patarimai mokytojui
		intarpais, kalendorine tautosaka), bet ir smulkiąja tautosaka (paukščių ir gamtos garsų mėgdžiojimais, patarlėmis ir mįslėmis, skaičiuotėmis, greitakalbėmis) – ritmo pojūčiui, dikcijai, melodinei improvizacijai. Dalį klasės dainuojamojo repertuaro rekomenduojama formuoti iš lietuvių ir kitų tautų folkloro. https://www.youtube.com/watch?v=ddLd0QRf7Vg Praktinius pavyzdžius galima rasti ir stebėti penkių laidų cikle LNOBT ir SAM „Facebook“ bei „YouTube“ platformose, taip pat LRT „Facebook“ paskyroje. „Įkvėpti gyvenimo“ laidas visada galėsite patogiai peržiūrėti ir LRT.lt Mediatekoje. https://www.youtube.com/watch?v=v2oVqbj6MXg
	Grojimas mokykliniais muzikos instrumentais	Rekomenduojama jau nuo pirmos klasės mokytis groti mokykliniais muzikos instrumentais – ne vien ritminiais, bet ir melodiniais. Grojimas mokykline dūdele ar klaviatūra (realia ar virtualia), mušamaisiais instrumentais lavina smulkiąją pirštų motoriką, todėl turi teigiamos įtakos jų kognityvinei raidai. Grojimas dūdele lavina kvėpavimo įgūdžius, lavina pirštų jautrumą (sandarus skylių dengimas). Instrumentinį muzikavimą pravartu sieti su natų rašto elementų mokymusi: tai įprasmina natų mokymąsi (vaikai mokosi natų raštą taikyti praktiškai). Siūloma ir naujoviškai pažvelgti į grojimą muzikos instrumentais kompiuterinėse platformose. https://www.youtube.com/watch?v=8Lu41LulQos https://www.youtube.com/watch?v=5FuFQoI_FWQ
Muzikos kūryba (improvizavimas, komponavimas, aranžavimas)	Improvizavimas	Improvizavimu yra vadinamas muzikos kūrimas atlikimo metu, iš anksto nepasiruošus, spontaniškai. Improvizavimo pradinėje mokykloje tikslai – skatinti mokinius išbandyti įvairius garso išgavimo būdus, ieškoti įvairių garsinės raiškos būdų, mokytis generuoti glaustas muzikines idėjas (pvz., ritminius ir (arba) melodinius motyvus ar trumpas frazes). Improvizavimo mokymas pradinėje mokykloje apima įvairius būdus ir metodus: (a) eksperimentavimą garsais; (b) į procesą organizuotą improvizavimą; (c) į rezultatą orientuotą improvizavimą (Girdzijauskienė, 2003, p. 24). Mokantis improvizuoti pravartu pasitelkti balsą, judesį, kūno perkusiją, klasėje turimus muzikos instrumentus ar parankinius skambančius daiktus (akmenukus, lazdeles, popierių, liniuotę, plunksnakočio dangtelį ir kt.).
	Eksperimentavimas garsais	Mokiniai skatinami išmėginti įvairius garso išgavimo būdus: mušimą, braukimą, pūtimą, kratymą. Jie skatinami ieškoti įvairių parankinių daiktų, kuriais galima išgauti skirtingo pobūdžio garsus (pvz., šlamenti popieriaus lapą; mušti ritmą akmenukais; skambinti prie stalo prispausta liniuote; skambinti raktų ryšuliu; skudučiuoti, pučiant orą į rašiklio kamštelį ar tuščią vandens buteliuką). Galima pateikti patrauklius muzikavimo pavyzdžius. https://www.youtube.com/watch?v=QdoTdG_VNV4

MOKYMOSI TURINIO POKYČIAI ĮGYVENDINIMO GALIMYBĖS		
1–2 klasės		
Sritis	Tema	Patarimai mokytojui
		https://www.youtube.com/watch?v=sdduPpnqre4 Eksperimentavimas garsais leidžia pažinti pagrindines keturias garso savybes: trukmę (ilgi ir trumpi garsai), stiprį (garsūs ir tylūs garsai), aukštį (aukšti ir žemi garsai) ir tembrą (skardūs, duslūs ir kt.).
	Muzikinis pokalbis	Muzikinis pokalbis – į muzikavimo procesą orientuotas improvizavimo būdas. Mokiniai mokosi dalyvauti garsų pokalbyje, t. y. į mokytojo (ar klasės draugo) muzikinę frazę-klausimą spontaniškai pateikti frazę–atsakymą. Muzikinis pokalbis gali būti atliekamas balsu ar pasirinktais muzikos instrumentais. Tai gali būti ritminis pokalbis (mokinys ritmo fraze atsako į mokytojo pateiktą ritmo frazę) ar melodinis pokalbis (į mokytojo pateiktą melodinį motyvą ar frazę mokinys atsako melodiniu motyvu ar fraze). Muzikinių pokalbių pradėti mokytis galima nuo paprasčiausių mėgdžiojimo pratimų (kai mokinys ar jų grupė iš paskos kartoja mokytojo atliekamas frazes), pamažu pereinant nuo frazių kartojimo prie originalių frazių kūrimo. Naudotini ir kiti tikslingi improvizavimo būdai ir metodai: (a) pasirinktos nuotaikos perteikimas muzikos garsais; (b) pasirinktų spalvų (kvapų, skonių) perteikimas muzikos garsais; (c) pateikto paveikslo (tapybos, grafikos, nuotraukos ir kt.) įgarsinimas; (d) reagavimas garsais į mokytojo atliekamus judesius ir kt.
	Ritmo arba melodinių darinių (motyvų, frazių) improvizavimas	Mokantis improvizuoto muzikinius darinius siekiama tam tikro meninio rezultato. Improvizacija gali būti vokalinė (balsu) ar instrumentinė (pasirinktu muzikos instrumentu); ji gali būti ritminė (ritmo darinio ar frazės improvizavimas) ar melodinė (melodinio motyvo ar frazės improvizavimas). Ritminė improvizacija turėtų remtis aiškia ritmo pulsacija ir pasirinktu metru (dvejiniu arba trejiniu), melodinė – pasirinkta derme (mažorine, minorine ar kt.).
	Komponavimas	Komponavimas – tai sąmoningas muzikos kūrimas, kuriuo siekiama sukurti ligi tol neegzistavusį muzikinį produktą (melodiją ar ritmo piešinį, nedidelės apimties dainą ar instrumentinį kūrinėlį). Komponavimo muzikos pamokoje tikslas – padėti mokiniams susipažinti su muzikinės kalbos elementais ir struktūromis, praktiškai išbandyti jų įvairius jų derinius ir komponavimo galimybes, patirti kūrybos džiaugsmą, pasidžiaugti gautu rezultatu. Mokytis komponuoti galima pavieniui ar nedidelėmis grupėmis. Komponuodami grupėse, vaikai mokosi bendradarbiauti, stipresnieji padeda silpnesniesiems. Sukurta kompozicija gali būti įsimenama ar įrašoma (diktofonu, mobiliuoju telefonu), užrašoma simboliais ar įprastiniu natų raštu. 1–2 klasėse mokiniams pateikiamos

MOKYMOSI TURINIO POKYČIAI ĮGYVENDINIMO GALIMYBĖS		
1–2 klasės		
Sritis	Tema	Patarimai mokytojui
		tokios komponavimo užduotys, kurios atitinka šio amžiaus vaikų išgales ir supratimą. Šių užduočių esmė – komponavimas pagal pateiktą sąlygą. Pirmaisiais ir antraisiais mokymosi metais rekomenduojamos tokios komponavimo užduotys: ritmo dëlionė. Užduoties esmė – sukurti nedidelės apimties ritmo kūrinėlį iš pateiktų (pasirinktų) ritmo kortelių. Mokiniam siūloma sukurti 4-ių taktų ritminę kompoziciją, sudëliojant ją iš pateiktų ritmo kortelių. Sukurtą kompoziciją mokiniys atlieka skanduodamas sutartus skiemenis arba pritaikydamas kūno perkusijos priemones. Ritminio piešinio pritaikymas mįslei ar patarlei. Ritmo piešinį, galima sudëlioti iš paruoštų ritmo kortelių, atlikti naudojant sutartus skiemenis (tam ir ti-ti) ar judesius. Pvz., mįslės „Juodas nedažytas, margas nerašytas“ (ats., genys) ritmą galima sudëlioti tokiu būdu: ti-ti ti-ti / tam tam / ti-titi-ti / tam tam. Žaidimai dermės garsais. Tai užduočių grupė, apimanti dermės garsų kombinatorinių galimybių tyrinėjimą. Pirmoje ir antroje klasėje apsiribojama trumpais melodiniais dariniais, sudarytais iš 2-3 skirtingų gaidų (pvz., sol-mi, re-mi-sol ar pan.). Taikomos įvairios užduotys: darinio garsus išdėstyti įvairia eilės tvarka (pvz., tris skirtingas gaidas išdėstyti šešiais nepasikartojančiais būdais); siūlomus darinius perskaityti (perrašyti, pagroti) nuo pradžios ir nuo pabaigos (simetrija, klausimo-atsakymo struktūros pažinimas), melodinius darinius pritaikyti tam tikrai nuotaikai.
	Melodijos sukūrimas pagal pateiktą ritmą	Pateiktam ritmo piešiniui (tai gali būti ir mįslės ar patarlės ritmas) pritaikomi pasirinkti dermės garsai (pvz., sol-mi, re-mi-sol, kt.). Sukurtą melodiją mokytojui padedant mokiniai solfedžiuoja, groja melodiniu instrumentu, dainuoja su žodžiais.
	Aranžavimas	Aranžavimu yra vadinamas žinomo kūrinio pritaikymas kitokiam atlikimui. 1–2 klasių vaikams tinkamos šios aranžavimo idėjos: (a) judesių pritaikymas dainai; (b) paprasto ritminio pritarimo (reguliaraus pulso ar paprasto ritminio ostinato) pritaikymas dainai ar klausomam muzikos kūriniui; (c) kūno perkusijos judesių pritarimas dainai ar instrumentinei melodijai. Aranžuojant praktiškai pritaikomi komponavimo įgūdžiai.
Muzikos pažinimas ir vertinimas	Muzikos klausymas ir nagrinėjimas	Ši muzikinio ugdymo sritis apima muzikos klausymą (gyvai ir iš įrašų), klausomų ir atliekamų kūrinių nagrinėjimą įvairiais aspektais (muzikinės kalbos ir formos ypatybių pažinimą, meninio įspūdžio aptarimą, kūrinių ir muzikos reiškinių kontekstų pažinimą). Klausydamiesi muzikos ir mokydamiesi ją pažinti, 1–2 kl. mokiniai susipažįsta su muzikos žanrų įvairove (pvz., klasikinė, populiarioji, liaudies, bažnytinė muzika), įvairiais muzikos stiliais, muzikos atlikėjais (solistas, choras, orkestras

**MOKYMOSI TURINIO POKYČIAI
ĮGYVENDINIMO GALIMYBĖS**

1–2 klasės

Sritis	Tema	Patarimai mokytojui
		ansamblis), asmenybėmis (pvz., Čiurlionis, Vivaldis, Bachas). Muzikos klausymasis – iš esmės kontempliatyvi (t. y. fiziškai pasyvi) veikla, todėl dėl jos pobūdžio ir pradinio mokyklinio amžiaus vaikų psichologinės raidos ypatumų pradinių klasių muzikos pamokose, organizuojant muzikos klausymąsi, gali kilti tam tikrų sunkumų. Jiems įveikti, sėkmingai ugdomajai veiklai organizuoti taikytini aktyvieji muzikos klausymosi metodai: • judėjimas erdvėje pagal skambančią muziką (pagal mokytojo nurodytą sąlygą reaguojant į muzikos savybes); • dailės raiškos priemonių naudojimas (skambančios muzikos vaizdavimas spalvomis, linijomis); • klausomos muzikos apibūdinimas ir vertinimas, diskusijos. Svarbios sėkmingo muzikos klausymosi sąlygos: (a) tinkami geros kokybės muzikos įrašai; (b) tinkamos kokybės ir galingumo garso atkūrimo aparatūra; (c) pedagogo dalykinis pasirengimas. Judesio panaudojimas. Pradinio ugdymo koncentro muzikos pamokose tikslinga daugiau dėmesio skiriama judesiui. Įrodyta, kad judėjimas pagal muziką (pvz., klausomos muzikos savybių vaizdavimas išraiškingu judesiu, judėjimas erdvėje, koordinuotas judėjimas poroje) ne tik lavina vaikų kinestezinį intelektą, kūno bei erdvės pojūtį, koordinaciją, bet ir jų empatiją, t. p. daro reikšmingą įtaką muzikalumo raidai. Atlikdami judesio užduotis su muzika ir pagal ją, mokiniai mokosi bendrauti, bendradarbiauti, jausti vienas kita. Taip ugdoma jų empatija, pastabumas, emocinis intelektas. Pradinėje mokykloje naudotini šie su judesio taikymu susiję metodai: • Kūno perkusijos pratimai ir žaidimai (lavinamieji pratimai ir žaidimai, kūno perkusijos pritarimai dainoms, kūno perkusijos pritarimai skambančiai muzikai), atliekami pavieniui, po du ar grupelėmis. • Muzikos savybių (pvz., melodijos krypties) perteikimas išraiškingu judesiu. • Judėjimas porose skambant muzikai (pvz., žaidimas „veidrodis“; kai antrasis vaikas imituoja pirmojo atliekamus judesius). • Judesiai, vaizduojantys grojimą įsivaizduojamais muzikos instrumentais (muzikos klausymasis, instrumentų pažinimas). • Judesiai, atskleidžiantys klausomo kūrinio formą, parodantys dalių kontrastus (pvz., trijų dalių ARBA forma, rondo forma – ABACA. kt.). Socialinė terapija: vaikas analizuoja savo jausmus, mokosi juos suprasti, vertinti. Taip pat jie skatina bendrumo jausmą, draugiškumą vienas kitam, moko taikiai spręsti konfliktus ir padeda puoselėti tarpusavio supratimą. Lavindami emocinius, kognityvinius, motorinius ir kalbinius vaiko gebėjimus, žaidimai padeda atsiskleisti vaiko

MOKYMOSI TURINIO POKYČIAI ĮGYVENDINIMO GALIMYBĖS		
1–2 klasės		
Sritis	Tema	Patarimai mokytojui
		talentams, teikia didžiulę naudą asmenybės ugdymui.
Muzikinės kultūros kontekstai ir jungtys	Muzikinės kultūros bruožai, raidos tendencijos, sąsajos su kitomis kultūromis	Muzikos pamokose tikslinga aptarti Lietuvos muzikinės kultūros bruožus, raidos tendencijas, ieškoti sąsajų su kitomis kultūromis. Tyrinėti, atpažinti, lyginti ir vertinti pasaulio muzikinių kultūrų reiškinius. Dalyvauti muzikiniame-kultūriniame gyvenime ir vertinti asmeninės patirties kontekste.

3–4 klasės

Muzikavimas (dainavimas, grojimas) (A)

Aktyvus muzikavimas 3–4 klasėse išlieka svarbiausia muzikinės veiklos sritimi. Parenkant muzikavimui tinkamą repertuarą, pravartu jį sieti su atitinkamais muzikinės kultūros kontekstais (pvz., įvairių šalių, kultūrų, žemynų dainos), naujai išmoktais muzikinės kalbos elementais ir struktūromis (pvz., daina su priedainiu, kartojimo ženklas, kanonas, paprastas pritarimas naudojant burdoną ar du akordus, kt.).

Dainavimo įgūdžių lavinimas. Toliau sistemingai lavinami mokinių taisyklingo kvėpavimo, intonavimo, artikuliacinio įgūdžiai. Mokomasi dainuoti platesnės apimties dainų melodijas (pasitelkiamas įvairus repertuaras: lietuvių liaudies, kitų tautų liaudies, autorių kūrybos klasikinės ir populiariosios dainos). Repertuaras sudaromas taip, kad formuotų įvairią, turtingą mokinių muzikinę kalbą (ne tik dvejiniai, bet ir trejiniai metrai, pvz., 3/8, 6/8, ne tik mažorinė, bet ir minorinė dėtė), stiliaus, žanro nuovoką (klasikinio ir populiaraus pobūdžio dainos), platesnį muzikinį kultūrinį akiratį (pvz., Europos tautų, kitų kultūrų dainos ir žaidimai). Mokomasi dainuoti ne tik vienu balsu, bet ir dviem ar trimis. Tam puikiai tinka kanonai (pvz., lietuvių 1. daina „Oi tu, strazde strazdeli“, prancūzų „Broli Žakai“ ar kt.), sutartinės, dainos su burdono pritarimu.

Grojimas mokykliniais muzikos instrumentais. Trečioje ir ketvirtoje klasėje toliau lavinami anksčiau įgyti mokinių instrumentinio muzikavimo įgūdžiai. Mokiniai pasirinktu instrumentu mokosi atlikti platesnės apimties dainų ar šokių melodijas. Instrumentinį muzikavimą pravartu derinti su natų skaitymu ir solfedžiavimo pratybomis. Pasirinktą melodiją mokiniai mokosi solfedžiuoti iš klausos (pvz., pagal rankų ženklus) ir iš natų, vėliau tą melodiją groti instrumentu. Instrumentinis muzikavimas natų skaitymo įgūdžius leidžia pritaikyti praktiškai. Šiame konkentre rekomenduojama groti ne tik vienbalsius, bet ir dvibalsius kūrinius. Tam tinka liaudies dainos, sutartinės (pvz., „Čiuž, čiužela“), šokių melodijos (pvz., „Pjoviau šieną“), kai kurie kanonai (pvz., Vydūno „Tyč! Jau traukiami varpai“). Ketvirtoje klasėje rekomenduojama neapsiriboti septyniais diatoninės gamos laipsniais; pravartu pasimokyti groti kai kuriuos alteruotus garsus, pvz., *fis* (fa diez) ir *b* (si bemol). Šių garsų mokytis reikėtų parenkant tinkamą repertuarą (šių garsų turinčias nesudėtingas melodijas); minėtus garsus nesunku išmokyti pagroti mokykline dėdele, išilgine fleita, klaviatūra.

Trečioje ar ketvirtoje klasėje su mokiniais pravartu pradėti mokytis skambinti ukulele. **Ukulelė** – portugalų kilmės maža keturių stygų gitara, XIX a. pabaigoje išpopuliarėjusi Havajuose, o XX a. pradžioje – JAV, Japonijoje. Šiuo metu ukulelė tampa vienu iš populiariausių mokyklinių muzikos instrumentų: inicijavios mokyklos įsigijo ukulelių komplektus visai klasei. Dėl savo tinkamo dydžio ir paprastos akordų pirštuotės ukulelė yra vienas tinkamiausių instrumentų dainų harmoniniam pritarimui mokytis. Pradedantiesiems rekomenduojama mokytis šių akordų junginių: C–F ir G–C, kiek vėliau – C–F–G–C. Šiuos tris akordus nesunku pritaikyti daugumai paprastų mokyklinio repertuaro melodijų. Praktika rodo, jog pradedantieji groti ukulele jau per mėnesį nesunkiai išmoka 5–6 ar daugiau skirtingų akordų (pvz., A, Dm, G7, C7, F7 ir kt.). Kaip harmoninio pritarimo instrumentus pradinėje mokykloje galima naudoti ir kankles, gitarą, klavišinius instrumentus. Naujų instrumentinio muzikavimo galimybių suteikia skirtingų

instrumentų derinimas viename ansamblyje: pvz., melodiją galima groti dūdelėmis, akordais pritarti ukulelėmis, ir pritaikyti ritminį ostinato, atliekamą perkusiniais instrumentais.

Muzikos kūryba (improvizavimas, komponavimas, aranžavimas) (B)

Trečioje ir ketvirtoje klasėse mokinių muzikinė kūryba dėl išlavėjusių muzikinių įgūdžių tampa sudėtingesnė ir įvairesnė. Greta spontaniškos, intuityvios kūrybos užduočių pravartu imtis ir tokių užduočių, kuriose sąmoningai taikomi išmokti kalbos elementai ir struktūros.

Improvizavimas. Trečioje ir ketvirtoje klasėje mokiniai pajėgūs improvizuoti kūno perkusijos pratimus ar ritmo darinius pagal mokytojo pateiktą sąlygą (pvz., dviejų 2/4 taktų dariniai); jie geba improvizuoti mokytojo pasiūlytais dermės garsais (pvz., fa-mi-re-do, sol-mi-re-do, re-fa-sol-la ir pan.). Improvizavimo užduotis pravartu sieti su naujai įsisavinta mokomąja medžiaga – naujai išmokstamais muzikinės kalbos elementais, struktūromis:

- Mokantis šešioliktnių natų, improvizuojama įvairiai dėstant ketvirtines ir aštuntinių bei šešioliktnių natų grupes – įvardinant jas sutartais skiemenimis (pvz.: tiri-diri / di-ti / tiri-diri / dam //).
- Mokantis triolių – improvizuoti darinius su aštuntinių triolėmis (ti-di-ri), ketvirtinėmis natomis (tam) ir pauzėmis (ššš),
- Mokantis punktyrinio ritmo – improvizuoti ritmo darinius su būdinga figūra, sudaryta aštuntinės su tašku ir šešioliktnės (pvz.: tim-ri / di-ti / tim-ri / dam //).

Komponavimas. Mokiniai tobulina anksčiau įgytus komponavimo įgūdžius, gilina kūrybos patirtį ir muzikinės kalbos supratimą. 3–4 kl. tikslinga mokiniams pasiūlyti užduočių, kuriose jie būtų skatinami komponuoti pagal tam mokytojo pateiktą sąlygą: melodijos garsus išdėstyti atsitiktine ar sąmoningai pasirinkta eilės tvarka, komponuoti pagal ruošinį, iš pasirinktų garsų sukurti melodiją duotam ritmui ir kt. Pateikiame pavyzdžių:

- Melodijos kūrimas metant žaidimų kauliuką. Tikslas – sukurti melodiją, keliskart išmetant žaidimų kauliuką (sutariama, kad skaičius „vienas“ atitinka natą do, skaičius „du“ – re, ir t. t.). Pasirenkamas trumpas tekstas, kuriam bus kuriama melodija (pvz., dešimties skiemenų - „ma–no me–lo–di–ja skam–ba gra–žiai“), jis užrašomas po penkline. Kauliukas metamas tiek kartų, kiek tekste yra skiemenų. Po kiekvieno metimo virš skiemens užrašoma atitinkama nata.
- Melodijos dëlionė. Mokiniams žinoma 8-ių taktų melodija (pvz., šokis „Pjoviau šieną“) užrašoma natomis popieriuje ir sukarpoma (a) po du taktus arba (b) po taktą: susidaro atitinkamai keturi arba aštuoni melodijos fragmentai, kuriuos mokiniai turi sudėlioti tinkama eilės tvarka. Pasitikrinti galima šią melodiją grojant pasirinktu instrumentu.
- Variacijų kūrimas. Mokytojo pateiktai trumpai kelių gaidų temai, užrašytą ketvirtinėmis ar pusinėmis natomis (pvz., do–re–mi–fa / mi–re–do) mokiniai kuria variacijas, tai pačiai melodijai pritaikydami skirtingus ritmo piešinius.

Aranžavimas. Trečioje ir ketvirtoje klasėje mokiniai aranžuoti mokosi pritaikydami dainą ar melodiją tam tikram atlikimui, pritaikydami pasirinktus instrumentus. Pvz., jie gali paprastai melodijai pritaikyti ritmo ostinato, sukurti pritarimui tinkamą „judantį burdoną“.

Muzikos reiškinių ir kontekstų pažinimas (C)

Ši sritis apima muzikos kūrinių klausymąsi ir jų aptarimą, nagrinėjimą įvairiais aspektais. 3–4 klasėse mokiniai toliau mokosi sąmoningai klausytis muzikos, pastebėti muzikinės kalbos ir formos savybes (kūrinio dermę, metras, būdingi instrumentai, pasikartojimai ir kontrastai), pagal būdingus požymius atpažinti ir įvardinti muzikos žanrą ar stilių. Klausymuisi skirtus kūrinius reikėtų parinkti taip, kad jie kuo labiau sietųsi su nagrinėjama tema, įtvirtintų mokinių muzikinės kalbos patirtį (pvz., būdingos formos – rondo, variacijos; mažoro ar minoro dermė, dvejinis ar trejinis metras ir pan.). Atsižvelgiant į mokinių amžių ir toliau naudotini aktyvieji muzikos klausymosi metodai – jie padeda mokiniams išlaikyti dėmesį, sekti muzikos įvykius, atpažinti detales. Naudotini šie aktyvieji muzikos klausymosi metodai:

- išraiškingo judesio panaudojimas (pvz., plaštakos judesiu perteikiant melodijos judėjimo kryptį);
- grojimas nematomais instrumentais (padeda pažinti ir be žodžių įvardyti įrašė skambančius muzikos instrumentus; išgirsti kūrinio instrumentuotės pokyčius);

- muzikogramų (muzikos kūrinių grafinių partitūrų) skaitymas skambant muzikai (padeda sekti muzikos formą, atpažinti detales, įvykius ir pokyčius);
- muzikos piešimas, skambant muzikai (mokiniai piešia grafines ar spalvines abstrakcijas, kuriomis siekia perteikti skambančios muzikos pobūdį ir savybes).

Viena esminių idėjų, kurią tikslinga panaudoti 3-čioje klasėje – **kalendorinis metų ratas** ir su metų laikais susijusi muzika. Šiam tikslui puikiai tinka kai kurie klasikinės muzikos kūriniai, pvz., A. Vivaldžio keturių smuiko koncertų ciklas „Metų laikai“, P. Čaikovskio 12-ka pjesių fortepijonui „Metų laikai“. Atskirų Čaikovskio pjesių pravartu klausytis kiekvieno mėnesio pradžioje (parenkant tą mėnesį atitinkančią pjesę), o Vivaldžio koncertų – keičiantis metų laikams. Iš lietuvių kompozitorių kūrinių verta pasiklausyti B. Kutavičiaus kvarteto „Metuose su žiogu“ (365 traktų kūrinys perteikia metų tėkmę, metų laikų kaitą. Ši tema muzikos klausymąsi leidžia integruoti su etnine kultūra (kalendorinės šventės, tautosaka) ir pasaulio pažinimu, iš dalies – daile ir literatūra.

Kita svarbi idėja – **muzikos instrumentai ir jų rūšys**, instrumentų giminystė. Pvz., supažindinant su lietuvių kanklėmis, jas verta palyginti su latvių kuokle, estų kanele ir suomių kantele, pristatyti ir tolimesnių kultūrų instrumentus: trukų ir arabų kanūną, japonų koto ar kinų žengą, pasiklausyti atitinkamų muzikos įrašų. Lietuvių daudytes verta lyginti su Australijos aborigenų didžeridu, tibetiečių teleskopiniais trimitais dunčėnais. Lietuvių skudučius tikslinga palyginti su kitais giminiais pasaulio muzikos instrumentais, klausantis atitinkamų įrašų. Toks metodas mokiniams leidžia pažinti platesnius muzikinės kultūros kontekstus, geriau įvertinti savos muzikinės kultūros savitumą ir unikalumą.

Kitos svarbios pažintinės temos, kurias aktualu nagrinėti, klausantis atitinkamų muzikos įrašų – chorų rūšys ir chorų balsai (mišrūs ir lygių balsų chorai; sopranai ir altai, tenorai ir bosai), orkestrų rūšys (liaudies, pučiamųjų, styginių, ir simfoninis), orkestro instrumentų grupės (styginiai, pučiamieji, mušamieji), atlikėjų sudėtis (solo, duetas, trio, tercetas, kvartetas), populiariosios ir pramoginės muzikos rūšių įvairovė (pagrindinės srovės: džiazas, rokas, elektroninė muzika).

Muzikinės kultūros kontekstai ir jungtys (D)

Šios srities pasiekimai apima Lietuvos ir pasaulio muzikinio kultūrinio konteksto pažinimą: muzikos reiškinių bei jų kontekstų (sociokultūrinių, istorinių) nagrinėjimą, savitumų analizę ir tarpusavio ryšių bei jungčių paiešką. Mokiniai skatinami stebėti muzikinį gyvenimą ir ieškoti sąsajų su asmenine patirtimi bei pasirinkimais. Muzikinė kultūra ir jos kontekstai bei jungtys suvokiami ir per mokinių dalyvavimą muzikiniame kultūriniame gyvenime.

4 lentelė. Mokymosi turinio pokyčiai. Įgyvendinimo galimybės. 3–4 klasės.

MOKYMOSI TURINIO POKYČIAI ĮGYVENDINIMO GALIMYBĖS		
3–4 klasės		
Sritis	Tema	Patarimai mokytojui
Muzikavimas (dainavimas, grojimas) (A)	Dainavimo įgūdžių lavinimas	Toliau sistemingai lavinami mokinių taisyklingo kvėpavimo, intonavimo, artikuliavimo įgūdžiai. Mokomasi dainuoti platesnės apimties dainų melodijas (pasitelkiamas įvairus repertuaras: lietuvių liaudies, kitų tautų liaudies, autorių kūrybos klasikinės ir populiariosios dainos. Repertuaras sudaromas taip, kad formuotų įvairią, turtingą mokinių muzikinę kalbą (ne tik dvejiniai, bet ir trejiniai metrai, pvz., 3/8, 6/8, ne tik mažorinė, bet ir minorinė dėrmė), stiliaus, žanro nuovoką (klasikinio ir populiaraus pobūdžio dainos), platesnį muzikinį kultūrinį akiratį (pvz., Europos tautų, kitų kultūrų dainos ir žaidimai). Mokomasi dainuoti ne tik vienu balsu, bet ir dviem ar trimis. Tam puikiai tinkakanonai (pvz., lietuvių l. daina „Oi tu, strazde strazdeli“, prancūzų „Broli Žakai“ ar kt.), sutartinės,

**MOKYMOSI TURINIO POKYČIAI
ĮGYVENDINIMO GALIMYBĖS**

3–4 klasės

Sritis	Tema	Patarimai mokytojui
		dainos su burdono pritarimu. Pateikiant video pavyzdžius. https://www.youtube.com/watch?v=Cii9VGZxrK0 Grojimas mokykliniais muzikos instrumentais. Trečioje ir ketvirtoje klasėje toliau lavinami anksčiau įgyti mokinių instrumentinio muzikavimo įgūdžiai. Mokiniai pasirinktu instrumentu mokosi atlikti platesnės apimties dainų ar šokių melodijas. Instrumentinį muzikavimą pravartu derinti su natų skaitymu ir solfedžiavimo pratybomis. Pasirinktą melodiją mokiniai mokosi solfedžiuoti iš klausos (pvz., pagal rankų ženklus) ir iš natų, vėliau tą melodiją groti instrumentu. Instrumentinis muzikavimas natų skaitymo įgūdžius leidžia pritaikyti praktiškai. Šiame konkreste rekomenduojama groti ne tik vienbalsius, bet ir dvibalsius kūrinius. Tam tinka liaudies dainos, sutartinės (pvz., „Čiuž, čiužela“) https://www.youtube.com/watch?v=6PXWlAvMqKo, šokių melodijos (pvz., „Pjoviau šieną“) https://www.youtube.com/watch?v=boFC1eTlyHc kai kurie kanonai (pvz., Vydūno „Tyč! Jau traukiami varpai“). Ketvirtoje klasėje rekomenduojama neapsiriboti septyniais diatoninės gamos laipsniais; pravartu pasimokyti groti kai kuriuos alteruotus garsus, pvz., <i>fis</i> (fadiez) ir <i>b</i> (si bemol). Šių garsų mokytis reikėtų parenkant tinkamą repertuarą (šių garsų turinčias nesudėtingas melodijas); minėtus garsus nesunku išmokyti pagroti mokykline dūdele, išilgine fleita, klaviatūra. Trečioje ar ketvirtoje klasėje su mokiniais pravartu pradėti mokytis skambinti ukulele. Ukulelė – portugalų kilmės maža keturių stygų gitara, XIX a. pabaigoje išpopuliarėjusi Havajuose, o XX a. pradžioje – JAV, Japonijoje. Šiuo metu ukulelė tampa vienu iš populiariausių mokyklinių muzikos instrumentų: iniciatyvios mokyklos įsigyja ukulelių komplektus visai klasei. Dėl savo tinkamo dydžio ir paprastos akordų pirštuotės ukulelė yra vienas tinkamiausių instrumentų dainų harmoniniam pritarimui mokytis. Pradedantiesiems rekomenduojama mokytis šių akordų junginių: C–F ir G–C, kiek vėliau – C–F–G–C. Šiuos tris akordus nesunku pritaikyti daugumai paprastų mokyklinio repertuaro melodijų. Praktika rodo, jog pradedantieji groti ukulele jau per mėnesį nesunkiai išmoksta 5–6 ar daugiau skirtingų akordų (pvz., A, Dm, G7, C7, F7 ir kt.). Kaip harmoninio pritarimo instrumentus pradinėje mokykloje galima naudoti ir kankles, gitarą, klavišinius instrumentus. Naujų instrumentinio muzikavimo galimybių suteikia skirtingų instrumentų derinimas viename ansamblyje: pvz., melodiją galima groti dūdelėmis, akordais pritarti ukulelėmis ir pritaikyti ritminį ostinato, atliekamą perkusiniais instrumentais. https://www.youtube.com/watch?v=DQucrDzA8LU

MOKYMOSI TURINIO POKYČIAI ĮGYVENDINIMO GALIMYBĖS		
3–4 klasės		
Sritis	Tema	Patarimai mokytojui
		https://www.youtube.com/watch?v=ufF7T_Dt-4E
Muzikos kūryba (improvizavimas, komponavimas, aranžavimas) (B)	Improvizavimas	Trečioje ir ketvirtoje klasėje mokiniai pajėgūs improvizuoti kūno perkusijos pratimus ar ritmo darinius pagal mokytojo pateiktą sąlygą (pvz., dviejų 2/4 taktų dariniai); jie geba improvizuoti mokytojo pasiūlytais dermės garsais (pvz., fa-mi-re-do, sol-mi-re-do, re-fa-sol-la ir pan.). Improvizavimo užduotis pravartu sieti su naujai įsisavinta mokomąja medžiaga – naujai išmokstamais muzikinės kalbos elementais, struktūromis: Mokantis šešioliktnių natų, improvizuojama įvairiai dėstant ketvirtines ir aštuntinių bei šešioliktnių natų grupes – įvardinant jas sutartais skiemenimis (pvz., tiri-diri / di-ti / tiri-diri / dam). Mokantis triolių – improvizuoti darinius suaštuntinių triolėmis (ti-di-ri), ketvirtinėmis natomis (tam) ir pauzėmis (ššš), Mokantis punktyrinio ritmo – improvizuoti ritmo darinius su būdinga figūra, sudaryta aštuntinės sutašku ir šešioliktnės (pvz., tim-ri / di-ti / tim-ri / dam).
	Komponavimas	Melodijos kūrimas metant žaidimų kauliuką. Tikslas – sukurti melodiją, keliskart išmetant žaidimų kauliuką (sutariama, kad skaičius „vienas“ atitinka natą do, skaičius „du“ – re, ir t.t.). Pasirenkamas trumpas tekstas, kuriam bus kuriama melodija (pvz., dešimties skiemenų – „ma–no me–lo–di–ja skam–ba gra–žiai“), jis užrašomas po penkline. Kauliukas metamas tiek kartų, kiek tekste yra skiemenų. Po kiekvieno metimo virš skiemens užrašoma atitinkama nata. Melodijos dëlionė. Mokiniais žinoma 8-ių taktų melodija (pvz., šokis „Pjoviau šieną“) užrašoma natomis popieriuje ir sukarpom (a) po du taktus arba (b) po taktą: susidaro atitinkamai keturi arba aštuoni melodijos fragmentai, kuriuos mokiniai turi sudëlioti tinkama eilės tvarka. Pasitikrinti galima šią melodiją grojant pasirinktu instrumentu. Variacijų kūrimas. Mokytojo pateiktai trumpai kelių gaidų temai, užrašytai ketvirtinėmis ar pusinėmis natomis (pvz., do–re–mi–fa / mi–re–do) mokiniai kuria variacijas, tai pačiai melodijai pritaikydami skirtingus ritmo piešinius.
	Aranžavimas	Trečioje ir ketvirtoje klasėje mokiniai aranžuoti mokosi pritaikydami dainą ar melodiją tam tikram atlikimui, pritaikydami pasirinktus instrumentus. Pvz., jie gali paprastai melodijai pritaikyti ritmo ostinato, sukurti pritarimui tinkamą „judantį burdoną“.
Muzikos pažinimas ir vertinimas (C)	Muzikos kalba	Klausymuisi skirtus kūrinius reikėtų parinkti taip, kad jie kuo labiau sietųsi su nagrinėjama tema, įtvirtintų mokinių muzikinės kalbos patirtį (pvz., būdingos formos – rondo, variacijos; mažoro ar minoro dermė, dvejinis ar trejinis metras ir pan.). Atsižvelgiant į mokinių amžių ir toliau naudotini aktyvieji muzikos klausymosi metodai – jie padeda mokiniams

MOKYMOSI TURINIO POKYČIAI ĮGYVENDINIMO GALIMYBĖS		
3–4 klasės		
Sritis	Tema	Patarimai mokytojui
		išlaikyti dėmesį, sekti muzikos įvykius, atpažinti detales. Naudotini šie aktyvieji muzikos klausymosi metodai: • išraiškingo judesio panaudojimas (pvz., plaštakos judesiu perteikiant melodijos judėjimo kryptį); • grojimas nematoma instrumentais (padeda pažinti ir be žodžių įvardyti įrašė skambančius muzikos instrumentus; išgirsti kūrinių instrumentuotės pokyčius); • muzikogramų (muzikos kūrinių grafinių partitūrų) skaitymas skambant muzikai (padeda sekti muzikos formą, atpažinti detales, įvykius ir pokyčius); • muzikos piešimas, skambant muzikai (mokiniai piešia grafines ar spalvines abstrakcijas, kuriomis siekia perteikti skambančios muzikos pobūdį ir savybes).
	Muzikos instrumentai	Kita svarbi idėja – muzikos instrumentai ir jų rūšys, instrumentų giminystė. Pvz., supažindinant su lietuvių kanklėmis, jas verta palyginti su latvių kuokle, estų kanele ir suomių kantele, pristatyti ir tolimesnių kultūrų instrumentus: trukų ir arabų kanūną, japonų koto ar kinų žengą, pasiklausyti atitinkamų muzikos įrašų. Lietuvių dudytes verta lyginti su Australijos aborigenų didžeridu, tibetiečių teleskopiniais trimitais dunčonais. Lietuvių skudučius tikslinga palyginti su kitais giminiais pasaulio muzikos instrumentais, klausantis atitinkamų įrašų. Toks metodas mokiniams leidžia pažinti platesnius muzikinės kultūros kontekstus, geriau įvertinti savos muzikinės kultūros savitumą ir unikalumą.
	Chorai, orkestrai	Kitos svarbios pažintinės temos, kurias aktualu nagrinėti, klausantis atitinkamų muzikos įrašų – chorų rūšys ir chorų balsai (mišrūs ir lygių balsų chorai; sopranai ir altai, tenorai ir bosai), orkestrų rūšys (liaudies, pučiamųjų, styginių, ir simfoninis), orkestro instrumentų grupės (styginiai, pučiamieji, mušamieji), atlikėjų sudėtis (solo, duetas, trio (tercetas), kvartetas), populiariosios ir pramoginės muzikos rūšių įvairovė (pagrindinės srovės: džiazas, rokas, elektroninė muzika).
Muzikinės kultūros kontekstai ir jungtys (D)	Lietuvos ir pasaulio kultūrinis kontekstas	Šios srities pasiekimai ugdomi įtraukiant Lietuvos ir pasaulio muzikinio kultūrinio konteksto pažinimą, bei muzikinės kultūros reiškinių, kontekstų ir sąsajų tyrinėjimą. Mokiniai skatinami stebėti muzikinį gyvenimą ir ieškoti sąsajų su asmenine patirtimi bei pasirinkimais. Muzikinė kultūra ir jos kontekstai bei jungtys suvokiami ir per mokinius dalyvaujant muzikiniame kultūriniame gyvenime. Jie mokosi apibūdinti Lietuvos muzikinės kultūros bruožus, raidos tendencijas, ieškoti sąsajų su kitomis kultūromis.

2. Aukštesnių pasiekimų ugdymas

Siekdami ugdyti mokinių aukštesnius muzikinius pasiekimus, privalome atsižvelgti į itin nevienodą jų muzikinių gabumų, gebėjimų ir muzikinio pasirengimo lygį. Dalis vaikų auga muzikuojančiose šeimose,

kitų muzikinė patirtis yra gerokai skurdesnė. Dėl to muzikos mokymosi tempas ir mokinių galimybės smarkiai skiriasi. Siekiant, kad motyvuojančią mokymosi sėkmę patirtų visi mokiniai, nepaisant skirtingų jų muzikinių gabumų ar muzikinio pasirengimo lygio, rekomenduojama ugdomąją veiklą per muzikos pamoką organizuoti taip, kad klasė taptų besimokančiųjų bendruomene.

- Ideografinis vertinimas, atsižvelgiant į kiekvieno mokinio individualią pažangą, skatina mokinių motyvaciją; būtina įvertinti kiekvieno mokinio asmeninę, kad ir nedidelę, pažangą, nurodant, kas tobulintina, ką būtina pataisyti.

- Muzikai gabūs vaikai išryškėja kaip muzikos pamokos lyderiai; bendras klasės mokymosi tempas jų dažniausiai netenkina. Tokiems vaikams būtina skirti sudėtingesnių muzikinių užduočių, kurios sukurtų jų jėgas atitinkantį iššūkį.

- Muzikai gabius ir iniciatyvius vaikus tikslinga įveiklinti kaip muzikos mokytojo asistentus. Kai mokomasi groti muzikos instrumentais, atliekamos muzikos įrašo ar komponavimo užduotys, muzikiniai klasės lyderiai gali teikti individualią pagalbą tiems klasės draugams, kuriems tokia pagalba yra būtina. Tikslingai įveiklintų gabių mokinių dėka muzikos mokymasis tampa spartesnis ir efektyvesnis.

- Sudėtingesnius gebėjimus ugdyti ir aukštesnių pasiekimų veiksmingai pasiekti padeda tinkamai organizuoti grupinio darbo metodai. Ypač efektyvus darbas pogrūpiais po 4–5 mokinius kiekviename; pogrūpiai sudaromi taip, kad juose būtų skirtingų muzikinių gabumų mokinių. Pogrūpiuose mokiniai padeda vieni kitiems įveikti mokymosi sunkumus ir iššūkius, jie mokosi vieni iš kitų. Jie mokosi bendrauti ir bendradarbiauti. Darbas pogrūpiais ne tik paspartina mokymosi procesą, bet ir telkia klasės bendruomenę, ugdo mokinių empatiškumą.

- Mokantis dainuoti ar groti instrumentu mokinių individualus pasirodymas prieš klasės draugus skatina siekti pažangos ir muzikos atlikimo kokybės. Individualiems pasirodymams prieš klasę kviečiami savanoriai, norintys pademonstruoti savo muzikinius pasiekimus. Užduotis klasės draugams – atidžiai išklausti ir pagirti, išsakant teigiamus atlikimo ar kūrinio momentus. Mokiniai taip pat skatinami išsakyti savo pastebėjimus, įvardyti tobulintinus atlikimo / kūrybos aspektus.

- Mokymosi tempo individualizavimas. Tinkamai parinktas mokymosi tempas, mokinio individualų pajėgumą atitinkančios užduotys muzikuojant leidžia patirti „srautą“, skatina savivertę, savižiną ir asmenybės ūgtį (Csikszentmihalyi, 2016).

Pasiekimų sritys

Muzikavimas (dainavimas, grojimas) (A)

Remiantis mokinių turima muzikavimo patirtimi, ugdytiniais siūloma rinktis muzikavimo repertuarą, atsižvelgiant į jų muzikinį skonį, prioritetus, muzikavimo gebėjimus ir įgūdžius. Pasirenkamas repertuaras turėtų atitikti ir vystyti mokinių gebėjimus, atlikimo techniką, sudarant galimybės muzikuoti po vieną ar ansamblyje. Mokiniai kuria ir įgyvendina atliekamo kūrinio interpretacijas, jas pristato, aptaria ir tobulina. Muzikos atlikimo tobulinimas atskleidžia mokinių skonį, stiliaus pojūtį, muzikinio identiteto savitumą.

Muzikos kūryba (improvizavimas, komponavimas, aranžavimas) (B)

Muzikinė kūryba padeda mokiniams gyvai patirti ir suprasti, kaip yra kuriama muzika. Mokiniai susipažįsta su muzikinių idėjų generavimo, atrankos, konstravimo, fiksavimo procedūromis, jas išmėgina praktiškai, skatinant juos improvizuoti balsu ar instrumentais individualiai ir ansamblyje, remiantis individualiais improvizavimo įgūdžiais įgytais ankstesniais mokymosi metais. Užduočių atlikimas turėtų būti individualizuotas, atskleidžiantis individualius mokinių gebėjimus ir įgūdžius, skatinantis pajusti sėkmę ir tobulėti. Improvizuojama naudojant vaizdus, analogijas, simbolius, metaforas, nukreipiant mokinių pastangas tinkama linkme užduočių pagalba. Kūrybinės užduotys turėtų sietis su mokinių improvizacijos procese įgytais įgūdžiais ir gebėjimais. Mokiniai kuria (komponuoja, aranžuoja) individualiai arba bendradarbiaujant; generuoja meninę idėją ir ją įgyvendina įvairiais būdais ir technikomis. Šios srities pasiekimus nusako trys požymiai: gebėjimas improvizuoti muzikinius darinius, gebėjimas komponuoti taikant muzikinės kalbos elementus nei struktūras, gebėjimas pristatyti bei vertinti savo ar kitų kūrybą.

Muzikos pažinimas ir vertinimas (C)

Muzikos pažinimas ir vertinimas apima muzikos kūrinių klausymąsi ir jų nagrinėjimą įvairiais aspektais, asmeninio estetiško santykio su muzika suvokimu, kūrinių ir muzikos reiškinių (kūrinių, žanrų ir stilių, kultūrų ir subkultūrų, asmenybių) bei jų kontekstų (sociokultūrinių, istorinių) plėtojimą ir nagrinėjimą, aplinkos muzikinio gyvenimo stebėjimą ir sąsajas su mokinių asmenine patirtimi bei pasirinkimais. Muzikos pažinimas ją klausant, analizuojant ir vertinant papildo muzikavimo ir muzikos kūrybos veiklas asmeninio estetiško santykio su muzika suvokimu. Muzikos pažinimas ir vertinimas leidžia pažinti sukauptas istorijos bėgyje muzikinės kultūros vertybes, kurios yra būtinas kiekvieno asmens kultūros komponentas, išprususio muzikos klausytojo savastis. Muzikos kūrėjo–atlikėjo–klausytojo vaidmenų perpratimas įgalina įgyti visybišką muzikinę patirtį. Šios pasiekimų srities mokinių pasiekimai.

Muzikinės kultūros kontekstai ir jungtys (D)

Šios srities pasiekimai apima Lietuvos ir pasaulio muzikinio kultūrinio konteksto pažinimą: muzikos reiškinių ir kontekstų pažinimą (sociokultūrinių, istorinių) nagrinėjimą bei vertinimą, savitumų analizę ir tarpusavio sąsajų bei jungčių paiešką. Mokiniai skatinami stebėti muzikinį gyvenimą ir ieškoti sąsajų su asmenine patirtimi bei pasirinkimais. Muzikinė kultūra ir jos kontekstai bei jungtys suvokiami ir per mokinių dalyvavimą muzikiniame kultūriniame gyvenime.

Mokinių pasiekimų raida aprašoma pagal pasiekimų sritis, pateikiant mokinių pagrindinio lygio pasiekimus kas dvejus metus. Lentelėje raide (pavyzdžiui, A) žymima pasiekimų sritis, raide ir skaičiumi (pavyzdžiui, A1) žymimas tos pasiekimų srities pasiekimas.

3. Tarpdalykinių temų integravimas. Dalykų dermė

Šioje dalyje aptariami Bendrųjų programų atnaujinimo Gairėse nurodytų tarpdalykinių temų aspektai, jungtys su kitais dalykais, dalykų horizontalios tarpusavio dermės klausimai, pateikiama veiklų įgyvendinimo būdų ir pavyzdžių. Tarpdalykinė temų integracija – tai dirbtinai suskaidyto vaizdo sujungimas į visumą (holistinis ugdymas). Ugdymo turinio tarpdalykinė integracija yra vienas iš būdų suvaldyti fragmentinį, paviršutinišką pasaulio ir žinių suvokimą. Ugdymo turinys pirmiausia derinamas vertikaliai – tarp klasių, koncentrų, amžiaus grupių. Horizontalioji integracija – tai vientisas ugdymo turinio išdėstymas tarp skirtingų sričių ir dalykų. Būtent šios integracijos dėka yra užtikrinama dalykų dermė, kai tas pats reiškiny (pvz., vanduo) gali būti nagrinėjamas skirtingose klasėse, skirtingų dalykų pamokų metu.

Pradinėje mokykloje geriausiai mokinio poreikius atitinka integralus, visapusiškas ugdymas: jis apima ne vien žinias, gebėjimus, vertybines nuostatas, bet ir pojūčius, jausmus, vaizduotę; siekiama racionalių ir neracionalių (intuityvų, jausminių, sąmoningų) pažinimo dermės, įtraukiami visi vaiko jutimai; siekiama mokomųjų dalykų tikslų, uždavinių, turinio, metodų dermės; taikomi įvairūs ugdymo integracijos būdai (asmenybinis; sociokultūrinis; dalykinis – teminis, probleminis, metodų, turinio). Veikiama skirtingose aplinkose (klasės, mokyklos, už mokyklos ribų), siekiant nagrinėjamus reiškinius pažinti per patirtį, taip konstruojant visuminį (holistinį) pasaulio vaizdą.

Muzika pasižymi plačiomis tarpdalykinės integracijos galimybėmis. Ją įmanoma sieti su praktiškai visais mokomaisiais dalykais. Tačiau tos sąsajos ir integraciniai ryšiai turėtų būti lankstūs ir situatyvūs, pritaikyti konkrečiai situacijai. Svarbiausios tam sąlygos: (1) mokytojų lankstumas, atvirumas, kūrybiškumas; (2) glaudus muzikos mokytojų ir pradinių klasių mokytojų kūrybinis bendradarbiavimas.

Ugdymo procese svarbu nuosekliai ugdyti bendrosiose programose numatytus gebėjimus ir nuostatas, o ypač dalykinį suvokimą. Meninė raiška yra ne tik mokomųjų dalykų turinio iliustravimas. Muzikos raiškos ir pažinimo veikloje turi skatinamas tarpusavio bendradarbiavimas ir vaikų socialinė sąveika, patiriami teigiami išpūdžiai ir kūrybos džiaugsmas. Muzikos pamokose aptariami muzikos kūriniai, atlikėjai, kūrėjai. Tinkamai parinkti muzikos kūriniai padeda žadinti mokinių vaizduotę, skatina juos kurti savarankiškai ir savitai juos atlikti bei interpretuoti. Jei planuojant numatoma integracija, reikėtų ją parodyti per mokinių muzikos veiklas (pvz., muzikos ir pažinimo užduotis, tyrinėjamus objektus, gyvenimiškų problemų sprendimo būdus vartojamas sąvokas), o ne tik įvardijant dalykus.

Į muziką integruojant tarpdalykines temas, mokiniams lengviau susidaryti visuminį pasaulio vaizdą, galima racionaliau naudoti pamokų laiką, mažinti mokymosi krūvius ir didinti mokinių domėjimąsi

kūrybine veikla.

5 lentelė. Muzikos dalyko jungčių su tarpdalykinėmis temomis idėjos

Tarpdalykinė tema	Tarpdalykinių temų įgyvendinimo galimybės
Asmens galios	
Asmenybės, idėjos	Vertybių ugdymas taikant improvizacijų, laisvo turinio pamokos formą, kurioje pristatomi ir aptariami mokinių mėgstami muzikos kūriniai, atlikėjai, įrašai (1–2, 3–4 klasės).
Kultūrinis tapatumas ir bendruomeniškumas	
Kultūros paveldas	Lietuvių liaudies rateliai ir žaidimai, šokiai kuriuos galima atlikti kaip šokį arba groti dūdele ar dainuoti dviem balsais (pvz., „Pjoviau šieną“, „Trepsiukas“). Per muzikos pamokas mokiniai mokosi vertinti muziką kaip svarbią savo bendruomenės, tautos ir žmonijos kultūros dalį, ugdomi muzikinės kultūros įvairovės supratimą. Organizuoti meninius renginius (teminiai koncertai, klasės pasirodymai bendruomenei) ar dalyvauti masinėse šventėse (Pasaulio lietuvių dainų šventė).
Gimtoji kalba	Integraciniai muzikos ir gimtosios kalbos ryšiai per sąsajas ilgieji ir trumpieji garsai, skiemenys (kirčiuoti ir nekirčiuoti; akcentas, stiprioji takto dalis), ilgos ir trumpos gaidos (t. y. sveikosios, pusinės, ketvirtinės ir aštuntinės). Scenarijaus kūrimas. Meninis skaitymas. Interpretacija.
Etninė kultūra	Etninės kultūros per muzikos pažinimą, muzikinės kultūros reiškinių, kontekstų ir sąsajų paiešką. Lietuvių liaudies rateliai, žaidimai, šokiai, kuriuos galima ir muzikuoti (pvz., groti dūdele ar kitais elementariais muzikos instrumentais) ar atlikti kaip šokį (pvz., „Skrido uodas“, „Trepsiukas“). (http://www.lnkc.lt/go.php/lit/Rateliai-ir-sokiai-iiv-klasems/2809)
Tradicijos ir papročiai	Lietuvių tautos istorija rodo, kad jų protėviai nuo senų senovės savo gyvenimą siejo su žemės darbais. Lietuviai dievino <u>gamtą</u> , tikėjo žmonių pavirtimu medžiais, akmenimis ar gyvais gamtos padarais. Visa tai formavo tautos būdą, dvasią ir tuo pačiu, tradicijas ir papročius. Todėl dainos siaurąja prasme daugiausia susijusios su kasdienybės, buities ritualais. Per muzikos pavyzdžių klausymą, palyginimą ir nagrinėjimą pažinti dainų paskirtis. Jos skirstomos į daugybę rūšių: Vaikų dainos – lopšinės, žaidinimai, gyvūnijos apdainavimas, formulinės dainos, erziniai. https://www.patarles.lt/tautosaka/vaiku-dainos/ Vestuvių dainos – susijusios su vestuvių apeigomis ir papročiais. Skirstomos į lyrines, satyrines, gėrimo, puotavimo, dialogines, verkavimus, žaidimus, šokius ir maršus. Pačios gražiausios yra lyrinės dainos – jose apdainuojami nuotakos gyvenimo virsmai. https://www.youtube.com/watch?v=yrpHq8UEJtw Karinės-istorinės dainos – glaudžiai susijusios su liaudies epu. http://tautosakosvartai.lt/?menu_friendly=Lietuvi%C5%B3+liaudies+dainos%2FKarin%C4%97s+-+istorin%C4%97s+dainos&menu=18&level=1 Kalendorinių apeigų dainos – susijusios su senojo tikėjimo apeigomis: jose atsispindi įvairūs senieji animistiniai tikėjimai, mitologija, žemdirbystės ir mirusiųjų kultai. Dainomis būdavo garbinamos gamtos jėgos (saulė, mėnulis, vėjas, lietus), kurios turėjo padėti užauginti gerą derlių. https://www.mokslobaze.lt/kalendorines-apeigu-dainos-skaidres.html

Tarpdalykinė tema	Tarpdalykinių temų įgyvendinimo galimybės
	Darbo dainos – jų paskirtis – palengvinti darbo monotonią, darbą paverčiant maloniu meditavimu. Klasifikuojamos į daugybę smulkesnių žanrų pagal paskirtį. http://tautosakosvartai.lt/?menu_friendly=Lietuvi%C5%B3+liaudies+dainos%2FDarbo+dainos&menu=231&level=1 Baladės – plačiausias dainų žanras, susijusios su kitais žanrais, pavyzdžiui, kalendorinių apeigų ir darbo. https://www.patarles.lt/tautosaka/balades/
Etnografiniai regionai	Dainuojamoji lietuvių tautosaka (paukščių balsų mėgdžiojimai, vaikų dainos apie gyvūnus, formulinės grandininės, kumuliatyvinės ir kt. dainos, kalendorinių švenčių ir apeigų dainos). Lietuvos etnografiniai regionai ir jų folkloro ypatumai (Aukštaitija, Žemaitija, Dzūkija, Suvalkija). http://projekta-muzika.lmta.lt/media/vadoveliai_2/Vadovelis_1/I_dalis/3.Lietuvos_etnografiniai_regionai/index3.htm V. Pavilionienės atliekamos dainos „Rūta žalioji“. https://www.youtube.com/watch?v=RjRVaPSwt8g S. Petreikio atliekamos dainos „Rūta žalioji“. https://www.youtube.com/watch?v=J04CdfO1aQE&list=RDRjRVaPSwt8g&index=5
Kultūrų įvairovė	Lietuvos tautų dainos (totoriai, rusai, žydai, karaimai ir t. t.), Europos ir Pasaulio vaikų dainos (pvz., latvių („Akmenėlis, vandenėlis“), estų („Gegutė“), lenkų („Anoj pusėj ežero“), vokiečių („O Tannenbaum“); italų („L'invernio e passato“) ir t. t. Afrikos, https://www.youtube.com/watch?v=73fH2-9ek1w, Okeanijos (Melanezijos (Papua Naujosios Gvinėjos, Saliamono Salų, Naujosios Kaledonijos ir Vanuatu) savitos muzikinės kultūros tradicijos. https://www.youtube.com/watch?v=IMdZDFqbsAM Atlikimo menas susijęs su išventinimo apeigomis ir ritualais, karyba, laidotuvių ir mirusiųjų atminimo ceremonijomis; apima muziką, judesį, kaukes dainavimą, šokį ir grojimą (tuščiaviduriais idiofonais, smėlio laikrodžio pavidalo būgnais, fleitomis, tarp jų – Pano fleita), japonų, turkų vaikų dainos ir žaidimai ir t. t.) https://jurgitosmuzika.lt/Pasaulio-muzika/– visuomeninis ugdymas, gimtoji kalba, užsienio kalba, šokio, dailės ir teatro, geografijos integracija (1–2, 3–4 kl.). Svarbi pažintis ir su Lietuvos tautinių bendrijų muzika (lenkų, baltarusių, rusų, žydų, karaimų), padedanti suvokti pilietinės visuomenės etninę įvairovę.
Kultūros raida	Muzikos pažinimas per muzikos pavyzdžių klausymą, palyginimą ir nagrinėjimą (daugiau pvz., Lietuvos muzikos raida nuo pirmos M. Petrausko operos („Birutė“) iki A. Mamontovo dainų (pvz., „Kitoks pasaulis“), ar dainuojamosios poezijos žanras, kuriame labai svarbiu komponentu laikomas dainos tekstas ir jos turinys (pvz., „Šaukiu aš tautą“, „Baltas Paukštis“ ir t.t.). Pasaulio muzikos raida (nuo A. Vivaldžio „Metų laikai“ iki N. Rimskio-Korsakovo „Kamanės skrydis“ ar E. Grygo „Rytas“, nuo pirmųjų bliuzo notacijos pavyzdžių iki Maiklo Džeksono pasiekimų muzikos industrijoje. Istorijos, menų dalykų, lietuvių kalbos ir literatūros bei užsienio kalbų dermė.
Istorinė savimonė	Per muzikos pamokas mokiniai mokosi vertinti muziką kaip svarbią savo bendruomenės, tautos ir žmonijos kultūros dalį, ugdomi muzikinės kultūros įvairovės supratimą. Patrauklia aranžuotės forma pristatyti naujai atliktas įvairių laikmečių dainas. Laiko skalėje galima parodyti lietuvių liaudies dainų evoliuciją. Pvz., paklausyti kaip

Tarpdalykinė tema	Tarpdalykinių temų įgyvendinimo galimybės
	liaudies dainą (pvz., „Pjoviau lankoj šieną“) dainuoja operos solistai Merūnas Vitulskis ar Vaidas Vyšniauskas, kaip liaudies dainą („Ridig do“) atlieka „Ventukai“, kaip keičiasi daina atliekama ansamblio „Armonika“ ir grupės SKAMP, kaip evoliucionuoja partizanų dainos atliekamos M. Mikutavičiaus, kaip laisvės dainas interpretuoja V. Kernagis „Baltas paukštis“, A. Mamontovas „Laužo šviesa“, roko grupės „Rebelheart“ ir Karo akademijos choras ir t. t.
Pilietinės visuomenės savikūra	Mokiniai mokosi suvokti ir paaiškinti muziką kaip simbolinę galią, telkiančią ir vienijančią bendruomenes ir visuomenę (pvz., protesto muzikos reikšmė, „dainuojančioji revoliucija“, kt.). Mokomasi himnų, kitų svarbią simbolinę reikšmę įgijusių autorinių bei liaudies dainų, dainuojamos poezijos.
Ekstremalios situacijos	Kuriant (improvizuojant, komponuojant ar aranžuojant) mokiniai mokosi operuoti muzikinės kalbos elementais ir struktūromis, pritaikyti muzikines žinias ir įgūdžius, bandyti išvelgti asmeninių sunkumų priežastis. Skatinti jas įveikti ieškant sprendimų per įvykių vertinimą. Sirenos, pavojaus signalai, medžioklės muzika (pvz., Huberto „Šventė“ ir t. t.) http://www.medzioklekaunas.lt/medziokles-signalai/ https://pagd.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/civiline-sauga/garsiniai-civilines-saugos-signalai-sirenoms
Antikorupcija	Mokiniai mokosi atsakingo sprendimų priėmimo ir teisingo elgesio vertinant pasekmes. Jie skatinami: svarstyti tapatybės klausimų pavyzdžius (pvz., aktyvaus piliečio vaidmens bendruomenėje ir mokinio savijautos mokykloje). Mokiniai skatinami svarstyti demokratinius problemų sprendimo būdus (dialogas, diskusija, derybos, debatai). Skatinami priimti atsakingus sprendimus ir įsitraukti į prasmingą veikimą įvairiame socialiniame ir kultūriniame kontekste.
Intelektinė nuosavybė	Mokiniai mokosi suprasti ir pagrįsti autorinių bei gretutinių teisių reikšmę, etiško ir legalaus kūrinio ir jų įrašų panaudojimo svarbą. Jie mokosi atsakingai prisidėti prie klasės, mokyklos renginių (ypač susijusių su Valstybės šventėmis) organizavimo. Mokiniai sužino kas saugo autorių ir atlikėjų teises. „Piratavimo“ supratimas. Kodėl atlikėjui ir kūrėjui svarbu, kad niekas nevogtų jo sukurto produkto? LATGA nuoroda: https://www.latga.lt/ AGATA nuoroda: https://www.agata.lt/lt/
Medijų raštingumas	Mokiniai mokosi suvokti kūrinį kaip prasmingų muzikinių pranešimų ar tekstą, kuris perteikiamas savitomis (iš esmės neverbalinėmis) muzikinės kalbos ir išraiškos priemonėmis. Mokiniai mokosi suvokti ir vertinti muzikos priemonėmis siunčiamus pranešimus, atlikdami užduotis ugdosi medijų raštingumui svarbias, reikalingas kompetencijas. Muzikuodami, kurdami muziką, ją analizuodami ir vertindami mokiniai plėtoja spontaniškus ir racionalius kūrybinės raiškos ir mąstymo būdus, mokosi juos derinti. Jie generuoja muzikines ir kitas kūrybines idėjas (įprastu būdu ir naudodami technologines galimybes, tokias kaip: vaizdo ir garso įrašai, garso takelių kūrimas, radijo laidos, informacijos viešinimas socialiniuose tinkluose, reklama).
Darnus vystymasis	
Socialinė ir ekonominė plėtra	Pasaulio kultūrų pažinimas per muziką. Klausant muzikos pavyzdžių ir identifikuojant autentiškus kitų šalių muzikos instrumentus pabandyti atrasti sąsają su lietuvių liaudies instrumentais. Paanalizuoti kaip jie šiuolaikiškėjo. https://www.absolutviajes.com/lt/australia/didgeridoo-instrumento-musical-de-los-aborigenes/ Modernėjant muzikos instrumentams tobulėja muzikos kūrimo priemonės, kurios skatina naujų muzikinių žanrų atsiradimą: svingas, techno muzika, repas ir t.t.

Tarpdalykinė tema	Tarpdalykinių temų įgyvendinimo galimybės
	https://lt.perish.info/1407-what-styles-are-there-in-modern-music.html
Pasaulis be skurdo ir bado	Atskleisti pasaulinę problemą per muzikos kūrinius. Pvz., (Michael Jackson – „Išsaugokime pasaulį“ („Heal the world“)). https://www.youtube.com/watch?v=BWf-eARnf6U Masinis susibūrimas (Flachmob) dėl vieno tikslo. Pvz., muzikos kūrinys, šokis, grafiti ir t. t. Flashmob Nürnberg 2014 – ode an die freude https://www.youtube.com/watch?v=a23945btJYw
Žiedinė ekonomika	Mokiniai per pamokas susipažįsta su jų artimiausioje aplinkoje (bendruomenėje) vykstančiais socialiniais ir ekonominiais procesais: žmonių priimamais sprendimais, įvairiomis profesijomis, įmonių ir institucijų teikiamomis paslaugomis, mokesčių mokėjimu, pinigų apytakos ratu. Mokiniai per muziką mokosi pastebėti darną garsų jų integraciją socialinėse erdvėse. Parduotuvėse, benzino kolonėlėse, oro uoste troleibuse, lėktuve ir kitur. Taip formuojasi supratimas apie ekologiškos erdvės kūrimą, patalpų akustinės sistemos, muzikos terapiją (kalbinis, vizualinis, erdvinis, loginis, bendrasis kūno, kūno subtilusis, tarpasmeninis, intrapersonalnis, muzikinis, gamtinis).
Pažangios technologijos ir inovacijos	Naujausių muzikinių programėlių išbandymas, informacinių technologijų naudojimas pristatant meninius renginius (koncertų transliacijos, muzikos kūrinių ir jų užrašymo programos (Sibelius, Finale ir t. t., Virtualus pianinas, „Muzikutis“ ir kt.). Susipažinimas su akustinėmis sistemomis https://statyti.info/apartamentai/akustins-sistemas-rys-charakteristikos-geriausi.html Garso įrašų studija ir t. t. Instrukcijos kaip išmokti groti pasirinktu muzikos instrumentu naudojimas. https://6stygos.lt/Ukuleliu_tipai_ir_dydziai https://www.youtube.com/watch?v=L4NomzEVSk0 Muzikos elementų sklaida geografinėje erdvėje pasitelkiant geografinės informacinės sistemas (GIS).
Migracija, geopolitiniai konfliktų sprendimai	Muzikos kalba – vieninga pasaulio kalba, kuri leidžia pažinti skirtingas kultūras, jose prisitaikyti. Per muzikinius kūrinius formuojamos vertybinės nuostatos, kultūrinis išprusimas (kultūrinės žinios), kultūrinė raiška (gebėjimai ir įgūdžiai) ir kultūrinis sąmoningumas (pvz., Aptariama menininkų migracijos tema).
Aplinkos tvarumas	Ekologijos – muzikos projektai, pvz., grojant pačių pasigamintais muzikiniais instrumentais iš tetrapakuočių, plastikinių butelių ir t. t. Teatralizacijos elementų naudojimas (kūno kalba), kuriant vaidybinės situacijos klimato atšilimo tema. Iš urbanistinių garsų išmokti pasisemti meninių kūrybinių idėjų.
Aplinkos apsauga	Žinutės „Išsaugokime Pasaulį“ formavimas muzikos galios pagalba. Koncertai, projektai, pasitelkiant muziką, kuri kuriama gamtos garsais. Padiskutuoti tema: ką prarastume jei neliktų aplinkos garsų? Išmokti „išgirsti“ pauzę (tylą). Pvz., Liūdni slibinai – Netvarka (oficialus vaizdo klipas) https://www.youtube.com/watch?v=lhflMQWPXSA Akcija „Darom“. https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/210050/vyko-akcija-darom-surinktas-siuksles-zadama-isvezti-per-2-dienas?gclid=CjwKCAiAzrWOBhBjEiwAq85QZ5hv3U9lYApe9KOJyDYAMgFJTMfCcadI2KFOR8aAAZKMzfYtEwMz-RoCerwQAvD_BwE
Klimato kaitos	Mokyti muzikos kūrinių pagalba nešti žinią apie pasaulio problemas. Jie mokosi

Tarpdalykinė tema	Tarpdalykinių temų įgyvendinimo galimybės
prevencija	suvokti kūrinį kaip prasmingą muzikinį pranešimą ar tekstą, kuris perteikiamas savitomis (iš esmės neverbalinėmis) muzikinės kalbos ir išraiškos priemonėmis. Vivaldi „Metų laikai“: „Pavasaris“ https://www.youtube.com/watch?v=GRxofEmo3HA „Vasara“ https://www.youtube.com/watch?v=GRxofEmo3HA&t=631s „Ruduo“ https://www.youtube.com/watch?v=GRxofEmo3HA&t=1259s „Žiema“ https://www.youtube.com/watch?v=GRxofEmo3HA&t=1968s SaenSans „Žvėrių karnavalas“: https://www.youtube.com/watch?v=81A994ZPtoc&list=RD81A994ZPtoc&index=1
Atsakingas vartojimas	Mokomasi vartoti saikingai (pvz., Muzika pasiekama skaitmeniniu formatu. Youtube, Spotify ir t. t.), ekologiškai, tausojant žemės išteklius, keičiant besaikį kasečių, juostų, CD ir t. t. naudojimą). https://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/scp/lt.pdf
Mokymasis visą gyvenimą	Asmeninio estetinio santykio su muzika suvokimas, kūrinų ir muzikos reiškinių stebėjimas taikant aplinkos muzikinio gyvenimo pažinimą ir nagrinėjimą, sąsajas su asmenine mokinių patirtimi bei asmeniniais pasirinkimais (klausančios muzikos, lyginant žanrus ir stilius, kultūras ir subkultūras, naujai atrandant žymias asmenybes). Retorika. Intonacijos, garsiniai intarpai, muzikos fonas.
Žmogaus teisės, lygios galimybės	Pamokose aptarti vyrų ir moterų kompozitorių: https://www.mic.lt/lt/diskursai/lietuvos-muzikos-link/nr22-2019-sausis-gruodis/asta-pakarklyte-lietuvos-moterys-kompozitores-nuo-mazumos-iki-lyderiu/; Baltaodžių ir juodaodžių atlikėjų: https://www.zmogaus-teises.lt/kultura/muzika-neatskiriamas-zmogaus-teisiu-elementas/ galimybės, vaidmenys ir pan.
Sveikata, sveika gyvensena	Diskusijos muzikos pamokose apie sveikatą ir gerą savijautą, pilnavertišką kvėpavimo funkciją, kvėpavimo pratimus ir supratimą, kad kūrybinis įkvėpimas neįmanomas be teisingo kvėpavimo – paprasto dalyko, lydinčio mus nuo pat vaikystės. Kviesti pažinti kvėpavimo pasaulį, kuris leidžia išvengti įvairių negandų ir yra vienas iš esminių elementų, kuriančių teisingas emocijas ir formuojančių teisingus gyvenimo įpročius (https://www.opera.lt/naujienos/gydytojai-ir-operos-solistai-persirgusiuosius-covid-19-kviecia-i-kvepavimo-pamokas/1198).
Asmens savybių ugdymas	Puoselėjamas įgimtas vaikų muzikalumas, lavinami ikimokykliniame amžiuje įgyti muzikinės raiškos gebėjimai. Vyrauja aktyvi muzikinė veikla. Dainuodami drauge ir po vieną, vaikai mokosi derinti savo balsą prie kitų, skiria dainuojamąjį ir šnekamąjį balsą. Vaikai mokosi fiksuoti muzikos idėjas (piešiniu ar tinkamomis muzikos programėlėmis), aktyviai muzikuodami, žaisdami muzikinius žaidimus ir klausydamiesi muzikos, vaikai mokosi saugiai judėti, stebėti ir jausti vieni kitus, reaguoti į klasės draugų judesius. Klausydamiesi muzikos pavydžių, jie įgyja žinių apie muzikos kultūrą, mokosi muzikos išpūdį nusakyti žodžiu, perteikti judesiu ar piešiniu. https://forvardas.lt/h-gardnerio-intelektu-ivairoves/.
Streso įveika	Mokymasis išsiklausyti savo organizmo. Save išgirsti kaip muziką. Autogeninė treniruotė. Dėmesio koncentracija. http://nyksciai.lt/geriausias-budas-ugdyti-demesio-koncentracija-zaidimas Minčių chaosas garsų chaosas pratybos. Kaip tai sutvarkyti? Panikos suvaldymas, liūdesys Kaip galima tai išgyventi? Muzika mūsų gyvenime: socialinių funkcijų įvairovė (pasigėrėjimas ir pramoga, apeiga ir reprezentacija, meilė ir gedulas ir kt.)

Tarpdalykinė tema	Tarpdalykinių temų įgyvendinimo galimybės
	Mano muzikinis grojaraštis. https://www.svietimonaujienos.lt/musu-muzikinio-ugdymo-keliai-ir-klystkeliai/ Muzika ir psichologinė savireguliacija (pvz., muzika ir meditacija; muzika vietoje žalingo įpročio; muzika ir judesys).
Rūpinimasis savo ir kitų sveikata	Teisingi gyvenimo įpročiai. Triukšmo suvokimas ir valdymas. Garso stiprumo analizavimas per muziką. (Dinamika: ff, f, mf, mp, p, pp). Girdėjimo slenkstis. Garsinių produktų vartojimo higiena. Ausinukai, garsinės sistemos. https://www.delfi.lt/auto/autonaujienos/nissan-juke-su-garso-sistema-skleidziancia-didesni-nei-kylancio-reaktyvinio-lektuvo-triuksma.d?id=58987773 Elektromobilio skleidžiamas garsas. https://www.youtube.com/watch?v=HGfIfwzVlRM Koncertinių erdvių akustikos formavimas. Kodėl to reikia? https://www.archdaily.com/catalog/us/products/17305/acoustic-panels-in-malmo-live-concert-hall-gustafs/187187?ad_source=neufert&ad_medium=gallery&ad_name=next_image
Saugus elgesys	Muzikuodami, kurdami muziką ir jos klausydamiesi, mokiniai mokosi įveikti kylančius iššūkius, rasti tinkamus sprendimus. Saugiai kitų atžvilgiu elgtis su muzikos instrumentais (pvz., grojant pučiamaisiais instrumentais laikytis saugaus atstumo, naudoti akustines sienas ir t. t.). Įveikdami muzikavimo sunkumus ir muzikinės kūrybos iššūkius jie mokosi saugiai elgtis.
Žalingų įpročių prevencija	Muzikinė veikla, užimtumas, dalyvavimas šventėse, pakeisk blogą įprotį geru. Elgesys koncertų metu. Mobilųjų telefonų naudojimas.
Finansinis raštingumas	Svarbu mokytis, iš kur atsiranda pinigai, kokios egzistuoja profesijos, štai darbdaviai, verslininkai, moka savo darbuotojams atlyginimus, o kas moka muzikantui, kad jis grotų ar dainuotų scenoje? https://lja.lt/nauja-finansinio-rastingumo-programa-pradinukams-apie-tai-ka-zmones-dirba-visa-diena-ir-uz-ka-jiems-mokami-pinigai/
Žinios apie finansus	Muzikos industrija. Renginių organizavimo principai (erdvės kaštai, reklama, rizika, bilietai platinimas ir t. t.).
Finansų planavimas ir valdymas	Produktų kūrimas ir pardavimas (pvz., muzikinių kūrinių, koncertų, kūrybinių laboratorijų, stovyklų, performansų ir t. t.). Mokiniais suteikiamos svarbios žinios apie tai, kaip reikėtų planuoti jų išlaidas ir pajamas, kaip ir kokius sprendimus priima vartotojai, siekdami patenkinti poreikius ir norus. Taip pat sužino, kuo svarbūs pinigai ir kaip jų užsidirbti muzikos sferoje, taupyti ir dalytis.
Rizika ir grąža	Nekokybiškų produktų vartojimas. Mokosi kaip įvertinti (įkainuoti) muzikos sukūrimą, reklamą, atlikimą. Plagijavimas, piratavimas ir t. t.
Ugdymas karjerai	Išbandydami įvairias muzikinės raiškos priemones puoselėjant įgimtą muzikalumą, ugdydami muzikavimo, kūrybos ir muzikos supratimo gebėjimus, aptaria svajonių ir realybės, tikėjimo ir vilties temą. Praktinis savęs išbandymas pasirodyje klasėje, mokykloje, miesto renginyje (pvz., Gatvės muzikos diena) atliekant meninę programą (pvz., kūrinio atlikimas, koncerto organizavimas; viešinimas, reklamos kūrimas, dalyvavimas projekte ir t.t.). Pvz., Gatvės muzikos diena. https://www.google.com/search?q=gatv%C4%97s+muzikos+diena&q=gatv%C4%97s+muzikos+diena&aqs=chrome..69i57j0i22i30l5j69i60.6410j1j7&sourcoid=chrome&ie=UTF-8

Muzikos dalyko jungtys su kitais dalykais

Muzika pasižymi nagrinėjamų temų bei metodų gausa, plačiomis tarpdalykinės integracijos galimybėmis. Tarpdalykinis integravimas gerina muzikos supratimą ir vertinimą, muzikos reiškinių ir kontekstų pažinimą. Mokinio muzikiniai gebėjimai ugdomi, pritaikant įgūdžius visuomeninio, dorinio, kalbinio ugdymo, gamtos mokslų, technologijų, informatikos, tikslųjų mokslų kontekstuose. Tačiau tos sąsajos ir integraciniai ryšiai turėtų būti lankstūs ir situatyvūs, pritaikyti konkrečiai situacijai. Svarbiausios tam sąlygos: (1) mokytojų lankstumas, atvirumas, kūrybiškumas; (2) glaudus muzikos mokytojų ir pradinių klasių mokytojų kūrybinis bendradarbiavimas. Muzikos bendrosios programos sanduose yra išskiriamos keturios pasiekimų sritys: Muzikavimas (dainavimas, grojimas) (A); Muzikos kūryba (improvizavimas, komponavimas, aranžavimas) (B); Muzikos pažinimas ir vertinimas (C); Muzikinės kultūros kontekstai ir jungtys (D), kuriose nurodomi mokinių pasiekimai, sietini integraliais ryšiais su kitais dalykais. Integruoti muziką į kitus mokomuosius dalykus galima įvairiai: bendros temos, integruotos pamokos, koncertų lankymas, organizuojami integruotos veiklos projektai ir kt.

Ugdymo muzika metodai taikytini tarpdalykinėms pamokoms, projektams, siekiant optimaliau ugdyti bendrąsias kompetencijas. Integracija su muzikos dalyku vyksta dviem būdais:

- Kai į muzikos pamoką integruojamos kitų dalykų temos, ugdymo(si) priemonės.
- Kai muzikos dalyko elementai integruojami į kitus dalykus.

Muzikos integracija su lietuvių kalba

- Ilgieji ir trumpieji garsai, skiemenys (kalba), ilgos ir trumpos gaidos (t. y. ketvirtinės ir aštuntinės).
- Muzikinė „klausimo–atsakymo struktūra“ (pvz., Kalėdų daina–žaidimas „Kam tavo, vilkeli“, daina „Sodai, sodai, leliumoj“).
- Kirčiuoti ir nekirčiuoti skiemenys (kalba), akcentas, stiprioji takto dalis (muzika).
- Smulkiosios tautosakos (mįslių, patarlių) ritmai, jų panaudojimas mokantis būdingų ritmo formulių (pvz., 3/8 metro: „Meška su lokiu – abudu tokiu“, „Kaip pasiklosi, taip išmiegosi“, „Kuo vilkas senyn, tuo dantys aštryn“ ir kt.), ritmo formules – tam-ti, ti-tam, ti-ti-ti.
- Dainuojamoji lietuvių tautosaka (paukščių balsų mėgdžiojimai, vaikų dainos apie gyvūnus, formulinės grandininės, kumuliatyvinės ir kt. dainos, kalendorinių švenčių ir apeigų dainos).

Muzikos integracija su matematika

- Paprastoji trupmena ir muzikinis metras (pvz., 2/4, 4/4, 3/8, 3/4).
- Paprasti melodinės ar ritminės simetrijos atvejai; trijų dalių (ABA) forma, rondo (ABACA) forma.
- Paprasti praktiniai kombinatorikos pavyzdžiai (keliais skirtingais būdais galima išdėstyti tris raides, tris skaitmenis, tris figūras ar tris natas).
- Natų ritminės vertės ir jų proporcijos (1:2:4:8:16); ritmo verčių „piramidė“.

Muzika ir pasaulio pažinimas

- Latvių ir estų vaikų dainos.
- Lietuvos etniniai regionai, tarmės ir dainos.
- Lietuvos tautų dainos.
- Europos ir Pasaulio vaikų dainos (pvz., vokiečių „O Tannenbaum“; italų „L'inverno e passato“, Afrikos, Okeanijos, japonų, turkų vaikų dainos ir žaidimai).

Muzika, dailė, šokis

- Skambančios muzikos perteikimas spalvomis ar linijomis.

- Programinės muzikos pavyzdžių klausymasis ir nagrinėjimas, piešimas skambant muzikai (pvz., Vivaldžio „Pavasaris“, N. Rimskio-Korsakovo „Kamanės skrydis“, E. Grygo „Rytas“ ir kt.).
- Lietuvių liaudies rateliai ir žaidimai, šokiai, kuriuos galima ir muzikuoti (pvz., dūdelėm groti dviem balsais) ir atlikti kaip šokį (pvz., „Pjoviau šieną“, „Trepsiukas“).

Ugdymo muzika metodai tarpdalykinėse pamokose

Ugdymo muzika metodai taikytini tarpdalykinėms pamokoms, projektams, siekiant optimaliau ugdyti bendrąsias kompetencijas. Integracija su muzikos dalyku vyksta dviem būdais:

- Kai į muzikos pamoką integruojamos kitų dalykų temos, ugdymo(si) priemonės.
- Kai muzikos dalyko elementai integruojami į kitus dalykus.

6 lentelė. Muzikos integravimo su kitais dalykais pavyzdžiais

Eil. Nr.	Mokymosi turinio sritis	Muzikos integravimo su kitais dalykais galimybės
1.	Smulkioji tautosaka. Mokomasi muzikinių žaidimų, pasakojimų. Tyrinėjami sakytinės ir dainuojamosios tautosakos pavyzdžiai (paukščių ir gamtos garsų mėgdžiojimai, skaičiuotės ir greitakalbės, patarlės ir mįslės). Ieškoma sąsajų su gamta ir gimtąja kalba. Lietuvių liaudies dainos. Mokomasi lietuvių liaudies dainų (lopšinės, gyvūnijos apdainavimas, piemenų, kalendorinės, rateliai ir muzikiniai žaidimai, pasakų dainuojamieji intarpai). Dainuojant drauge ir po vieną, mokomasi taisyklingo kvėpavimo, derinti savo balsą prie kitų, atskirti dainuojamąjį ir šnekamąjį balsą.	Gimtoji kalba (pvz., lopšinės, pasakų dainuojamieji intarpai). Gamtos mokslai (pvz., paukščių ir gamtos garsų mėgdžiojimai, gyvūnijos apdainavimas ir pan.). Fizinis ugdymas (pvz., muzikos elementų naudojimas kuriant šokį, žaidimo metodas kūno kultūros pamokoje, vaikų žaidinimai, piemenų rateliai ir muzikiniai žaidimai).
2.	Pasaulio dainos ir žaidimai. Atlieka (dainuodami, grodami) kitų kultūrų muzikos pavyzdžius, susipažįsta supasaulio tautų, įvairių kultūrų dainų (pvz., Afrika, Okeanija, Indija), muzikos įvairove. Ritmai ir melodinės struktūros. Atliekant kūrybines užduotis su paprasčiausiais ritmais (pvz., ritmo dėlionės), melodinėmis struktūromis (pvz., melodinė simetrija, melodijos pritaikymas patarlei) ir išbandomi ritminiai ir melodiniai dariniai, mokomasi juos taikyti praktikoje.	Visuomeninis ugdymas. Nagrinėjant kitų tautų ir kultūrų temas yra naudojamas žemėlapis, jame ieškomos aptariamų vietovės. Technologijos (pvz., grojimui naudojami pačių pasigaminti muzikiniai instrumentai iš tetrapakuočių, plastikinių butelių ir t. t.)
3.	Melodinė kombinatorika. Išbandomi paprasti melodinės kombinatorikos atvejai, bandoma juos taikyti praktikoje (pvz., žaidimai, dėlionės, įvairūs dariniai iš trijų skirtingų gaidų, klausimo–atsakymo motyvų simetrija).	Informatika. Informacijos apie kitų Europos tautų kultūrą, ieškoma naudojantis informacinėmis technologijomis.
4.	Ilgai ir trumpi garsai. Tyrinėjamas kūrinių pulsas ir ritmo piešinys; atliekami ir improvizuojami dariniai su ketvirtinėmis ir aštuntinėmis natomis, pauzėmis (žaidimai, improvizavimas, kūryba). Demonstruojami kūriniai, mokomasi atpažinti ir sutartais ženklais parodyti ilgus ir trumpus garsus.	Gimtoji kalba. Ilgųjų ir trumpųjų garsų sugretinimas muzikoje ir kalboje.
5.	Metro samprata. Mokiniai mokosi kurti ir atlikti	Matematika (pvz., paprastoji trupmena ir

Eil. Nr.	Mokymosi turinio sritis	Muzikos integravimo su kitais dalykais galimybės
	dvejinio (pvz., 2/4; 4/4) ir trejinio (pvz., 3/8; 3/4) metrų pavyzdžius. Susipažinama su dirigavimo pradmenimis (dviejų ir trijų dalių metro schemas).	muzikinis metras (pvz., 2/4, 4/4, 3/8, 3/4);. Paprasti praktiniai kombinatorikos pavyzdžiai (keliais skirtingais būdais galima išdėstyti tris raides, tris skaitmenis, tris figūras ar tris natas).
6.	Dinamika ir tempas. Aptariami ir išbandomi dinamikos ir tempo kontrastai (garsiai – tyliai, lėtai – greitai). Mokomasi juos parodyti judesiais. Muzikos pavyzdžiai. Klausio ir aptaria skirtingų charakterių ir nuotaikų mokytojo pasiūlytus muzikos pavyzdžius. Nusako muzikos kūrinio keliamą įspūdį, apibūdina nuotaiką.	Šokis. Ritmo dėlionės, melodinėmis struktūros (pvz., melodinė simetrija, melodijos pritaikymas patarlei). Gimtoji kalba. Dialogų kūrimas pasitelkiant elementarius muzikinius natų darinius (pvz., žaidimai, dėlionės, įvairūs dariniai iš 3-jų skirtingų gaidų, klausimo–atsakymo motyvų simetrija).
7.	Gamtos ir žmogaus garsai. Mokomasi palyginti muzikinius ir nemuzikinius garsus, išgirsti tylą ir triukšmą. Aptariama dainuojamoji lietuvių tautosaka, jos sąsajos su gamta, kalendorinių švenčių ir apeigų dainos, atskleidžiančios kryptingą poveikį asmenybės formavimuisi. Tradicijos ir papročiai. Aptiriamos lietuvių liaudies tradicijos ir papročiai, jų sąsajos su kasdienybės, buities ritualais. Klausomasi muzikos pavyzdžių, palyginama ir nagrinėjama liaudies dainų paskirtis.	Gamtos mokslai. Aiškinamasi apie muzikos garsų kilmę, lyginama su gamtos garsais. Muzikos ir gamtos garsų darna. Laisvalaikio muzika su gamtos garsais (vandens, upės, vėjo, paukščių ir kt.) https://www.youtube.com/watch?v=VaMxw_Z_vRQ Visuomeninis ugdymas. Kalendorinės šventės.
8.	Muzikos instrumentų rūšys. Nagrinėjama muzikos instrumentų įvairovė, jų paskirtis (apeiginiai ir signaliniai instrumentai, šokių muzikos instrumentai, piemenų instrumentai ir kt.); susipažinama su lietuvių liaudies instrumentais (pvz., kanklės, skudučiai, lumzdelis, birbynė, kleketai, skrabalai ir kt.).	Gimtoji kalba. Nagrinėjami lietuvių liaudies dainų tekstai, aiškinamasi jų prasmę, palyginama su šių dienų kontekstu. Gamtos mokslai. Eksperimentavimas plastikiniais buteliukais su vandeniu (pvz., mokiniai tyrinėja vandenį, kaip keičiantis vandens kiekiui butelyje kinta tono aukštis, aiškinasi kokią įtaką vandens kiekis daro garso aukščiui) https://www.youtube.com/watch?v=S_ueR9Nl9no Technologijos. Išbando lietuvių liaudies instrumentų garso išgavimo technologijas su buitineis daiktais (pvz., skudučio garso išgavimo principu pučiant į rašiklio vamzdelį, vandens pripildytus butelius ir pan.; skrabalų garso imitavimui panaudoti skirtingo dydžio dėžutės ir pan.) Daugiavamzdės fleitos konstravimas (instrumentas konstruojamas iš įvairaus ilgio tuščiavidurių vamzdelių; vamzdeliams galima panaudoti senus šratinukus ar flomasterius, rašiklių dangtelius; vamzdeliai sujungiami gumele ar siūlais).

Eil. Nr.	Mokymosi turinio sritis	Muzikos integravimo su kitais dalykais galimybės
9.	Muzikos žanrai. Aptariama mus supanti muzika, pateikiami muzikos pavydžiai (liaudies, klasikinė, bažnytinė, populiari muzika). Išvardijami muzikos žanrai (daina, šokis, maršas).	Šokis. Ritmų analizavimas kuriant šokio muzikinį pamatą, judesiu parodyti frazių struktūrą, atskleisti muzikos judėjimo pobūdį. Teatras. Veido mimika perteikti nuotaikų, dinamikos kaitą; grafine schema pavaizduoti kūrinio formą, linija ar kreive parodyti melodijos judėjimo kryptį ir pan.
10.	Dainininkai ir muzikos instrumentai. Aptariami balsai ir muzikos instrumentai, kūrinų atlikimo galimybės (solo ir choras, ansamblis ir orkestras), dirigento vaidmuo. Demonstruojami kitų tautų, kultūrų muzikos pavyzdžiai; apibūdinami būdingi kitų kultūrų muzikos instrumentai.	Visuomeninis ugdymas. Pasaulio pažinimo pamokose klausomos ir atliekamos Europos ir Pasaulio vaikų dainos (pvz., vokiečių „O Tannenbaum“; italų „L'inverno e passato“, Afrikos, Okeanijos, japonų, turkų vaikų dainos ir žaidimai).
11.	Autorinės dainos. Mokosi dainuoti dainos melodiją be žodžių ar su jais, atlieka dainos ritmą, aptaria dainos literatūrinį tekstą, aptaria kas padeda atskleisti dainos nuotaiką. Ritmo dariniai. Atlieka ritmo darinius. Tyrinėja kūno perkusijos galimybes, pritaiko kūno perkusiją, skiemenavimą. Išbandomi mokykliniai mušamieji instrumentai.	Užsienio kalba. Muzika veiksmingai padeda mokytis svetimųjų kalbų. Dainų dainavimas originalo kalbomis yra viena veiksmingiausių priemonių, padedančių itin greitai išmokti eiliuotus kitų kalbų tekstus. Drauge su melodijamokiniai ypač lengvai išmoksta tų kalbų leksiką ir fonetiką. Dailė. Vaikai mokosi fiksuoti muzikos idėjas piešiniu ar tinkamomis muzikos programėlėmis, skambančios muzikos perteikimas spalvomis ar linijomis.

4. Kalbinių gebėjimų ugdymas

Kalbinius gebėjimus mokiniai ugdomi nuolat: ne tik mokykloje per lietuvių kalbos pamokas, bet ir per kitų dalykų pamokas, būreliuose, renginiuose, kasdieniame gyvenime (šnekamoji kalba), namuose, klausydamiesi tėvų kalbėjimo, jų skaitomų knygų, ir pan. Kalbiniai gebėjimai ugdomi žiūrint vaizdo ir klausantis garso įrašų ar transliacijų, bendraujant su mokytojais, tėvais, bendraamžiais.

Ypač svarbu per visų dalykų pamokas ugdyti tų mokinių kalbinius gebėjimus, kurių lietuvių kalbos gebėjimai nėra pakankami (grįžusių iš užsienio vaikų, migrantų, tautinių mažumų, pažeidžiamų grupių dėl nepalankaus SEK ir pan.).

Ugdant kalbinius gebėjimus, mokiniai pratinami klausantis ar skaitant tekstus įvairių dalykų pamokose, pastebėti naujus, vaizdingus žodžius, posakius, juos įsidėmėti ir (ar) užsirašyti. Atliekamos įvairios užduotys, skirtos turtinti žodyną.

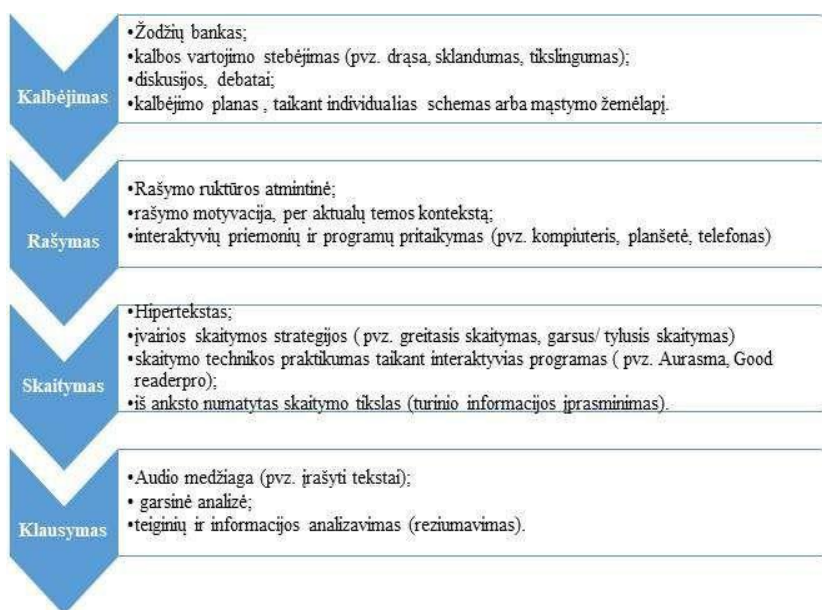
Atnaujinant bendrąsias programas, daugiau dėmesio skirta mokinių aktyviam kalbos mokymuisi tyrinėjant. Siekiama, kad vaikai, mokydamiesi kalbos, taikytų kalbos pažinimo strategijas – pagal pavyzdį ar savarankiškai atliktų nesudėtingus kalbos tyrimus (pvz., pastebėtų dėsningumus, darytų išvadas; darytų atmintines, išvestų taisykles); aiškintųsi ir tyrinėtų kalbos vartojimą (pvz., stebėtų kalbos vartojimo situacijas artimoje aplinkoje, darytų išvadas pagal aiškiai pastebimus požymius).

Tyrinėjimu grįstas mokymasis – tai toks mokymosi būdas, kurio metu mokiniai, tyrinėdami aplinką, reiškinius, informaciją, pasiremdami turimomis žiniomis ir patirtimi, sprenddami problemines situacijas, atranda naujas žinias, patvirtina jau esamas žinias ir faktus, konstruoja naują patirtį. Tokio mokymosi idėjos pasitelktos ieškant alternatyvos formaliam žinių „perdavimui“. Pradinėse klasėse pamokose tai ypač naudinga mąstymo, saviraiškos, komunikavimo situacijose. Kitaip sakant, taikant tyrinėjimu grindžiamo mokymosi idėjas, siekiama pereiti nuo formalaus kalbos mokymosi į suvokimą, kad kalba – tai mokymosi įrankis. Mokiniai mokosi suprasti ir taikyti kalbos taisykles tyrinėdami kalbą ir kalbos vartojimą, reflektuodami savo kalbinę veiklą. Toks mokymasis skatina mokinius mąstyti, vertinti savo supratimą ir mokymosi procesą.

Didaktiniai akcentai. Kadangi siekiame aktyvaus mokinių įsitraukimo, mąstymo, darbo pradžioje svarbi veikti skatinanti probleminė situacija. Tai gali būti ir pastebėtos mokinių klaidos, netinkamai vartojamos sąvokos, mokiniams kylantys sunkumai. Kitaip sakant, išnaudojame arba tikslingai sukuriamo kalbą ar kalbos vartojimą tirti skatinančią situaciją. Jei remsimės mokinių kalbine veikla, mokiniai jaus žinių poreikį. Svarbu atkreipti dėmesį į individualius vaiko poreikius (iš užsienio grįžusių, tautinių mažumų grupių, dėl nepalankaus SEK) bei taikyti kalbos vartojimo pagalbą, kaip pvz. žodžių bankas, IKT priemonių taikymas, sąvokų vaizdus paaiškinimas, asociacijos, žaidimai ir pan.).

Mokytojo vaidmuo. Mokantis kalbos integruotai, labai svarbus mokytojo vaidmuo: pažintinis ir motyvacinis mokinių veiklų skatinimas, dalyvavimas, įsitraukimas į mokinių užduotį ir apgalvotas laiko numatymas užduočiai atlikti. Klasės mokinių sąveika, kai jie dirba grupėje, poroje ar individualiai, kai veiklą pristato visai klasei, yra svarbi mokymosi proceso dalis, todėl mokytojas, pažindamas savo klasės mokinius, turi numatyti veiklas (jų pobūdį, trukmę, pagalbines priemones) taip, kad viskas vyktų sklandžiai.

Kalbinės raidos sritys ir integruoto kalbos ugdymo metodai:

Kadangi einama per prigimtinius mokinių gebėjimus, patys mokiniai, dalyvaudami pamokoje, jau tobulina savo kalbos gebėjimus, nes jie kaip pamatinis gebėjimas ir mokymosi strategija suprantami visuose dalykuose. Vienas populiariesnių būdų siekti kokybiškos integracijos per skirtingus mokomuosius dalykus – taikyti tuos pačius mokymo metodus. Todėl integruoto ugdymo dėka, naudojant šiuos metodus ir priemones, galima užtikrinti integruotą kalbos ugdymą visų dalykų pamokose.

Kalbinių gebėjimų ugdymo galimybės. Metodų pavyzdžiai. Ugdant kalbinius gebėjimus per muzikos dalyko pamokas siekiama svarbiausio tikslo –kompetencijų ugdymo. Kalbinius gebėjimus padeda ugdyti įvairūs muzikos dalyko mokymo metodai.

7 lentelė. Muzikos ir kalbinio ugdymo integravimo galimybės

Muzikos metodai	Muzikos ir kalbinio ugdymo integravimo galimybės
Muzikiniai žaidimai su sakytine tautosaka	Tai patrauklus būdas įsisavinti patarles, priežodžius, pasinerti į mįslių pasaulį, kurti jomsmuzikinį apipavidalinimą. https://www.youtube.com/watch?v=aJo17EeQ4D4 (Lietuviškos mįslės TuktukoTV Dainelės vaikams) Galima pasitelkti liaudies instrumentus (terkšlė, skrabalai, būgnai, pūslinė, cimbolai, skudučiai, molinukas, lamzdelis, daudytė, dūdmaišis ir kt. instrumentai). Taip puoselėtų savo įgimtą muzikalumą, ugdytųsi muzikavimo, kūrybos ir muzikos supratimo gebėjimus. https://www.youtube.com/watch?v=VtHlEEEx2IF8 (Vaikams. Lietuvių liaudies muzikos instrumentai) Rekomenduojama remtis ne tik įvairių žanrų vaikų dainomis (apie gyvūnus, dainuojamaisiais pasakų intarpais, kalendorine tautosaka), bet ir smulkiąja tautosaka (paukščių ir gamtos garsų mėgdžiojimais, patarlėmis ir mįslėmis, skaičiuotėmis, greitakalbėmis) – ritmo pojūčiui, dikcijai, melodinei improvizacijai. https://www.youtube.com/watch?v=R1hZLftdKk0 (Gamtos garsų pamėgdžiojimai) https://www.facebook.com/Ratilio/videos/savait%C4%97-su-ratilio-pauk%C5%A1%C4%8Di%C5%B3-bals%C5%B3-pam%C4%97gd%C5%BEiojimai/647955709319017/ (Savaitė su Ratilio Paukščių balsų pamėgdžiojimai) PowerPoint programa – „Paukščių giesmelės“ – šioje, pagalbinėje, interaktyvioje mokymo ir mokymosi priemonėje yra gausu ritminių ir melodinių diktantų dėlionių, ritmavimo, skandavimo, solfedžiavimo ir dainavimo pavyzdžių. Integruotos muzikinių pavyzdžių video partitūros. Dalį klasės dainuojamojo repertuaro rekomenduojama formuoti iš lietuvių ir kitų tautų folkloro. https://www.youtube.com/watch?v=mQ8ONDD33w8 (Liaudiški žaidimai), Ratilio https://www.youtube.com/watch?v=9ZQvqD_rl-o RASA SERRA – Leidžias saulala – Dzūkų krašto daina – Lithuanian (folklore – Lietuvių liaudies dainos) https://alkas.lt/2018/12/03/muziejuje-muzikinio-ritmo-performansas-elektronines-sutartines/ (Verpimo ratelių koncertas / Elektroninės sutartinės 2010m. Mindaugas Tendziagolskis (Minde ART)) Lietuvių etnografinės kultūros platforma „Metų ratas“ https://metu-ratas.lmta.lt
Muzikinės dramaturgijos kūrimas	Tai gali būti muzikinės dramaturgijos, kuri turi įvykio pradžią, tęstinumą ir pabaigą, kūrimas. Kokie gali būti muzikos ir literatūros ryšiai? Kaip literatūros tekstas gali tapti panašus į muziką? Apie kokius muzikos raiškos pavidalus literatūroje galime kalbėti? Kaip dramos tekstų skaitymo ir suvokimo procese dalyvauja numanomas, neretai vizualiai akcentuojamas žodžių skambesys, personažų kalbėsenos ypatybės ir intonacijos, įvairių muzikinių formų imitacijos, muzikinių terminų vartojimas, įterpiamos partitūrų, gaidų ištraukos, veikėjų dainavimas, niūniavimas? Gal net sukurama elementari tema (melodija). https://lt.topmusicanswers.com/article/composing_a_melody

Muzikos metodai	Muzikos ir kalbinio ugdymo integravimo galimybės
	 Porose ar grupėse mokiniai sugeneruoja idėją, ieško muzikinės medžiagos idėjai įgyvendinti, pritaiko temai tinkamus personažus, parenka artimus muzikinius kūrinius, rengia muzikinį (meninį) pristatymą (mokytojo (draugų) pasiūlytą) savo sugalvota tema. https://www.youtube.com/watch?v=R1hZLftdKk0 Tokius teminius renginius užfiksuoja garso (vaizdo) formatu. Analizuoja ir ieško naujų aktualijų.
Dainuojamoji poezija	Skaitydami ar deklamuodami eilėraščių, vaikai kuria arba sukurtam tekstui pritaiko melodiją. Ieško muzikos instrumentų, kurių pagalba geriausiai galima sustiprinti įspūdį, padedantį atskleisti eilėraščio turinį. Nuoseklus eilėraščių deklamavimas arba dainavimas su fonograma. Mokosi atskirti deklamuojamą nuo dainuojamo balso. https://www.youtube.com/watch?v=4SL1lNCKlJs (Lašelis–Karaoke) https://www.youtube.com/watch?v=-douVRs-3To (Žiogas–Karaoke). Dainų dainavimas originalo kalbomis yra viena veiksmingiausių priemonių, padedančių itin greitai išmokti eiliuotus kalbų tekstus, veiksmingai padeda mokytis svetimųjų kalbų. Drauge su melodija mokiniai ypač lengvai išmoksta tų kalbų leksiką ir fonetiką. Taisyklingas intonavimas lavinamas Taisyklingo dainavimo pradmenimis formuoti ir įgūdžiams lavinti pasitelkiamas įvairus repertuaras (lietuvių ir kitų Lietuvos ir pasaulio tautų folkloras, autorinės dainos vaikams). https://muzikosperliukai.wordpress.com/2017/04/28/muzikinis-ankstyvasis-ugdymas-balso-lavinimas/ (Liežuvio pasaka–mankšta).
Muzikavimas	Muzikavimas – svarbi muzikinio ugdymo sritis, ji ypač reikšminga pradiniam muzikos mokymosi etape. Muzikavimą sudaro dainavimas (visa klase, grupėmis, po vieną; a cappella ir su instrumentų pritarimu), grojimas mokykliniais muzikos instrumentais (perkusniais, melodiniais, harmoniniais) ir ansamblinio muzikavimo praktika (kai dalis klasės vaikų dainuoja, kiti jiems pritaria instrumentais). https://www.youtube.com/watch?v=Z4FT8jR63-Q (Garnys – Dainelės Vaikams (acapella – Heron) Mažylio TV). Muzikos atlikimo (Solo ar su ansambliu) esmė – komunikavimo komponentas. Todėl didelis dėmesys turi būti skiriamas mokinių dalijimosi savo kūrybos rezultatais. Mokiniai skatinami kurti tokią muziką, kurią sąmoningai suvokia, geba atlikti ir įtaigiai perteikti, jausti idėjos ir kūrybinių priemonių atitikimą. Tačiau ne mažiau svarbu skatinti kūrybos novatoriškumą, naujų priemonių ir formų paiešką, savitumo atsiskleidimą kūryboje. Paraleliai turėtų nuolat vykdyti savos kūrybos vertinimą, atsižvelgti į klausytojų emocines ir kritines reakcijas. http://projektas-muzika.lmta.lt/media/vadoveliai_2/Vadovelis_1/II_dalis/6.Muzikos_atlikimo_priemonės/index6.htm
Scenos baimė, psichofiziniai pratimai ir taisyklingas	Tai visapusiškas mokinio ugdymas. Tokie pratimai gali būti plačiai naudojami muzikos pamokose bei neformalaus meninio ugdymo užsiėmimuose. Psichofiziniai pratimai su scenos kalbos elementais lydint muzikai rekomenduojami išbandyti kalbos ir literatūros pamokose.

Muzikos metodai	Muzikos ir kalbinio ugdymo integravimo galimybės
kvėpavimas	Dainavimo įgūdžių lavinimas. Pradiniame muzikinio ugdymo etape didžiausias dėmesys turėtų būti skiriamas taisyklingo kvėpavimo, intonavimo, artikuliacijos įgūdžių lavinimui. Taisyklingo kvėpavimo įgūdžiams lavinti pasitelkiami įvairūs žaidimai (gėlės žiedo uostymas, žvakės pūtimas; žaidimai poromis: pvz., pompa ir pripučiamas žaislas). https://www.lavinuvaika.lt/tinklarastis/kvepavimo-pratimai-8-idejos-zaidimams/ Atrodytų, visi žino kaip kvėpuoti, juk kvėpuojame be perstojo visas 24 valandas per parą. Deja, dauguma tai daro neteisingai, paviršutiniškai kvėpuodami tik viršutine kūno dalimi, krūtine. Pradžioje visi kūdikiai kvėpuoja pilvu, t. y. taisyklingai. Tik augimo, brendimo procese, šie įgūdžiai gerokai susilpnėja, veikiant įvairiems stresams. Kvėpuojant pilvu mes gauname daugiau energijos, reikalingos įvairiems darbams nuveikti, ne tik kūryboje, nors kūryboje ši energija be galo svarbi. Pilve, šiek tiek žemiau bambos yra žmogaus gyvybinis centras. Išmokyti kvėpuoti pilvu yra ne taip paprasta. Bet bent jau pajusti kaip reikėtų kvėpuoti, vertėtų. Tai yra naudinga ne tik dėl dainavimo ir grojimo pučiamaisiais instrumentais. Pajutus savo kūno „centrą“, mes tarsi įgyjame atramą. Tai reikalinga proto ir emocijų pusiausvyrai bei koordinacijai reguliuoti. Išmokę kvėpuoti žemutiniu kvėpavimu mes atrandame stiprybę, lengviau valdome scenos baimę. Muzikiniai pratimai: dainavime svarbiausia – taisyklingai kvėpuoti. https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000114952/lrt-pamokeles-muzikiniai-pratimai-dainavime-svarbiausia-taisyklingai-kvepuoti
Improvizavimas	Improvizavimu yra vadinamas muzikos kūrimas atlikimo metu, iš anksto nepasiruošus, spontaniškai. Improvizavimo pradinėje mokykloje tikslai – skatinti mokinius išbandyti įvairius garso išgavimo būdus, ieškoti įvairių garsinės raiškos būdų, mokytis generuoti glaustas muzikines idėjas (pvz., ritminius ir (ar) melodinius motyvus ir trumpas frazes). Improvizavimo mokymas pradinėje mokykloje apima įvairius būdus ir metodus: (a) eksperimentavimą garsais, (b) į procesą organizuotą improvizavimą, (c) į rezultatą orientuotą improvizavimą (Girdzijauskienė, 2003). Mokantis improvizuoti pravartu pasitelkti balsą, judesį, kūno perkusiją, klasėje turimus muzikos instrumentus ar parankinius skambančius daiktus (akmenukus, lazdeles, popierių, liniuotę, plunksnakočio dangtelį ir kt.). 1–2 klasių mokiniams tinkamiausi šie improvizavimo mokymo metodai: Tai kūrybinės užduotys, paskirstant mokinius poromis ar grupelėmis. Mokiniam duodama tema (pvz., „Gatvė“) ir turinys improvizacijai (pvz. „Garsai nereguliuojamoje sankryžoje“). Mokiniai turi susitarti, kas ką imituos šiose aplinkybėse ir panaudoti klausimo ir atsakymo metodą. Eksperimentavimas garsais. Mokiniai skatinami išmėginti įvairius garso išgavimo būdus: mušimą, braukimą, pūtimą, kratymą. Jie skatinami ieškoti įvairių parankinių daiktų, kuriais galima išgauti skirtingo pobūdžio garsus (pvz., šlamenti popieriaus lapą; mušti ritmą akmenukais; skambinti prie stalo prispausta liniuote; skambinti raktų ryšuliu; skudučiuoti, pučiant orą į rašiklio kamštelį ar tuščią vandens buteliuką). Eksperimentavimas garsais skatina mokinius tyrinėti skambančių daiktų akustines savybes, ieškoti įvairesnių muzikavimo priemonių, padeda lavinti mokinių

Muzikos metodai	Muzikos ir kalbinio ugdymo integravimo galimybės
	tembrinę klausą, formuotis tembro samprata. Eksperimentuoti tikslinga ne vien skambančiais daiktais, bet ir balsu bei kūno perkusijos priemonėmis. Eksperimentavimas garsais leidžia pažinti pagrindines keturias garso savybes: trukmę (ilgi ir trumpi garsai), stiprį (garsūs ir tylūs garsai), aukštį (aukšti ir žemi garsai) ir tembrą (skardūs, duslūs ir kt.). Muzikinis pokalbis. Tai į muzikavimo procesą orientuotas improvizavimo būdas. Mokiniai mokosi dalyvauti garsų pokalbyje, t. y. į mokytojo (ar klasės draugo) muzikinę frazę–klausimą spontaniškai pateikti frazę–atsakymą. Muzikinis pokalbis gali būti atliekamas balsu ar pasirinktais muzikos instrumentais. Tai gali būti ritminis pokalbis (mokinys ritmo fraze atsako į mokytojo pateiktą ritmo frazę) ar melodinis pokalbis (į mokytojo pateiktą melodinį motyvą ar frazę mokinys atsako melodiniu motyvu ar fraze). Muzikinių pokalbių pradėti mokytis galima nuo paprasčiausių mėgdžiojimo pratimų (kai mokinys ar jų grupė iš paskos kartoja mokytojo atliekamas frazes), pamažu pereinant nuo frazių kartojimo prie originalių frazių kūrimo. Naudotini ir kiti tikslingi improvizavimo būdai ir metodai: (a) pasirinktos nuotaikos perteikimas muzikos garsais; (b) pasirinktų spalvų (kvapų, skonių) perteikimas muzikos garsais; (c) pateikto paveikslo (tapybos, grafikos, nuotraukos ir kt.) įgarsinimas; (d) reagavimas garsais į mokytojo atliekamus judesius ir kt. Ritmo arba melodinių darinių (motyvų, frazių) improvizavimas. Mokantis improvizuoto muzikinius darinius siekiama tam tikro meninio rezultato. Improvizacija gali būti vokalinė (balsu) ar instrumentinė (pasirinktu muzikos instrumentu); ji gali būti ritminė (ritmo darinio ar frazės improvizavimas) ar melodinė (melodinio motyvo ar frazės improvizavimas). Ritminė improvizacija turėtų remtis aiškia ritmo pulsacija ir pasirinktu metru (dvejiniu arba trejiniu), melodinė – pasirinkta derme (mažorine, minorine ar kt.).
Aranžavimas, scenos kalba ir judesys	Scenos kalba ir judesys derinami tarpusavyje (atliekant muzikinį kūrinių solo ar ansamblyje). Tai tarnauja muzikos kalbos optimizavimui su kūno raiška. Mokiniui padedama rasti tinkamas muzikos raiškos priemones perteikti muzikinio kūrinio charakterį, elgsenos priežastingumą. Pradinėje mokykloje naudotini šie su judesio taikymu susiję metodai: • <i>Judesio panaudojimas.</i> Pradinio ugdymo koncentro muzikos pamokose tikslinga daugiau dėmesio skiriama judesiui. Įrodyta, kad judėjimas pagal muziką (pvz., klausomos muzikos savybių vaizdavimas išraiškingu judesiu, judėjimas erdvėje, koordinuotas judėjimas poroje) ne tik lavina vaikų kine tezinį intelektą, kūno bei erdvės pojūtį, koordinaciją, bet ir jų empatiją, t. p. daro reikšmingą įtaką muzikalumo raidai. Atlikdami judesio užduotis su muzika ir pagal ją, mokiniai mokosi bendrauti, bendradarbiauti, jausti vienas kitą. Taip ugdoma jų empatija, pastabumas, emocinis intelektas. • <i>Aranžavimu yra vadinamas žinomo kūrinio pritaikymas kitokiam atlikimui.</i> 1–2 klasių vaikams tinkamos šios aranžavimo idėjos: (a) judesių pritaikymas dainai; (b) paprasto ritminio pritarimo (reguliaraus pulso ar paprasto ritminio ostinato) pritaikymas dainai ar klausomam muzikos kūriniui; (c) kūno perkusijos judesių pritarimas dainai ar instrumentinei melodijai. Aranžuojant praktiškai pritaikomi komponavimo įgūdžiai.

Muzikos metodai	Muzikos ir kalbinio ugdymo integravimo galimybės
Komponavimas	Komponavimas – tai sąmoningas muzikos kūrimas, kuriuo siekiama sukurti iki tol neegzistavusį muzikinį produktą (melodiją ar ritmo piešinį, nedidelės apimties dainą ar instrumentinį kūrinėlį). Komponavimo muzikos pamokoje tikslas – padėti mokiniams susipažinti su muzikinės kalbos elementais ir struktūromis, praktiškai išbandyti jų įvairius jų derinius ir komponavimo galimybes, patirti kūrybos džiaugsmą, pasidžiaugti gautu rezultatu. Mokyti komponuoti galima pavieniui ar nedidelėmis grupėmis. Komponuodami grupėse, vaikai mokosi bendradarbiauti, stipresnieji padeda silpnesniesiems. Sukurta kompozicija gali būti įsimenama ar įrašoma (diktofonu, mobiliuoju telefonu), užrašoma simboliais ar įprastiniu natų raštu. 1–2 klasėse mokiniams pateikiamos tokios komponavimo užduotys, kurios atitinka šio amžiaus vaikų išgales ir supratimą. Šių užduočių esmė – komponavimas pagal pateiktą sąlygą. Pirmaisiais ir antraisiais mokymosi metais rekomenduojamos tokios komponavimo užduotys: <i>Ritmo dëlionė.</i> Užduoties esmė – sukurti nedidelės apimties ritmo kūrinėlį iš pateiktų/pasirinktų ritmo kortelių. Mokiniams siūloma sukurti 4-ių taktų ritminę kompoziciją, sudëliojant ją iš pateiktų ritmo kortelių. Sukurtą kompoziciją mokinys atlieka skanduodamas sutartus skiemenis arba pritaikydamas kūno perkusijos priemones. https://www.pirmamuzikos.lt/nuotolinis-ugdymas/solfedis/solfedis-1/1-2-pamoka/ Ritminio piešinio pritaikymas mįslei ar patarlei. Ritmo piešinį, galima sudëlioti iš paruoštų ritmo kortelių, atlikti naudojant sutartus skiemenis (tam ir ti-ti) ar judesius. Pvz., mįslės „Juodas nedažytas, margas nerašytas“ (ats.: genys) ritmą galima sudëlioti tokiu būdu: ti-ti ti-ti / tam tam / ti-ti ti-ti / tam tam. <i>Žaidimai dermės garsais.</i> Tai užduočių grupė, apimanti dermės garsų kombinatorinių galimybių tyrinėjimą. Pirmoje ir antroje klasėje apsiribojama trumpais melodiniais dariniais, sudarytais iš 2–3 skirtingų gaidų (pvz., sol–mi, re–mi–sol ar pan.). Taikomos įvairios užduotys: darinio garsus išdëstyti įvairia eilės tvarka (pvz., tris skirtingas gaidas išdëstyti šešiais nepasikartojančiais būdais); siūlomus darinius perskaityti (perrašyti, pagroti) nuo pradžios ir nuo pabaigos (simetrija, klausimo–atsakymo struktūros pažinimas), melodinius darinius pritaikyti tam tikrai nuotaikai. <i>Melodijos sukūrimas pagal pateiktą ritmą.</i> Pateiktam ritmo piešiniui (tai gali būti ir mįslės ar patarlės ritmas) pritaikomi pasirinkti dermės garsai (pvz., sol–mi, re–mi–sol, kt.). Sukurtą melodiją mokytoji padedant mokiniai solfedžiuoja, groja melodiniu instrumentu, dainuoja su žodžiais.
Solfedžiavimas, grojimas ir natų rašto mokymasis	Pradinio ugdymo pakopoje muzikos garsų savybių (ritmo verčių ir jų santykių, gaidųaukščio skirtumų) mokomasi pirmiausia iš klausos, laikantis principo, „nuo garso – prie ženklo“. Natų rašto rekomenduojama mokyti naudojant simbolius ar sutartinius ženklus (pvz., dideli ir maži kvadratėliai vietoje ketvirtinių natų) ir supaprastintą, adaptuotą natų rašybą (pvz., dvi natų linijos vietoje įprastos penklinės; natų galvutės be kotelių; natų ritmo ženklai be penklinės, skiemeniniai natų pavadinimai, kt.).

Muzikos metodai	Muzikos ir kalbinio ugdymo integravimo galimybės
	https://jurgitosmuzika.lt/Program%C4%97%C4%97splan%C5%A1etiniams-kompiuteriams/ Naudotinos priemonės: solfedžiavimas iš klausos pagal rankų ženklus, „piršų penklinės“ metodas (rodant natos vietą „pirštų penklinėje“), grojimas muzikos instrumentu (dūdele, klaviatūra, Orfo instrumentais, skambančiomis lazdomis). Pratyboms, žaidimams ir muzikavimui pasitelkiami nesudėtingi melodiniai ir ritminiai dariniai (solfedžiavimui ir ritmavimui), trumpos dainų melodijos, smulkiosios tautosakos pavyzdžiai (ritmo žaidimams, melodinėms improvizacijoms). Grojimas mokykliniais muzikos instrumentais. Rekomenduojama jau nuo pirmos klasės mokyti groti mokykliniais muzikos instrumentais – ne vien ritminiais, bet ir melodiniais. Grojimas mokykline dūdele ar klaviatūra (realia ar virtualia) lavina smulkiąją pirštų motoriką, todėl turi teigiamos įtakos jų kognityvinei raidai. Grojimas dūdele lavina kvėpavimo įgūdžius, lavina pirštų jautrumą (sandarus skylių dengimas). Instrumentinį muzikavimą pravartu sieti su natų rašto elementų mokymusi: tai įprasmina natų mokymąsi (vaikai mokosi natų raštą taikyti praktiškai). https://www.liveworksheets.com/lf1847602rn

Dalykinių sąvokų vartojimas

Pradinėse klasėse mokiniai susipažįsta su esminėmis muzikos sąvokomis, mokosi jas vartoti tinkamuose kontekstuose. Per muzikos pamokas mokiniai turtina savo kalbą ir muzikos sąvokų žodyną, pratinasi sklandžiai reikšti savo mintis, apibūdindami ir apibūdindami klausomus (atliekamus) muzikos kūrinius, išsakydami savo kūrybinius sumanymus, vertindami savo ir kitų atlikimą. Mokinių kalbiniai gebėjimai muzikos pamokose yra ugdomi nuolatos, o muzikinių sąvokų žodynas plėtojamas jau pradinėse klasių koncentruose. Kad šis žodynas būtų aktyvus, su sąvokomis reikia ne vien susipažinti, bet būtina jas nuolat vartoti tinkamuose kontekstuose. Nuolat vartojama sąvoka mokiniui tampa įprasta, nekelianti įtampos. Naujai pristatomas sąvokas būtina išaiškinti, tačiau nedera jų vengti arba specialiai keisti buitine kalba. Muzikinių dalykinių sąvokų vartosenos praktikoje šias sąvokas galima aiškinti vienas kitomis. Taip susiklosto aiški dalykinių sąvokų sistema, tampa geriau suprantami jų tarpusavio ryšiai. Viena svarbiausių sąlygų mokinių kalbiniam gebėjimams per muzikos pamokas ugdyti – tai raiški, turtinga, taisyklinga paties mokytojo kalba, jo kalbos kultūra, viešojo kalbėjimo įgūdžiai ir dalykinis žodynas.

1–2 klasės. Pirmoje ir antroje klasėse vaikai susipažįsta su esminėmis muzikos sąvokomis, mokosi jas vartoti tinkamame kontekste. Rekomenduojama su mokiniams nagrinėti ir vartoti šias **sąvokas**: melodija; gaida ir nata (ketvirtinė, aštuntinė, pusinė), pauzė; ritmas ir metras; ritminis pulsas ir taktas; stiprioji takto dalis; muzikos tempas (pvz.: lėtai, ramiai, gyvai, greitai), tembras, smuiko raktas; daina, šokis, maršas; lopšinė, sutartinė; solistas ir choras, orkestras; lietuvių liaudies muzikos instrumentai (kanklės, skudučiai,

molinukai, birbynė, lamzdelis, daudytės, skrabalai, cimbolai), Vakarų ir pasaulio muzikos instrumentai (smuikas, fortepijonas, klavesinas, vargonai, gitara, trimitas, saksofonas; sitaras, tabla).

3–4 klasės. Šiame konkurse mokiniai pakartoja ir įtvirtina esmines sąvokas, toliau plėtoja ir turtina savo vartojamą muzikinių sąvokų žodyną.

Rekomenduojamos **sąvokos**: sveikoji nata, pusinė, ketvirtinė, aštuntinė, šešioliktinė natos bei pauzės.

Intervalai ir jų pavadinimai (prima, sekunda, tercija, kvarta, kvinta, seksta, septima, oktava), trigarsis (akordas). Duetas, tercetas (trio), kvartetas, kvintetas; choras (vyrų, moterų, vaikų, mišrus) ir choro balsai (diskantai; sopranai, altai, tenorai ir bosai); orkestrai (pučiamųjų, liaudies instrumentų, styginių, simfoninis); simfoninio orkestro instrumentų grupės: styginiai (smuikas, altas, violončelė, kontrabosas; arfa), mediniai pučiamieji (fleita, obojus, klarnetas, fagotas), variniai pučiamieji (trimitas, valtorna, trombonas, tūba), mušamieji (didysis būgnas, mažasis būgnas, timpanai, lėkštės, trikampis); egzotiški muzikos instrumentai (mibra, balofonas, didžeridu, koto, kanūnas, ūdas); muzikos formos (rondo, variacijos, kanonas, fuga, siuita, simfonija).

Nuotolinio ugdymo galimybės muzikos pamokoje, ugdant kalbinius gebėjimus

Nuotolinė muzikos pamoka – tai tokia pamoka, kurioje muzikos mokytojo ir mokinių tarpusavio sąveika vyksta vaizdo konferencijų ir pokalbių platformų aplinkoje (ZOOM, TEAMS, MOODLE ar kt.). Bendravimas per internetines pokalbių platformas turi savų ypatumų: jis vyksta asinchroniškai, t. y. su nedideliu vėlavimu, kuris būtinas signalui užkoduoti, perduoti ir jį vėl iškoduoti. Ši aplinkybė sinchroninį muzikavimą (dainavimą, grojimą) drauge su klase daro neįmanomą. Todėl tenka pripažinti, kad visavertė muzikos pamoka internetu vis dėlto yra ribotų galimybių, kontaktinę pamoką ji gali pakeisti tik iš dalies. Bendro muzikavimo stygių iš dalies galima kompensuoti, kai visi vaizdo konferencijos dalyviai, išskyrus mokytoją, muzikuoja išjungę savo mikrofonus: kiekvienas mokinis girdi tik mokytojo balsą (instrumentą) ir gali prie jo prisiderinti. Tačiau tuomet mokytojas neturi atgalinio garsinio ryšio. Toks ryšys įmanomas tik muzikuojant po vieną. Tą mielai daro drąsesnieji klasės mokiniai. Kiti klasės mokiniai yra skatinami įvertinti, korektiškai išsakyti savo pagyrimus, patarimus, pastebėjimus.

Per vaizdo konferencijas galima mokytis improvizuoti, tačiau tik naudojant muzikinio pokalbio metodą (kai mokytojas improvizuoja frazę–klausimą, o vienas iš mokinių – „frazę–atsakymą“). Šio metodo galimybės taip pat ribotos: (1) muzikinis pokalbis gali vykti tik tarp dviejų iš anksto pasirinktų dalyvių, kitiems pasyviai klausant; (2) improvizuojant ritmo darinius dėl signalo vėlavimo iškyla keblumų (atsakymas visuomet truputį vėluoja). Mokiniai per vaizdo konferenciją gali demonstruoti ilgesnės apimties improvizacijas (pvz., virtualiu pianinu) ir su klasės draugais jas aptarti.

Platesnės galimybės atsiveria per vaizdo konferencijas organizuojant muzikos įrašų klausymąsi ir jų aptarimą, nagrinėjimą. Mokiniai gali pristatyti ir aptarti jiems patikusį kūrinį ar atlikėją. Tokia veikla padeda lavinti mokinių kalbėjimo įgūdžius, turtinti jų dalykinį žodyną.

Mokytojas kalbos kultūros požiūriu mokiniams turėtų būti sektinas pavyzdys: kalbėti aiškiai, su tikslia artikuliacija ir raiškia intonacija.

5. Siūlymai mokytojų nuožiūra skirstomų iki 30 procentų pamokų

Atnaujintose programose rekomenduojama ne mažiau nei 70 procentų mokytis privalomo turinio, kitus iki 30 procentų – rinktis pačių mokytojų nuožiūra. Muzikos pamokose laisvai pasirenkamas turinys gali būti formuojamas atsižvelgiant į: (a) konkrečios klasės muzikinio pasirengimo lygį; (b) mokinių muzikinius poreikius ir interesus; (c) mokytojo muzikinius interesus ir stiprybes; (d) tam tikros mokyklos, miesto, regiono tradicijas. Privalomas ir pasirenkamas turinys, atsižvelgiant į nevienodą klasių pasirengimą ir skirtingą mokymosi tempą, pasirinktinai gali būti modeliuojamas keliais skirtingais būdais:

1. Esant greitam mokymosi tempui – per maždaug 70 pamokų įgyvendinamas visas privalomas turinys; likęs mokymosi laikas skiriamas mokytojo nuožiūra parinktomis temoms, projektinei veiklai, muzikavimui ir kūrybai.

2. Esant vidutiniam mokymosi tempui: (a) įgyvendinamas tik privalomas turinys, arba (b) įgyvendinama tik dalis privalomojo turinio (ne mažiau 70 proc.), likusi turinio dalis mokytojo nuožiūra keičiama aktualesniu.

3. Esant lėtam mokymosi tempui – įgyvendinama tik dalis privalomo mokymosi turinio (rekomenduojama ne mažiau 70 proc.).

Toliau pateikiamos pasirenkamosios temos kiekvienam klasių koncentrui.

1–2 klasės

- **Mano mėgstama muzika.** Laisvo turinio pamoka, kurioje pristatomi ir aptariami mokinių mėgstami muzikos kūriniai, atlikėjai, įrašai.

- **Muzikinis kalėdinis spektaklis.** Su visa klasės bendruomene statomas pasirinktas muzikinis ar poetinis spektaklis žiemos, Kalėdų ar kita tematika; jame jungiami muzikos, teatro, šokio, literatūros elementai.

- **Folklorinė vakaronė.** Tokia vakaronė gali būti organizuojame neformalioje erdvėje, gamtoje, kaip turizmo sodyboje.

- **Klasės koncertas mokslo metų pabaigai.** Ruošiamasi mokslo metų pabaigos koncertai, kuriame mokiniai muzikuoja visa klase ir pavieniui, klasės draugams ir tėvams demonstruodami savo muzikinius, artistinius, skaitovo, šokėjo gebėjimus ir pasiekimus.

8 lentelė. Pasirenkamosios temos siūlymai 1–2 klasių koncentrui

Mokymo(si) turinio tema	Siūlymai
Mano mėgstama muzika	Projekto tikslas: parengti laisvo turinio pamoką, kurioje būtų pristatomi ir aptariami mokinių mėgstami muzikos kūriniai, atlikėjai, įrašai. Ugdosi kompetencijos: Pažintinė: pažįsta save per veiklą, ugdomi pasitikėjimą savimi. Kūrybiškumo: tyrinėja, generuoja idėjas, kuria, vertina (įsivertina), reflektuoja. Komunikavimo: dirba savarankiškai ir grupėje, diskutuoja apie turinį; dalijasi patirtimi, apmąsto vykdytą veiklą; Skaitmeninė: skaitmenizuotos mokymo medžiagos naudojimas. Tiriamoji veikla: analizuoja ir tyrinėja mėgstamą muziką, domisi atlikėjais, kaupia muzikos įrašus.
Muzikinis kalėdinis spektaklis	Projekto tikslas: surengti muzikinį ar poetinį spektaklį žiemos, Kalėdų ar kita tematika. Praktinės veiklos tikslas: pajungti visą klasės bendruomenę; panaudoti muzikos, teatro, šokio, literatūros elementus. Ugdosi kompetencijas. Muzikuodami drauge ir po vieną susipažįsta su įvairiais vokaliniais ir instrumentiniais garso išgavimo būdais, išbando įvairias muzikinės raiškos priemones, nagrinėja muzikinės kalbos savybes, įgyja muzikinio raštingumo pradmenis. Projekto produktas: Muzikinis kalėdinis spektaklis.
Folklorinė vakaronė	Projekto tikslas: suorganizuoti folklorinę vakaronę neformalioje erdvėje, gamtoje, kaimo turizmo sodyboje ar kt. Praktinės veiklos tikslas: dalyvauja klasės ir mokyklos, šeimos ir bendruomenės muzikiniame gyvenime. Projekto produktas: Folklorinė vakaronė.
Klasės koncertas mokslo metų pabaigai	Projekto tikslas: parengti mokslo metų pabaigos koncertą, kuriame mokiniai muzikuotų visa klase ir pavieniui, klasės draugams ir tėvams demonstruodami savo muzikinius, artistinius, skaitovo, šokėjo gebėjimus ir pasiekimus. Praktinės veiklos tikslas: parengti repertuarą, tekstus ir t. t. Projekto produktas: Koncertas. Ugdosi kompetencijos: puoselėja savo įgimtą muzikalumą, ugdomi muzikavimo, kūrybos ir muzikossupratimo gebėjimus.

3–4 klasės

- **Metų laikai.** Tarpdalykinis projektas „Metų laikų“ tema, kurio galutinis rezultatas – klasės koncertas mokslo metų pabaigoje. Repertuarą sudaro daugiausia lietuvių liaudies kalendorinės dainos; įjungiami literatūros, etninės kultūros, choreografijos, teatro ir dailės elementai.
- **Po platųjį muzikos pasaulį.** Klasės koncertas, kurio repertuarą sudaro įvairių žemynų ir tautų dainų, šokių ir muzikinių žaidimų pavyzdžiai.
- **Muzikuojančių šeimų popietė.** Į popietės programą įtraukiami ne vien mokiniai, bet ir jų tėvai, kiti šeimos nariai.
- **Klasės išvyka į muzikinį spektaklį, koncertą ar festivalį.** Organizuojama klasės išvyka į muzikinį spektaklį, koncertą ar festivalį. Po išvykos seka įspūdžių aptarimas, diskusijos.

9 lentelė. Pasirenkamosios temos siūlymai 3–4 klasių koncentrai

Mokymo(si) turinio tema	Siūlymai
Metų laikai	Projekto tikslas: tarpdalykinis projektas „Metų laikų“ tema, kurio galutinis rezultatas – klasės koncertas mokslo metų pabaigoje. Repertuarą sudaro daugiausia lietuvių liaudies kalendorinės dainos; įjungiami literatūros, etninės kultūros, choreografijos, teatro ir dailės elementai. Praktinės veiklos tikslas: ugdo savo asmeninę bei kultūrinę tapatybę, sąmoningai ir argumentuotai renkasi atliekamą bei klausomą muziką. Projekto produktas: tarpdalykinis projektas „Metų laikų“.
Po platųjį muzikos pasaulį	Projekto tikslas: parengti tarpdalykinį projektą tema „Metų laikai“, kurio galutinis rezultatas – klasės koncertas mokslo metų pabaigoje. Projekto produktas: parinktas repertuaras, kurį sudaro daugiausia lietuvių liaudies kalendorinės dainos; įjungiami literatūros, etninės kultūros, choreografijos, teatro ir dailės elementai.
Muzikuojančių šeimų popietė	Projekto tikslas: parengti šeimų popietės programą įtraukiant ne vien mokinius, bet ir jų tėvus, kitus šeimos narius. Praktinės veiklos tikslas: dalyvauja klasės ir mokyklos, šeimos ir bendruomenės muzikiniame gyvenime. Projekto produktas: muzikuojančių šeimų popietė.
Klasės išvyka į muzikinį spektaklį, koncertą ar festivalį	Projekto tikslas: suorganizuoti klasės išvyką į muzikinį spektaklį, koncertą ar festivalį. Praktinės veiklos tikslas: refleksija. Išvykos įspūdžių aptarimas, diskusijos. Projekto produktas: išvyka į muzikinį spektaklį, koncertą ar festivalį.

6. Veiklų planavimo ir kompetencijų ugdymo pavyzdžiai

Šiame skyrelyje pateikiami ilgalaikių veiklų ir projektinių planavimo, kompetencijų ugdymo pavyzdžiai su nuorodomis į šaltinius ir patarimais mokytojams.

Ugdymo proceso kokybė didele dalimi priklauso nuo kokybiško edukacinių veiklų planavimo, todėl svarbu planuojant pasitelkti integracinius ryšius, įvairius šaltinius, netradicines aplinkas įgalinti mokinius įvairiapusiam ir motyvuojančiam mokymuisi. Įgyvendinimo rekomendacijose planavimo aspektai pateikiami kaip darbo įrankis, kuris paskatintų ieškoti naujų idėjų, netradicinių ugdymo proceso organizavimo formų, kurios sudaro galimybes kartu su mokiniais kurti lankstų, besimokančiųjų poreikius ir mokymosi galimybes atitinkantį mokymosi „kelį“ ir siekti Bendrosiose programose apibrėžtų mokinių pasiekimų.

Nuoseklus ir tinkamas ugdymo turinio planavimas – vienas svarbesnių sėkmingo muzikinio ugdymo veiksmų. Veiklos planavimas padeda nuosekliai įgyvendinti tikslus ir uždavinius. Muzikos pamokos vyksta kasmet, todėl mokytojas, planuodamas veiklas, turėtų atsižvelgti į muzikos dalyko programos nuoseklumą ir tęstinumą. Turinio planavimą galima numatyti keliais lygiais (metų planas, mėnesio planas, konkrečios pamokos planas). Planuodamas muzikos pamokų turinį, priemones ir metodus, mokytojas turėtų atsižvelgti į: (a) bendrą klasės muzikalumo lygį; (b) individualius vaikų muzikinius gabumus ir pasiekimus; (c) vaikų mokymosi tempą; (d) integracinius ryšius su kitais mokomaisiais dalykais; (e) klasės, mokyklos bendruomenės aktualijas. Neįmanoma pateikti universalių, kiekvienam mokytojui, mokyklai ar klasei tinkamų detaliųjų planų, todėl galutinį sprendimą dėl repertuaro, pamokų turinio, užduočių sudėtingumo ir metodų tinkamumo turėtų priimti pats mokytojas.

Sudarant ilgalaikius planus, derėtų remtis bendrąja muzikos dalyko programa, apmąstyti veiklų sąsajas su numatomais mokinių pasiekimais, turėti omenyje kompetencijų ugdymą, galimas tarpdalykines sąsajas, laiko išteklius ir mokinių amžiaus grupės psichologinius ypatumus. Ilgalaikis planas turėtų būti sudaromas, atsižvelgiant į veiklos būdų ir metodų muzikos pamokoje įvairovę (dainavimas, mokymasis groti muzikos instrumentu, ritmavimas, solfedžiavimas iš klausos, natų skaitymo ir rašymo pratybos, improvizavimas, muzikiniai žaidimai, muzikos klausymas, apibūdinimas ir vertinimas) ir akcentuoti keturias esmines pasiekimų sritis ir jų aspektus:

- Muzikavimą (dainavimą, grojimą) (A).
- Muzikos kūrybą (improvizavimą, komponavimą, aranžavimą) (B).
- Muzikos pažinimą ir vertinimą (C).
- Muzikinės kultūros kontekstus ir jungtis (D).

Pradinio ugdymo programose muzikos mokoma kaip atskiro dalyko. Įgyvendinant muzikos pažinimo, raiškos ir vertybių refleksijos veiklas ir ugdymo turinį, svarbu juos derinti su įvairių dalykų bendrosiomis programomis.

1–2 klasės

Puoselėjamas įgimtas vaikų muzikalumas, lavinami ikimokykliniame amžiuje įgyti muzikinės raiškos gebėjimai. Vyrauja aktyvi muzikinė veikla. Dainuodami drauge ir po vieną, vaikai mokosi derinti savo balsą prie kitų, skirti dainuojamąjį ir šnekamąjį balsą. Jie ugdomi elementarius instrumentinio muzikavimo, saugaus elgesio su instrumentais įgūdžius: mokosi groti melodiniais, ritminiais instrumentais, kūno perkusijos priemonėmis. Vaikai mokosi fiksuoti muzikos idėjas (piešiniu ar tinkamomis muzikos programėlėmis), susipažįsta su natų rašto pradmenimis ir elementais (simbolinė ar supaprastinta natų rašyba). Aktyviai muzikuodami, žaisdami muzikinius žaidimus ir klausydamiesi muzikos, vaikai susipažįsta su muzikos elementais ir muzikos kalbos savybėmis. Jie mokosi saugiai judėti pagal muziką, stebėti ir jausti vieni kitus, reaguoti į klasės draugų judesius. Klausydamiesi muzikos pavydžių, jie įgyja žinių apie muzikos kultūrą, mokosi muzikos įspūdį nusakyti žodžiu, perteikti judesiu ar piešiniu.

3–4 klasės

Toliau plėtojama muzikavimo ir muzikinės kūrybos patirtis. Atsižvelgiant į išlavėjusias balso galimybes, vaikai skatinami rinktis skirtingo pobūdžio dainas, įvairesnį ir sudėtingesnį repertuarą. Ugdomi pradiniai ansamblinio muzikavimo įgūdžiai (dviem pulkais, pritarimas burdonu, sutartinės, kanonai). Melodiniu instrumentu (pvz., dūdele, klaviatūra) mokomasi groti nedidelės apimties melodijas. Ritmo instrumentai ir kūno perkusijos priemonės naudojami kaip pritarimas dainoms. Drauge kurdami bei atlikdami įvairią muziką, mokiniai mokosi bendrauti, bendradarbiauti. Kurdami (improvizuodami, komponuodami, aranžuodami), atlikdami kitas užduotis, jie mokosi sąmoningai operuoti muzikinės kalbos elementais ir struktūromis (melodiniais ir ritmo dariniais, forma ir išraiška). Klausydamiesi muzikos pavydžių, juos nagrinėdami, mokiniai susipažįsta su klasikinės ir liaudies muzikos žanrų, formų įvairove, instrumentais; lietuvių ir kitų tautų, kultūrų muzika ir instrumentais (juos lygina); šiuolaikinės muzikinės kultūros reiškiniams.

Pamokų ciklas „Nuo skudučių iki vargonų“.

Šiai temai rekomenduojama skirti 6–7 pamokų epizodus. Mokiniai mokosi skudučiuoti, išgauti garsą pūsdami į vertikalaus vamzelio briauną; jie susipažįsta su skudučiais ir skudučių ansamblio repertuaru, skudučiams giminingais kitų šalių instrumentais.

Tarpdalykinės sąsajos: ši tema ir pamokos epizodai padeda susieti muzikos, pasaulio pažinimo, etninės kultūros, dailės ir technologijų žinias bei įgūdžius, juos aktualizuoti ir praktiškai pritaikyti.

Metodiniai žingsniai:

1. Mokiniai susipažįsta su lietuvių liaudies instrumentu – skudučiais (klausomasi skudučių muzikos įrašų).

2. Mokomasi skudutį pūsti (mokymuisi galima panaudoti tuščią flomasterio vamzdelį ar rašiklio dangtelį; kai pavyksta išgauti garsą).

3. Pažintis su skudučių sutartine „Likalaukių katė“; nagrinėjamos atskirų partijų ritmo formulės (mokiniai skanduoja atskirų partijų ritmą, tardami reikiamus skiemenis arba skanduojami atitinkamą tekstą; natų vertėms ir pauzėms galima taikyti sutartus judesius).

4. Ansamblinio muzikavimo įgūdžių lavinimas (mokiniai poromis atlieka atskiras sutartinės partijas, kurių ritmai tarpusavy papildo vienas kitą; siekiama tarpusavio susiklausymo).

5. Sutartinės skudučiavimas 5-iais balsais.

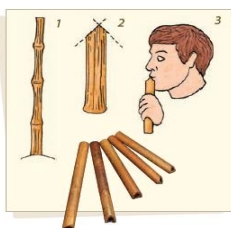
6. Eksperimentavimas plastikiniiais buteliukais su vandeniu (mokiniai tyrinėja, kaip keičiantis vandens kiekiui butelyje kinta tono aukštis).

7. Susipažįstama su kitų kultūrų giminingais instrumentais: Afrikos pigmėjų skudučiais, Pietų Amerikos indėnų daugiavamzdėmis fleitomis; kinų lūpiniais vargonėliais Šeng, bažnyčios vargonais; klausomasi muzikos įrašų, svarstomi instrumentų bendrumai ir skirtumai.

8. Daugiavamzdės fleitos konstravimas (instrumentas konstruojamas iš įvairaus ilgio tuščiavidurių vamzdelių; vamzdeliams galima panaudoti senus šratinukus ar flomasterius, rašiklių dangtelius; vamzdeliai sujungiami gumele ar siūlais) (pagal: Velička, E. *Mano muzika*, vadovėlis 3 klasei. Kaunas: Šviesa, 2011, p. 22–23).

PASIDARYKITE SKUDUČIUS

Iš sumedėjusio miškinio skudučio ar gelsvės stiebo išsipjaukite keletą vamzdelių, kad vienas galas būtų atviras, o kitas – uždaras (1). Atvirąjį vamzdelio galą nevienodu ilgumu nupjaukite įstrižai iš abiejų pusių (2). Skudučiuodami skudutį laikykite statmenai, prie apatinės lūpos priglaudę trumpesniąją nuopjovą (3).

Likalaukių katė 10

Sutartinė

G Kam-pe kam-pe kam-pe kam-pe kam-pe
F tu-pi, tu-pi, tu-pi, tu-pi, tu-pi,
E Yr! Yr! Yr! Yr!
D Ner! Ner! Ner! Ner!
C (A) pū, (a) pū, (a) pū, (a) pū, (a) pū, (a) pū, (a) pū, (a) pū.

„Likalaukių katė“ skudučiuokite penkiais skudučiais. Jei neturite tuščiavidurių augalų stiebų, į skudučius panašų instrumentą pasigaminkite iš tuščių buteliukų, įpylę į juos truputį vandens. Paruoškite keletą buteliukų su skirtingu kiekiu vandens. Nustatykite, kurie jų skamba aukščiau, o kurie – žemiau.

NUO SKUDUČIO IKI VARGONŲ

Pasiklausykite įrašų. Kas galėtų pasakyti, kurio instrumento balsas skamba? Kuo šie instrumentai panašūs ir kuo jie skiriasi?

Afrikos dziunglių gyventojas pigmėjas dainuoja, pritardamas sau skudučius. Skudutį jis išsidrožė iš melionmedžio stiebo.

Kinų muzikantas keletą bambuko vamzdelių įstatė į medinę dėžutę ir pritaísė pūstuką. Taip atsirado kinų šengas (lūpiniai vargonėliai).

Pietų Amerikos indėnai surišo keletą nendrinų skudučių. Jie sukūrė instrumentą, kuriuo galima pagroti daug įvairių melodijų.

Europos vargonų meistrai sujungė daug įvairaus ilgio ir storio vamzdelių, pritaísė dupleks orui ir klavietūrą. Vargonais grojama bažnyčiose.

Sukonstruokite instrumentą iš įvairaus ilgio tuščiavidurių vamzdelių. Vamzdeliams naudokite senus šratinukus ir flomasterius, plunksnakočių dangtelius.

Įminkite mšlę.

• Lazdų* krūme gaidys gieda. (muoZaV)

* lazdos – lazdynas

7. Skaitmeninės mokymo priemonės, skirtos Muzikos bendrajai programai įgyvendinti

Skaitmeninės technologijos XXI a. tapo neatsiejama žmogaus gyvenimo dalimi – jos pasitelkiamos sprendžiant mokslines problemas, valstybinius saugumo klausimus, kuriant meną, verslo ir finansų valdyme, kasdieniniame gyvenime. Skaitmeninės technologijos vis dažniau naudojamos ir ugdymo procese. Tai ne tik praturtina ugdymo procesą šiuolaikiška, vaizdžia medžiaga, bet ir skatina mokinių susidomėjimą, įtraukia į aktyvų mokymąsi. Taikant skaitmenines technologijas ugdymo procese siekiama ne tik veiksmingiau, orientuojantis į mokinį, įgyvendinti dalyko ugdymo tikslus ir uždavinius, atliepti visuomenės bei nuolatinio mokymosi poreikius, bet kartu plėtoti ir mokinių skaitmeninę kompetenciją, ypač svarbią gyvenant šiuolaikinėje visuomenėje.

Mokytojui planuojant ugdymo turinį svarbu tinkamai pasirinkti skaitmenines mokymosi priemones bei jas lanksčiai, tikslingai ir sistemingai taikyti ugdymo procese. Reikėtų nepamiršti, kad bet kokios mokymosi priemonės, taip pat ir skaitmeninės, pirmiausiai turėtų būti pritaikytos nusimatytiems mokymosi tikslams pasiekti, tapti integralia planuojamo ir įgyvendinamo proceso dalimi bei skatinti savireguliuojančio (savikrypčio) mokymosi principais grindžiamą mokymąsi.

Mokinių gebėjimams ugdytis svarbus mokymosi šaltinių šiuolaikiškumas, įvairovė, prieinamumas, atitiktis šioms priemonėms keliamiems reikalavimams. Prioritetas turėtų būti teikiamas skaitmeninėms mokymosi priemonėms, kurioms būdingas multimodalumas (informacija pateikiama įvairiomis verbalinėmis ir vizualinėmis formomis) ir „adaptyvumas“ (mokymosi turinys pritaikomas prie besimokančiojo mokymosi galimybių ir pasiekimų). Tai sudaro galimybes mokytojui kartu su mokiniais kurti lankstų, besimokančiųjų poreikius ir mokymosi galimybes atitinkantį mokymosi „kelią“ ir siekti Bendrosiose programose apibrėžtų mokinių pasiekimų.

Skaitmeninės priemonės gali tapti veiksmingu įrankiu vertinant mokinių pasiekimus ir pažangą. Sistemingai stebima, fiksuojama, kaupiama vertinga vertinimo informacija talpinama e. aplankuose (e. portfolio) ar pan. Ugdymo procese didelis dėmesys turėtų būti kreipiamas ugdomajam (formuojamajam) vertinimui.

Organizuojant mokymąsi mišriu arba nuotoliniu būdu mokiniai turėtų būti supažindinami su patarimais ir mokomi, kaip atsižvelgiant į mokymosi poreikius, numatytus (nusimatytus) mokymosi tikslus, galėtų pasirinkti skaitmeninius išteklius, jais naudotis atliekant užduotis, įgyvendinant suplanuotas veiklas. Šio pobūdžio veikloms galima numatyti atskiras nuotolines „pamokas“ arba jas integruoti į užduotis, kurios atliekamos mokantis sinchroniniu arba asinchroniniu būdu. Su mokiniais svarbu aptarti saugumo internete aktualius klausimus, pateikti naudingų nuorodų apie draugišką internetą mokiniams ir jų tėvams: <https://mokytojojtv.emokykla.lt/search?q=draugi%C5%A1kas+internetas>, <https://www.draugiskasinternetas.lt/>

9 lentelė. Naudingi Lietuvos ir užsienio muzikos mokytojų YouTube kanalai ir ištekliai

Nr.	Pavadinimas	Trumpa anotacija	Nuoroda
1.	Skaitmeninių mokymo priemonių sąrašai	Rekomenduojamų skaitmeninių mokymosi priemonių, tinkančių ir nuotoliniam mokymui organizuoti sąrašas. Skaitmeninės mokymo priemonės suskirstytos pagal ugdymo sritis, dalykus, klases ir mokymo priemonių tipą.	https://www.emokykla.lt/nuotolinis/skaitmenines-mokymo-priemones
2.	Dūdorius	Žaidimai, padedantys mokytis natų rašto: natos vietą penklinėje susieti su jos skiemeniniu pavadinimu. Ritmo skaitymo užduotys.	https://dudorius.lt
3.	Virtualus pianinas (I)	Tai virtualus įrankis, leidžiantis susipažinti su fortepijono klaviatūra ir	Virtualus pianinas (I)

Nr.	Pavadinimas	Trumpa anotacija	Nuoroda
		ją naudoti muzikavimui, improvizavimui, kūrybai. Yra metronomas, tembrų bankas ir kt. Galimybė įsirašyti atlikimo ir kūrybos bandymus.	
4.	Virtualus pianinas (II)	Virtuali klaviatūra, skiemeniniai ir raidiniai natų pavadinimai ant klavišų, metronomas.	Virtualus pianinas (II)
5.	Jurgitos muzika	Tai muzikos mokytojos Jurgitos Turlienės internetinė svetainė, kurioje ji dalinasi nuotolinių muzikos pamokėlių idėjomis ir metodine medžiaga mažiesiems, įvairiomis naudingomis nuorodomis, pamokų videoįrašais, garso ir vaizdo redagavimo programomis ir kt.	https://jurgitosmuzika.lt/
6.	Vilniaus humanistinės mokyklos YouTube kanalas	Vilniaus humanistinės mokyklos YouTube kanalas, kuriame yra ir muzikos pamokų (žr. Muzika).	https://www.youtube.com/channel/UCjZCOL1hbhdrgL0Hf8zooSg/video?s?app=desktop
7.	Muzikutis	Tai muzikos mokytojos Martynos Domarkaitės internetinė svetainė mokytojams ir vaikams. Čia mokytojai ras naudingų edukacinių filmukų, interaktyvių muzikinių žaidimų, kūrybinių projektų, patarimų, kaip galima pasigaminti muzikos instrumentų iš parankinių medžiagų ir buities atliekų.	https://www.youtube.com/@Muzikutis
8.	LRT muzikos pamokėlės	Muzikos pamokėlės per LRT (vaizdo įrašai): balso mankšta, smagūs muzikiniai žaidimai, muzikinės kalbos elementai, balso mankšta, improvizavimas ir kt.	https://www.google.com/search?q=LRT+muzikos+pamok%C4%97l%C4%97s&rlz=1C1ONGR_enLT1070LT1070&oq=LRT+muzikos+pamok%C4%97l%C4%97s&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUyBggAEEUYOTIICAEQABgWGB4yBwgCEAAAY7wUyCggDEAAyGAQYogQyBwgEEAAy7wUyCggFEAAyogQYiQXSAQgxNDU3ajBqN6gCALACAA&sourceid=chrome&ie=UTF-8
9.	„Vaikai ir medijos“	Leidiny pradinį klasių mokinių tėveliams.	https://www.draugiskasinternetas.lt/leidinys-pradiniu-klasiu-mokiniu-teveliams-vaikai-ir-medijos/
10.	Muzikos mokykla "Ugnelė"	Muzikos mokyklos „Ugnelė“ / vaikų choro „Ugnelė“ kanalas, kuriame pateikiami vaizdo įrašai, grojaraščiai ir kt.	https://www.youtube.com/channel/UCbvGFvwoKaTnjh8VXugcw
11.	Rimgailės muzikos klasė	Muzikos mokytojos Rimgailės medžiaga lietuvių kalba pamokų	https://www.youtube.com/channel/UCivqnWTZCX8f1Rp6hDbSShw

Nr.	Pavadinimas	Trumpa anotacija	Nuoroda
		saviruošai.	
12.	VŠĮ „Mano nata“ kanalas	Vaizdo įrašai, grojaraščiai ir kt.	https://www.youtube.com/channel/UC26EIPrUUpvnjg82y48e5NQ/featured
13.	MuMok	MuMok tai muzikos mokykla visiems! Youtube lankytojai gali išvysti MuMok veiklą bei netrukus turės progą pamatyti pažintinį laidų ciklą apie elektrofonų pasaulį.	https://www.youtube.com/channel/UC8NAt5wv_eFNqNYwve8agw
14.	Muzikutis	Šiame kanale rasite muzikinių veiklų, kurias galite atlikti su įvairaus amžiaus vaikais – galėsite iš antrinių žaliavų gaminti muzikos instrumentus, lavinti smulkiąją motoriką dainų ir žaidimų pagalba. Muzikos mokytojams šis kanalas naudingas dėl pateikiamų idėjų, metodikos bei muzikinių svetainių apžvalgos vaizdo įrašų.	https://www.youtube.com/channel/UCgCF9TDoScdSTZAeRBwJtAg
15.	Trys avietės	Trumpos muzikos pamokėlės mažiesiems.	https://www.youtube.com/channel/UCwXkOyiQCA6czs2JFG40CTA
16.	Traditional Singing Course	Tradicinio dainavimo kursų organizacija kviečia susipažinti su autentiškomis dainavimo tradicijomis: nuo dainavimo manierų, laisvo balso formavimo iki konkrečių stilių, ritualinių ir lyrinių dainų.	https://www.youtube.com/channel/UCY8d97HJKlqk3f81eTTXU8A
17.	Midnight Music	Video mokymai muzikos mokytojams (anglų kalba).	https://www.youtube.com/channel/UCJfDYHVGmJX7PzCTgfBRZdg
18.	Ukulaliens – Ukulele Club	Vaizdo įrašai ir grojimo ukulele pamokos skirtos pradedantiesiems.	https://www.youtube.com/c/UkulaliensUkuleleClub/videos
19.	Ukeledu music	Videokanalas ukulelės mėgėjams. Pateikiama virš 100 mokomųjų filmukų su populiarių dainų melodijomis ir akordų schemomis.	https://www.youtube.com/c/UkeleduMusic/videos
20.	NEWNEW Channel	Videokanalas skirtas besimokantiems muzikos.	https://www.youtube.com/channel/UCyCu6dHLVmRyjj-aL6cqyww/featured
21.	Visual Musical Minds	Mokomieji vaizdo įrašai pradinių klasių muzikos pamokoms.	https://www.youtube.com/channel/UCjUxQg9cHiOYqaRdtZ6pfoQ
22.	Active Music	„Active Music“ siūlo dainavimo žaidimus ir muzikines veiklas bei pamokų planų pavyzdžių.	https://www.youtube.com/channel/UCS6m6fEte10qM05EGZmTpmQ
23.	TheHarmonyCircle kanalas	Aktyvūs muzikos klausymo metodai. Vaizdo įrašai, grojaraščiai ir kt.	https://www.youtube.com/channel/UCUoo7Lw_9zOP_jJdWcg8kQw
24.	Ilana Kri	Aktyvaus muzikos klausymo metodai. Video su įvairiais aktyvaus muzikos	https://www.youtube.com/channel/UCxaTg6t8OCOHC4EAGmINBrQ

Nr.	Pavadinimas	Trumpa anotacija	Nuoroda
		klausymo pavyzdžiais, kurie gali pajavairinti muzikos pamokas ir priversti pažvelgti į muzikos klausymą kitaip.	
25.	Visual Musical Minds	Vaizdo įrašai kiekvienai dienai, kad padėti mokiniams vizualiau suvokti ir suprasti muziką, pamažu mokantis ir įvaldant technologijas, reikalingas jų kūrimui.	https://www.youtube.com/channel/UcjUxQg9cHiOYqaRdtZ6pfoQ
26.	María José Sánchez Parra	María José Sánchez Parra siūlo žaidimus ir muzikines veiklas bei pamokų planų pavyzdžiai.	https://www.youtube.com/channel/UC5Q0XxBPi41WtXheh6Pqybg
27.	Irine Smykowski	Šio kanalo vaizdo įrašai sukurti tik edukaciniais tikslais. Dauguma šių vaizdo įrašų buvo sukurti pradinių klasių mokiniams.	https://www.youtube.com/channel/UCdLSD1amdR653bPGD9AhDyg
28.	ItzMusicTime	Šio kanalo vaizdo įrašai sukurti pradinių klasių mokiniams. Aktyvūs muzikos klausymo(si) metodai.	https://www.youtube.com/channel/UCRYHJJbqXOSWiRSjuW8F01w
29.	MusicaMusic	Šio kanalo vaizdo įrašai sukurti pradinių klasių mokiniams. Aktyvūs muzikos klausymo(si) metodai.	https://www.youtube.com/channel/UCB5eBlu1d1U6kIAItnsBdFQ
30.	Cristina Esteban	Šio kanalo vaizdo įrašai sukurti pradinių klasių mokiniams. Aktyvūs muzikos klausymo(si) metodai.	https://www.youtube.com/channel/UCOufgLOtp_1LZ4njlWkCy9A
31.	Allegro Music Education	Šio kanalo vaizdo įrašai sukurti pradinių klasių mokiniams. Aktyvūs muzikos klausymo(si) metodai.	https://www.youtube.com/channel/UCQusc85PiqDIARiOQP_bGhA
32.	Aula de Alodia	Šio kanalo vaizdo įrašai sukurti pradinių klasių mokiniams. Aktyvūs muzikos klausymo(si) metodai.	https://www.youtube.com/channel/UCPW-L9t5xGEts-laM1WI7iA
33.	Music with Ms. P (Ms. P)	Šio kanalo vaizdo įrašai sukurti pradinių klasių mokiniams. Aktyvūs muzikos klausymo(si) metodai.	https://www.youtube.com/channel/UC3os2HqGNmtZqh5H_Z1e3w
34.	Music With Mr. Reyna	Šio kanalo vaizdo įrašai sukurti pradinių klasių mokiniams. Aktyvūs muzikos klausymo(si) metodai.	https://www.youtube.com/channel/UC90F_8DF6hFcSSgrSiMVrg
35.	MUSIKARMA	Šio kanalo vaizdo įrašai sukurti pradinių klasių mokiniams. Aktyvūs muzikos klausymo(si) metodai.	https://www.youtube.com/channel/UCX-Yv4jxLwLRqBzlFAH9U4Q
36.	Mr. Noé	Šiame kanale rasite kūrybingo, smagaus ir lavinamojo muzikinio turinio mokiniams ir mokytojams. Interaktyvūs vadovėliai, kūno perkusijos iššūkiai, ritmo žaidimai, šokių programos ir paprasta muzikos teorija, kūrybiškus šokius pagal populiarios dainos, žaidimai	https://www.youtube.com/c/MrNo%C3%A9/videos

Nr.	Pavadinimas	Trumpa anotacija	Nuoroda
		lavinantys muzikinius įgūdžius, patarimai mokymuisi klasėje ir nuotoliniu būdu – visa tai sukurta tam, kad muzikos mokymasis būtų smagus ir prieinamas mokiniams.	
37.	Musicalikids Actividades Musicales	Kanale rasite muzikogramų su klasikinėmis ir naujausiomis perklausomis, smagių ritmikų ir judesio praktikų, lengvai grojamų ir dainuojamų dainų, kūno mušamųjų instrumentų, pratimų garsams atpažinti ir vaizdo įrašų atsipalaidavimui. Visa tai skirta mėgautis muzika IR mokymuisi namuose ar klasėje.	https://www.youtube.com/channel/UC3RQuLJnU8niWbsBiZywtkw
38.	Beatriz Martin-Luengo Guzman	Šio kanalo vaizdo įrašai sukurti pradinių klasių mokiniams. Aktyvūs muzikos klausymo(si) metodai.	https://www.youtube.com/channel/UCYNSdr6Fon3O10_7HNyYchQ/featured
39.	Mrs Durrant	Šio kanalo vaizdo įrašai sukurti pradinių klasių mokiniams. Kodaly ir Orff metodai, kurie labai įtakojo šiuos Durrant (kūno perkusija, skambančios lazdos, puodeliai) mokymo metodus ir išteklius.	https://www.youtube.com/channel/UCYys0uAwltVvMQ7zVif6kjjw
40.	Muzikines vaikų mankštos Diana MiliukaitLT	Ryto muzikinės mankštos vaikams.	https://www.youtube.com/channel/UCyo7Vk0rlgAneyGUl4r-g8g

Skaitmeniniai įrankiai ir priemonės muzikos pamokoms 1–4 klasei

„Zoom“ platforma – nuotolinėms muzikos pamokoms organizuoti. Rekomenduojama įsieti (nemokamai) mokinių paskirstymą į darbo kambarius (breakout rooms), apie tai vaizdo 5:17 min. trukmės įrašas liet. kalba: Zoom darbas grupėse – Breakout rooms | Kaip įjungti Breakout room ir išdalinti grupėmis: <https://www.youtube.com/watch?v=ff3o2Lmmz6Q>

„Microsoft Teams“ – nuotolinio mokymo(si) sistema, esanti Microsoft Office 365 platformoje ir skirta pamokų organizavimui, komunikacijai (pokalbiams, vaizdo susitikimams, repeticijoms), turinio kūrimui ir dalinimuisi informacija. <https://www.youtube.com/watch?v=4WZgIxPy494>

„Moodle“ – (angl. Modular Object Oriented Dynamic Learning Environment) – atvirojo kodo žiniatinklinė virtualaus mokymosi aplinka, suprojektuota padėti pedagogams organizuoti ugdymosi procesą. Vaizdo įrašas skirtas mokytojams, ketinantiems naudoti Moodle įrankį nuotolinio mokymo metu: <https://www.youtube.com/watch?v=KfPPFotw51U>

„Kahoot!“ – nemokamas internetinis įrankis, skirtas apklausoms, viktorinoms ar diskusijoms organizuoti. Dalyviai skatinami varžytis, po kiekvieno atsakymo pateikiamas asmeninis įvertinimas bei užimama vieta, o ryškios spalvos bei smagi muzika sukuria ypatingą nuotaiką: <https://kahoot.com/>

„Youtube“ medžiaga pažinimui, ugdymuisi – pavyzdžių bankas; norėdami parsisiųsti garso ar vaizdo įrašą naudokite <https://yttmp3.cc/>

„Pages“ – programėlė el. knygų kūrimui. Sukurkite savo muzikos pamokų metodikos knygą! Pasirinkus šabloną, sukurti el. knygą sugebės net pirmokas. Papildomos piešimo ir balso įrašymo galimybės suteiks bet kuriai knygai gyvumo ir patrauklumo. <https://www.apple.com/in/pages/>

LRT mediateka. Mediatekoje – spektaklių, serialų, radijo teatro įrašai, radijo dokumentika, projektai vaikams, kt. <https://www.lrt.lt/mediateka/projektai/mokykla>

„Apie sensorinės įrangos panaudojimą“. Ji sukuria jutiminę erdvę bet kuriame kabinete ar klasėje ir padeda vaikams efektyviau mokytis, atsipalaiduoti ir nusiraminti. Vizualiniai, garsiniai, šviesos pojūčiai kontroliuojami vienu paspaudimu ir pritaikomi pagal pedagogo ir vaikų poreikius. Daugiau nei 200 derinamų vaizdų, garsų, edukacinių žaidimų viename sensoriniame kilnojamame įrenginyje.

<https://www.penkipojuciai.lt/sensorine-iranga/>

Interaktyvios pamokos www.ismaniklase.lt Tai interaktyvių pamokų portalas, kuriame rasite jau sukurtas interaktyvias pamokas, video mokymus. Ten galite talpinti ir savo sukurtas pamokas.

8. Literatūros ir šaltinių sąrašas

1. Banevičiūtė, B., Correia, A., Dikčienė, R., Jelinskaitė, M., Macienė, V., Petravičiūtė, M., Pilibavičienė, D., Šliumpienė, G., Vilutis, S., Žukas, S., Žukauskienė, E. (2022). *Kaip prisitaikome prie gamtos? Integruotas vadovėlis „Vaivorykštė“*. Vilnius: „Baltos lankos“.
2. Elliott, D. E. (1995). *Music Matters: a New Philosophy of Music Education*. New York: Oxford University Press.
3. Elliott, D. E. (2005). *Praxial Music Education: Reflections and Dialogues*. New York: Oxford University Press.
4. free-scores.com – virtuali natų pavyzdžių paieška.
5. GarageBand: <https://www.iklase.lt/garageband/>
6. Girdzijauskienė, R. (2003). *Vaikas, muzika, kūryba*. Vilnius: „Gimtas žodis“.
7. Girdzijauskienė, R. (2004). *Jaunesniojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas muzikine veikla*. Klaipėda: Klaipėdos universitetas.
8. Girdzijauskienė, R., Valeikienė, V., Bertulienė, I., (2011). *Vieversys. Muzikos vadovėlis 2 klasei*. Kaunas: „Šviesa“.
9. Girdzijauskienė, R., Valeikienė, V., Bertulienė, I., (2012). *Vieversys. Muzikos vadovėlis 1 klasei*. Kaunas: „Šviesa“.
10. Girdzijauskienė, R., Valeikienė, V., Bertulienė, I., (2012). *Vieversys. Muzikos vadovėlis 3 klasei*. Kaunas: „Šviesa“.
11. Girdzijauskienė, R., Valeikienė, V., Bertulienė, I., (2012). *Vieversys. Muzikos vadovėlis 4 klasei*. Kaunas: „Šviesa“.
12. Jareckaitė, S. (2006). *Muzikinis ugdymas Vakarų Europoje ir Lietuvoje*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
13. Jareckaitė, S., Rimkutė-Jankuvienė, S. (2010). *Šiuolaikinio muzikinio ugdymo sistemos*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
14. Krakauskaitė, V. (1995). *Muzikos mokymas I klasėje. Mokytojo knyga*. Kaunas: „Šviesa“.
15. Krakauskaitė, V. (1996). *Muzikos mokymas II klasėje. Mokytojo knyga*. Kaunas: „Šviesa“.
16. Krakauskaitė, V. (1999). *Muzikos mokymas III–IV klasėje. Mokytojo knyga*. Kaunas: „Šviesa“.
17. PowerPoint programa „Paukščių giesmelės“.
18. Ramanauskas, G. (2003). *Nuostabios melodijos mokyklinei dūdelei*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
19. Umbrasienė, V. (2022). *I Muzikos šalį. Solfedžio vadovėlis 1 klasei*. Vilnius: LMTA.
20. Valuntonytė, N., Giedrikaitė, K. (2022). *Kaip atsiranda muzika? Muzikos užduotys 1–2 klasei*. Kaunas: „Šviesa“.
21. Velička, E. (2007, 2010, 2011, 2012). *Mano muzika. Vadovėliai, pratybų sąsiuviniai, mokytojo knygos, garso įrašai 1–4 klasėms*. Kaunas: „Šviesa“.
22. Velička, E. (2011). *„Maestro, muzika!“ Susipažinkite su garsiausių kompozitorių muzika!* Vilnius: „Baltos lankos“.
23. Velička, E. (2017). *Lietuvių etninė muzika pradinio muzikinio ugdymo sistemoje*. Vilnius: LMTA.

9. Užduočių ar mokinių darbų, iliustruojančių pasiekimų lygius, pavyzdžiai

1–2 klasės. Puoselėjamas įgimtas vaikų muzikalumas, lavinami ikimokykliniame amžiuje įgyti muzikinės raiškos gebėjimai. Vyrauja aktyvi muzikinė veikla. Dainuodami drauge ir po vieną, vaikai mokosi derinti savo balsą prie kitų, skirti dainuojamąjį ir šnekamąjį balsą. Jie ugdomi elementarius instrumentinio muzikavimo, saugaus elgesio su instrumentais įgūdžius: mokosi groti melodiniais, ritminiais instrumentais, kūno perkusijos priemonėmis. Vaikai mokosi fiksuoti muzikos idėjas (piešiniu ar tinkamomis muzikos programėlėmis), susipažįsta su natų rašto pradmenimis ir elementais (simbolinė ar supaprastinta natų rašyba). Aktyviai muzikuodami, žaisdami muzikinius žaidimus ir klausydamiesi muzikos, vaikai susipažįsta su muzikos elementais ir muzikos kalbos savybėmis. Jie mokosi saugiai judėti pagal muziką, stebėti ir jausti vieni kitus, reaguoti į klasės draugų judesius. Klausydamiesi muzikos pavydžių, jie įgyja žinių apie muzikos kultūrą, mokosi muzikos įspūdį nusakyti žodžiu, perteikti judesiu ar piešiniu.

3–4 klasės. Toliau plėtojama muzikavimo ir muzikinės kūrybos patirtis. Atsižvelgiant į išlavėjusias balso galimybes, vaikai skatinami rinktis skirtingo pobūdžio dainas, įvairesnį ir sudėtingesnį repertuarą. Ugdomi pradiniai ansamblinio muzikavimo įgūdžiai (dviem pulkais, pritarimas burdonu, sutartinės, kanonai). Melodiniu instrumentu (pvz., dūdele, klaviatūra) mokomasi groti nedidelės apimties melodijas. Ritmo instrumentai ir kūno perkusijos priemonės naudojamos pritariant dainoms. Drauge kurdami bei atlikdami įvairią muziką, mokiniai mokosi bendrauti, bendradarbiauti. Kurdami (improvizuodami, komponuodami, aranžuodami), atlikdami kitas užduotis, jie mokosi sąmoningai operuoti muzikinės kalbos elementais ir struktūromis (melodiniais ir ritmo dariniais, forma ir išraiška). Klausydamiesi muzikos pavydžių, juos nagrinėdami, mokiniai susipažįsta su klasikinės ir liaudies muzikos žanrų, formų įvairove, instrumentais; lietuvių ir kitų tautų, kultūrų muzika ir instrumentais (juos lygina); šiuolaikinės muzikinės kultūros reiškinius.

10 lentelė. Užduočių ar mokinių darbų, iliustruojančių pasiekimų lygius, pavyzdžiai

Pasiekimų raida	1–2 klasių koncentras	3–4 klasių koncentras
Muzikavimas (dainavimas, grojimas) (A)		
A1. Nagrinėja atliekamą kūrinį, aptaria jo interpretavimą	Aptaria atliekamą kūrinį; parodo elementarų muzikos kalbos ir išraiškos priemonių (pvz., ritmo piešinys, melodijos kontūras) supratimą (A1.3).	Apibūdina atliekamą kūrinį; parodo muzikos kalbos ir išraiškos priemonių (pvz., ritmas ir metras, melodija ir dermė, dinamika) bei struktūrų supratimą (A1.3).
A2. Pristato, atlieka (vienas ar su kitais) pasirinktą kūrinį, vertina savo ir kitų atlikimą	Įvardija atliekamą kūrinį. Kūrinį atlieka ritmingai, demonstruoja intonavimo pradmenis. Muzikuodamas grupėje derinasi prie kitų. Paskatintas išvardija muzikavimo sėkmes ir sunkumus (A2.3).	Pristato atliekamą kūrinį. Atlieka kūrinį tiksliai (intonuoja, išlaiko ritmą) ir išraiškingai. Muzikuodami grupėje vienu ar keliais balsais derinasi prie kitų. Į(si)vertina atlikimo kokybę taikydamas pasiūlytus kriterijus (A2.3).
A3. Dalyvauja muzikiniame ir kultūriniame gyvenime	Atlieka sutartą (pasirinktą) vaidmenį muzikiniuose pasirodymuose artimoje aplinkoje (A3.3).	Dalyvauja kultūriniuose renginiuose pažįstamoje aplinkoje: atlieka sutartą vaidmenį ar užduotį (pvz., atlikėjo, pranešėjo ar kt.) (A3.3).
Muzikos kūryba (improvizavimas, komponavimas, aranžavimas) (B)		
B1. Improvizuoja muzikinius darinius	Eksperimentuoja garsais, improvizuoja elementarius	Improvizuoja muzikinius darinius pagal sąlygą (pvz., dermę ar metrą).

Pasiekimų raida	1–2 klasių koncentras	3–4 klasių koncentras
	melodinius ir ritminius darinius (B1.3).	Pasirenka priemones nuotakai sukurti (B1.3).
B2. Komponuoja vienas ir su kitais, taikydamas muzikinės kalbos elementus ir struktūras	Sukuria muzikinius darinius pagal sąlygą ar pasirinktam sumanymui, juos fiksuoja simboliais ar supaprastinta notacija (B2.3).	Atsirenka idėjas muzikiniam sumanymui įgyvendinti. Grupėje sukomponuoja nesudėtingą kūrinį su aiškia pradžia ir pabaiga, jį užfiksuoja įprastine ar simboliškai notacija (B2.3).
B3. Pristato ir vertina savo bei kitų kūrybą	Kūrybos rezultatus pasiūlytu būdu pristato artimoje aplinkoje. Nusako savo sumanymą. Išsako nuomonę apie kūrinį (B3.3).	Kūrybos rezultatus pasirinktu būdu pristato pažįstamoje aplinkoje. Paaikškina savo sumanymą. Į(si)vertina kūrybą pagal siūlomus kriterijus (B3.3).
Muzikos pažinimas ir vertinimas (C)		
C1. Nagrinėja kūrinio muzikinės kalbos ir formos ypatybes	Savais žodžiais nusako arba judesiu perteikia klausomo kūrinio muzikines savybes (C1.3).	Savais žodžiais ir sąvokomis nusako klausomo kūrinio muzikinės kalbos ir struktūros savybes. Pasirinktu būdu perteikia muzikos pobūdį, dinamikos ar tempo pokyčius (C1.3).
C2. Kūrinio meninį išpūdį sieja su jo muzikinėmis savybėmis, skirtingomis suvokimo perspektyvomis, reflektuoja asmeninę estetinę patirtį	Dalijasi pastebėjimais apie klausomą ir atliekamą muziką. Nusako muzikos kūrinio keliamą išpūdį, nuotaką (C2.3).	Apibūdina skirtingo pobūdžio muzikos kūrinių bruožus. Patirtą išpūdį sieja su muzikos išraiškos priemonėmis (C2.3).
C3. Tyrinėja muzikos kūrinio kontekstus, paskirtį, integravimo sąsajas, komentuoja muzikinių stilių ir kultūrų įvairovę	Aptaria skirtingus muzikos reiškinius jų paskirtį ir kontekstus. Atranda, apibūdina ryšius su kitais menais ir dalykais (C3.3).	Nusako ir aptaria muzikos kūrinių paskirtį ar kontekstą nurodo sąsajas su kitais menais ir dalykais (C3.3).
Muzikinės kultūros kontekstai ir jungtys (D)		
D1. Apibūdina Lietuvos muzikinės kultūros bruožus, raidos tendencijas, ieško sąsajų su kitomis kultūromis	Aptaria lietuvių liaudies dainas, smulkiąją tautosaką, žaidimus, pateikia pavyzdžių (D1.3).	Pagal sutartus kriterijus apibūdina lietuvių liaudies ir Lietuvoje gyvenančių tautų muziką (D1.3).
D2. Atpažįsta, lygina ir vertina pasaulio muzikinių kultūrų reiškinius	Susipažįsta su pasaulio kultūrų įvairove, dalijasi mintimis apie kitų tautų muzikines tradicines vertybes (D2.3).	Apibūdina kitų tautų muzikinių tradicijų ir papročių pavyzdžių panašumus ir skirtumus, aptaria kultūros įvairovės vertę (D2.3).
D3. Dalyvauja muzikiniame – kultūriniame gyvenime ir jį vertina asmeninės patirties kontekste	Dalinasi išpūdžiais apie aplinkos muzikinį gyvenimą. Nusako savo muzikinius pomėgius, mėgstamą muziką (D3.3).	Pastebi ir nusako svarbius savo bendruomenės ir aplinkos muzikinius įvykius bei reiškinius. Apibūdina savo mėgstamą muziką, muzikinius pomėgius, žiūrovų (klausytojų) elgesį muzikos renginiuose (D3.3).

